

Materiálne a finančné zabezpečenie ako rozhodujúce kritérium v otázke založenia rodiny

Bc. Lucia Mjartanová

Diplomová práca
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucia MJARTANOVÁ**
Osobní číslo: **H10569**
Studijní program: **N 7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Materiálne a finančné zabezpečenie ako rozhodujúce kritérium v otázke založenia rodiny**

Zásady pro vypracování:

Spracovanie rešerše a štúdium odbornej literatúry.

Vymedzenie pojmov a teoretických východísk z oblasti rodiny, jej základných funkcií s dôrazom na ekonomickú funkciu, problematika materiálneho a finančného zabezpečenia, hmotného nedostatku, materiálnych hodnôt a rodičovstva.

Realizácia zmiešanej metódy výskumu, empirický výskum, ktorý zahŕňa zber a analýzu kvalitatívnych aj kvantitatívnych dát.

Spracovanie a vyhodnotenie získaných dát, vrátane ich interpretácie.

Prezentácia výsledkov výskumu, ich zhrnutie a odporúčania pre prax.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ASHNEROVÁ, L. - MEYERSON, M. Keď rodičia milujú priveľmi. Bratislava : INA, 1995. ISBN 80-85680-37-8

HUDECOVÁ, A.- BROZMANOVÁ, GREGOROVÁ, A.: Sociálna práca s rodinou. Banská Bystrica: PF UMB, 2008. ISBN 978-80-8083-597-2

KOHOUTEK, R.: Vývoj a výchova dítěte v rodině. Brno : CERM akademické nakladatelství , 1998. ISBN 80- 7204- 105- 3

LANIADO, N.: Děti a peníze. Praha : Portál, s.r.o. 2002. ISBN 80-7178-671-3

MATOUŠEK, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha : Slon, 1993. ISBN 80-901424- 7- 8

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jana Kitliňská, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....19.4.2012.....

.....Miantanová.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práca prezentuje problematiku materiálneho a finančného zabezpečenia ako dôležitého a rozhodujúceho kritéria pri riešení otázky založenia rodiny v súčasnosti. Zameriava sa na objasnenie základných pojmov a základných princípov. V teoretickej časti sa venuje predovšetkým vymedzeniu rodiny, jej funkcií a súčasnému stavu. Objasňuje súčasné faktory ovplyvňujúce mladých ľudí pri plánovaní rodičovstva a poskytuje náhľad na určité formy pomoci rodine. Cieľom práce je poukázať na význam rodiny a rodičovstva, preniknúť hlbšie do problematiky faktorov, ktoré majú vplyv na zakladanie rodiny so zameraním na ekonomickú situáciu. Cieľom praktickej časti je zistiť, akým spôsobom ovplyvňujú súčasné materiálne a finančné podmienky mladých ľudí ich rozhodovanie o založení rodiny.

Kľúčové slová: Rodina, ekonomická funkcia rodiny, súčasná rodina, plánovanie rodičovstva, materiálne a finančné zabezpečenie, ekonomická pomoc rodine.

ABSTRACT

This thesis reports on material and financial provisions as important and deciding criterion in the tackling of question for starting a family at present. It focuses on clarifying basic terms and principles. Theoretical part deals mostly with the definition of family, its functions and current status. Explains current factors affecting young people in family planning and provides insight into some form of family assistance. The aim of this thesis is to highlight the importance of family and parenting, to enter deeper into the issue of factors affecting the start of families, focusing on the economic situation. The aim of practical part is to find out how material and financial conditions of young people influence their decision for starting a family.

Keywords: Family, economic function of family, family at present, family planning, material nad financial provisions, economic assistance for the family.

Touto cestou si dovoľujem poďakovať mojej konzultantke Mgr. Jane Kitliškej., Ph.D. za odborné vedenie, pomoc, cenné pripomienky a že si aj napriek svojim povinnostiam našla čas na prekonzultovanie predkladanej diplomovej práce.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia diplomovej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČASŤ	12
1 POČIATKY RODINY	13
1.1 SPOLUŽITIE PARTNEROV, MANŽELSTVO	13
1.2 RODIČOVSTVO	14
1.3 RODINA A RODINNÉ PROSTREDIE	15
1.4 RODINNÁ VÝCHOVA.....	16
1.5 FUNKCIE RODINY	17
1.5.1 Ekonomická funkcia rodiny	18
1.6 CHARAKTERISTIKA RODINY V SÚČASNOSTI	19
1.7 POSTAVENIE A ÚLOHA RODIČA	20
1.8 DIEŤA A JEHO MIESTO V SÚČASNEJ RODINE	21
2 MLADÍ ĽUDIA A PLÁNOVANIE RODIČOVSTVA.....	24
2.1 CHARAKTERISTIKA OBDOBIA MLADEJ DOSPELOSTI.....	25
2.2 PLÁNOVANIE RODIČOVSTVA.....	26
2.2.1 Fenomén bezdetnosti, odkladanie materstva.....	28
3 FAKTORY OVPLYVNÚJÚCE ROZHODNUTIE ZALOŽIŤ SI RODINU.....	30
3.1 TÚŽBA PO DIEŤATI	31
3.2 ZAMESTNANIE, RODINA A DIEŤA.....	31
3.2.1 Zamestnanosť žien.....	32
3.2.2 Nezamestnanosť	33
3.3 VZDELÁVANIE, ZVYŠOVANIE KVALIFIKÁCIE, KARIÉRA	33
3.4 PLNENIE SNOV, VOĽNÝ ČAS.....	34
3.5 MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZABEZPEČENIE.....	34
4 VÝZNAM EKONOMICKEJ SITUÁCIE PRI ZAKLADANÍ RODINY.....	36
4.1 ZVYŠOVANIE FINANČNÝCH NÁKLADOV NA STAROSTLIVOSŤ O DIEŤA	37
5 EKONOMICKÁ POMOC ŠTÁTU PRE RODINU.....	39
5.1 PRÍDAVKY NA DIEŤA.....	40
5.2 PÔRODNÉ	40
5.3 PEŇAŽNÁ POMOC V MATERSTVE	41
5.4 NEMOCENSKÉ POISTENIE.....	41
5.5 RODIČOVSKÝ PRÍSPEVOK	41
II PRAKTICKÁ ČASŤ.....	43
6 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMU	44
6.1 CIEĽ VÝSKUMU.....	44
6.2 POŇATIE VÝSKUMU.....	44
6.3 VÝSKUMNÉ OTÁZKY	45
6.4 HYPOTÉZY	46

7	KVALITATÍVNY VÝSKUM	47
7.1	CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNÉHO SÚBORU.....	47
7.2	METÓDA ZBERU DÁT.....	47
7.3	POSTUP VYHODNOCOVANIA KVALITATÍVNYCH DÁT.....	49
7.4	VÝSLEDKY VYHODNOCOVANIA KVALITATÍVNYCH DÁT.....	49
8	KVANTITATÍVNY VÝSKUM	54
8.1	CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNÉHO SÚBORU.....	54
8.2	METÓDA ZBERU DÁT.....	55
8.3	POSTUP VYHODNOCOVANIA KVANTITATÍVNYCH DÁT.....	56
8.4	VÝSLEDKY VYHODNOCOVANIA KVANTITATÍVNYCH DÁT.....	56
9	DISKUSIA VÝSKUMU	79
	ZÁVER	81
	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	82
	ZOZNAM OBRÁZKOV	85
	ZOZNAM TABULIEK	86
	ZOZNAM PRÍLOH	87

ÚVOD

Problematikou mladých ľudí, ich rozhodovaním o založení rodiny a najmä vnímaním ich ekonomickej situácie ako rozhodujúceho kritéria pri plánovaní rodičovstva, som sa rozhodla zaoberať z dôvodu, že v súčasnosti sme svedkami čoraz viac sa rozširujúceho fenoménu odkladania materstva, dobrovoľného rozhodnutia pre bezdetnosť, rastu nemanželských spolužití a celkovo neskoršieho zakladania rodiny. Dôvodom bola podľa môjho názoru aj aktuálnosť tejto problematiky, nakoľko veľmi veľa mladých ľudí, v súčasnosti odkladá založenie rodiny a neraz práve z finančných dôvodov. Napriek tomu, že rodina ako taká nestráca na svojom význame, mnohí z nás plánovanie rodičovstva odkladajú do určitých období nášho života. V súčasnosti najmä čakáme na ukončenie štúdia, pocit ekonomickej sebestačnosti, vybudovanie kariéry, zabezpečenie bývania a dostatočné užitie si voľného času a slobodného života.

Hlavným zameraním a cieľom práce je poukázať na význam rodiny v živote človeka, objasniť význam a problematiku plánovania rodičovstva a rozhodovania mladých ľudí o založení rodiny a výskumom preskúmať a popísať akým spôsobom vstupujú súčasné materiálne a finančné podmienky mladých ľudí do ich rozhodovania o založení rodiny.

Pri spracovaní teoretickej časti som využila metódy získavania, zhromažďovania a spracovania literatúry z knižničných a internetových zdrojov. Práca je členená na deväť kapitol. Prvá kapitola diplomovej práce je venovaná rodine a jej funkciám, s dôrazom na ekonomickú funkciu, ďalej manželstvu a rodičovstvu, rodinnému prostrediu a výchove. Objasňuje problematiku súčasnej rodiny, postavenia a úlohy rodiča a aké je miesto dieťaťa v dnešnej rodine. Druhá kapitola charakterizuje obdobie mladej dospelosti, hovorí o plánovaní rodičovstva a súčasnom fenoméne bezdetnosti či odkladaní materstva. V tretej kapitole objasňujem základné faktory, ktoré môžu ovplyvňovať mladých ľudí pri rozhodnutí založiť si rodinu. Vymedzila som tu túžbu po dieťati, vplyv zamestnania, najmä žien a nezamestnanosti, vplyv vzdelávania a snahy zvyšovať si kvalifikáciu, túžba plniť si sny a užívať si voľný čas a na záver najdôležitejší faktor v diplomovej práci a to materiálne a finančné zabezpečenie. Štvrtá kapitola objasňuje význam ekonomickej situácie v súčasnosti pri zakladaní rodiny, ponúka základné vysvetlenie, prečo dnešní mladí ľudia majú tendenciu zvažovať ekonomické podmienky viac, ako to bolo v minulosti. Posledná kapitola teoretickej časti je venovaná ekonomickej pomoci rodine zo strany štátu, konkrétnym formám pomoci, ktoré štát ponúka mladým rodinám.

Šiestou kapitolou sa začína praktická, výskumná časť diplomovej práce, kde vymedzujem základnú charakteristiku výskumu, jeho výskumný problém, poňatie, cieľ, výskumné otázky a hypotézy. Nakoľko bol zvolený výskum zmiešaný, kapitoly sedem a osem sa venujú jednotlivým výskumom. Súčasťou je aj analýza a interpretácia výsledkov. Posledná desiatka kapitola je venovaná diskusii výskumu.

V záverečnej časti práce uvádzam prílohy, a to transkripcie jednotlivých rozhovorov a dotazník.

I. TEORETICKÁ ČASŤ

1 POČÍATKY RODINY

1.1 Spolužitie partnerov, manželstvo

Rodina a manželstvo sú pojmy, ktoré sa vyskytujú v spoločnosti od nepamäti a i napriek tomu, že ich význam je pre mnohých všeobecne známy, neustále sa meniace podmienky a názory ľudí, robia najmä z manželstva pojem na nekonečné diskusie. V minulosti bolo manželstvo výsledkom a bodkou za niekoľko ročným vzťahom dvoch partnerov, ktorí sa rozhodli kráčať spoločnou cestou životom. Bolo vyústením lásky dvoch ľudí, či už pravej alebo z rozumu. Presun z chodenia a partnerského spolužitia do manželstva bol plynulý, a viac menej bez akýchkoľvek pochybností, očakávaný. V súčasnosti tak, ako sa menia názory a postoje ľudí, ako sa mení spoločnosť a jej požiadavky na obyvateľov, tak ako sa rozširujú možnosti pre mladých ľudí, tak sa podstata manželstva potláča do úzadia v našich životných cieľoch. Otázka významu manželstva závisí od postoja každého jedného človeka, v spoločnosti by sa však jeho podstata nemala nikdy vytrátiť.

Jednu zo základných definícií manželstva ponúka Zákon č. 94/1963 Sb. o rodine, ktorý hovorí, že manželstvo je zväzkom muža a ženy, ktorý vzniká na základe ich dobrovoľného a slobodného rozhodnutia uzavrieť manželstvo po splnení podmienok ustanovených týmto zákonom. Spoločnosť tento zväzok všestranne chráni a napomáha jeho dobro. Manžel a manželka sú si rovní v právach a povinnostiach. Hlavným účelom manželstva je založenie rodiny a riadna výchova detí. Rovnako uvádza, že muž a žena, ktorí chcú spolu uzavrieť manželstvo, majú vopred poznať navzájom svoje charakterové vlastnosti, zdravotný stav, aby mohli založiť manželstvo, ktoré plní svoj účel. Manželstvo je postavené na osobnom vzťahu dvoch ľudí. V prvom rade si však musíme uvedomiť, že do manželstva nevstupujeme ako „tabula rasa“, nezakladáme novú rodinu s tzv. čistým štítom. Partneri si do novej rodiny prinášajú určité očakávania a prísľuby. Sme pripravení niečo dať a niečo získať.

V súčasnosti je i naďalej rodina, založená na manželstve jedného muža a jednej ženy, zmyslom existencie a najvhodnejším prostredím harmonického rozvoja jednotlivca a spoločnosti. Pre iných je nemanželské spolužitie alebo slobodné rodičovstvo rovnocennou, ak nie preferovanejšou alternatívou spôsobu života. Napriek tomu, že hodnota manželstva môže strácať svoj význam, životné skúsenosti i rôzne odborné výskumy potvrdzujú nenahraditeľný význam manželstva pre jednotlivca, rodinu aj spoločnosť.

1.2 Rodičovstvo

Rodičovstvo je jednou z najvýznamnejších sociálnych úloh človeka. Zároveň je jedna z najnáročnejších a najzodpovednejších úloh. Keď sa manželia stávajú rodičmi, dostávajú dar novej úlohy, spojenej so zodpovednosťou, s určitými právami a povinnosťami. Dieťa by malo byť obrazom lásky, trvalým znakom manželskej jednoty. Podľa Zákona č. 94/1963 Sb. o rodine, rodičovstvo je spoločnosťou mimoriadne uznávaným poslaním muža a ženy. Spoločnosť mu poskytuje ochranu, potrebnú starostlivosť a najmä hmotnú podporu rodičov. Rodičovstvo prináša sebauplatnenie, osobnú spokojnosť a šťastie. Je to proces podpory fyzického, emočného, sociálneho a duševného vývoja dieťaťa od narodenia až po dospelosť. Úlohu rodiča môžeme považovať za jednu z najdôležitejších životných funkcií. Správni rodičia deťom poskytujú bezpodmienečnú lásku, bezpečie a podporu, trávajú s nimi dostatok času a počúvajú ich.

Napriek tomu, že nie každý sa na túto rolu cíti, nie každý po nej túži, deti nám dokážu dať veľmi veľa do nášho života. V deťoch zostáva niečo z nás, čo je našim dielom a nás samotných prerastá. Mat' dieťa by malo človeka zhodnocovať a dávať mu spoločenský štatút. Rodičovská rola je podľa Vágnerovej (2000) dôležitou súčasťou identity dospelého človeka. Hlavne rola materská je sociálne vysoko oceňovaná.

Občas však úmyselne odkladáme rozhodnutie stať sa rodičmi, čo môže byť výsledok strachu plniť a prijať všetky práva a povinnosti rodičovstva. Nesmieme zabúdať, ako uvádza Rozinajová (1992), že kvalita plnenia týchto povinností závisí od morálnej kvality rodiča, vzdelanostnej úrovne, životných skúseností, pedagogicko-psychologických vedomostí, od manželského spoluzitia rodičov a materiálne-spoločenských podmienok, v ktorých rodina žije. Či už je rodič biologickým alebo len sociálnym (adoptívnym) rodičom dieťaťa, jeho morálnou povinnosťou je plniť svoju rodičovskú rolu, teda poskytovať dieťaťu lásku, starostlivosť, ochranu a dobrú rodinnú výchovu. Plnenie role rodiča je obojstranný proces, v ktorom sa vo vzájomnom pôsobení formuje nielen dieťa, ale aj samotný rodič, pretože rodičovské úlohy vyžadujú vysokú humánnosť, pracovitosť, obetavosť, lásku voči dieťaťu. Je potrebné, usilovať sa o to, aby v spoločnosti zavládlo presvedčenie, že úloha matky či otca a ich poslanie v rodine a pre rodinu má veľmi dôležitý význam. Chýbanie rodiča, jeho rodičovskej lásky a porozumenia môže dieťaťu spôsobovať psychické i mravné poruchy i vážne ťažkosti v rodinných vzťahoch.

Ako je už spomenuté vyššie, rodičovstvo vyžaduje naplnenie základných rodičovských práv a povinností, ktoré vymedzuje Zákon č. 94/1963 Sb. o rodine. Podľa tohto zákona rodičovská zodpovednosť zahŕňa súhrn práv a povinností pri starostlivosti o dieťa, hlavne starostlivosť o jeho zdravie, telesný, citový, rozumový a mravný vývoj. Rovnako sem zaraďujeme aj zastupovanie dieťaťa a spravovanie jeho majetku. Rodičia by mali dávať dôraz na sústavnú a dôslednú starostlivosť o dieťa a jeho výchovu.

1.3 Rodina a rodinné prostredie

Rodina je kolískou ľudstva, je kolískou výchovy. Šťastie, zdravý telesný a duševný vývin dieťaťa v mnohom závisia od toho, v akej rodine žije, v akej rodine vyrastá. Rodinu považujeme za najintímnejšie prostredie, ktoré obklopuje rodičov a dieťa. *„Rodina, zo širšieho hľadiska, je skupina biologicky príbuzných ľudí, ktorých charakterizujú vzťahy medzi pohlaviami a generáciami. Z užšieho hľadiska je to sociálna skupina, ktorá vzniká manželstvom, rodičovstvom a príbuzenstvom a charakterizuje ju vzťah manželov, vzťah rodičov a detí“* (Bakošová, 2005, s.31). Funkčná a harmonická rodina je pre dieťa pozitívnym vzorom správania sa a konania. Je dôležité, aby bola pre dieťa bezpečným domovom, kde môže nájsť svoje útočisko, oporu, porozumenie a ochranu.

Mizrahi a Davis (2011) charakterizujú rodinu ako základnú jednotku pre koordináciu, osobnú reprodukciu a prerozdelenie cieľov v rámci širšieho spoločenského kontextu výroby, a to takmer vo všetkých spoločnostiach. Rovnako tvrdia, že rodiny sú citlivé na rýchlo sa meniace ekonomické prostredie, v ktorom žijú.

Základom každej rodiny je, alebo by mala byť spoločná domácnosť, kde členovia sú v každodennom kontakte a prejavujú si vzájomnú súdržnosť. Prevažujú tu osobné vzťahy, silné citové putá, ktoré sú výsledkom manželských vzťahov a príbuzenstva. V živote človeka má rodina nezastupiteľné miesto. Práve v rodine, viac ako v ktorejkoľvek inej malej skupine, je dôležité udržať všeobecne vysokú úroveň vzájomnej lásky. Základom je pevné láskyplné puto medzi ženou-matkou a mužom-otcom.

Dohovor o právach dieťaťa definuje rodinu univerzálne ako základnú jednotku spoločnosti, prirodzené prostredie pre rast a prospievanie všetkých jej členov, najmä detí, ktorej by mala byť poskytnutá náležitá ochrana a pomoc tak, aby mohla plne vykonávať svoje právomoci v rámci spoločnosti. Bohužiaľ forma a usporiadanie rodiny nie je nemenné a s postupom času sa v súčasnosti z heterosexuálnej viacgeneračnej rodiny

stávají rodiny neúplné, rodiny homosexuálnych partnerstiev alebo dobrovoľne bezdetné manželské páry.

Rodinné prostredie, ktorým je dieťa obklopené, môžeme charakterizovať ako: „*Prostredie charakteristické svojimi demografickými, psychologickými, kultúrnymi a ekonomickými podmienkami, životným štýlom, hodnotovou orientáciou a modelmi výchovy. Hovoríme o interakcii všetkých uvedených podmienok s výchovným procesom, cieľmi a štýlmi rodinnej výchovy*“ (Bakošová, 2008, s.95). Rodina pôsobí na dieťa hlavne prostredníctvom výchovy. Prostredie rodiny umožňuje uspokojovanie primárnych potrieb, dieťa získava predstavu o rodičovských rolách, rodina mu určuje ďalšie smerovanie v živote, poskytuje domov. Ako uvádza Ďurdiak (2001) rodinné prostredie je jeden z najvýznamnejších zdrojov, ktorý vplyva na formovanie vývoja jedinca a na jeho duševné zdravie. Ovplyvňuje jazykovú a komunikačnú kompetenciu dieťaťa, jeho kognitívny a emocionálny vývoj, postoje, názory, predsudky, hodnotové orientácie atď. Rodinné prostredie a jeho vplyv nás smerujú k našim profesionálnym a životným dráham. Správna a harmonická rodina nám totiž dáva citové zázemie, základy pre manželský život, dobrú výchovu a prístup k vzdelaniu, úctu k starším, základy pre medziľudské vzťahy, vzťah k prírode, vzťah k práci, vzťah ku tradíciám, vzťah ku kráse a fyzické zdravie. Toto všetko sú základné predpoklady pre náš harmonický a plnohodnotný život v budúcnosti. Ak nám rodina poskytla všetky vyššie uvedené náležitosti, dokážeme sa správne zaradiť do života nielen v detskom veku a v adolescencii, ale najmä v dospelosti, keď začíname svoj vlastný rodinný život.

1.4 Rodinná výchova

Úspešné plnenie výchovy v rodine závisí od množstva rozličných faktorov. V prvom rade ide o charakter spoločnosti a jej usporiadanie, ciele a schopnosť tieto ciele realizovať. A to nehovoríme iba o všeobecnej rovine, ale aj vo vzťahu k rodine a inštitúciám, ktoré umožňujú jej život. Rovnako dôležité ako spoločnosť je aj usporiadanie rodiny ako celku. Osobnosť členov rodiny, vzájomné pôsobenie celého rodinného systému (Hamarová a Holkovič, 1987). Hamarová a Holkovič (1987) tiež ďalej uvádzajú, že výchovnú situáciu v rodine ovplyvňuje niekoľko základných faktorov. Predovšetkým ide o zloženie rodiny, kedy berieme do úvahy všetky osoby žijúce v spoločnej domácnosti, ktoré môžu zasahovať aktívne alebo pasívne do výchovy detí. Úplnosť rodiny je ďalším faktorom, ktorý tiež vyplýva z predchádzajúcej charakteristiky, avšak v tomto prípade sa sústreďujeme najmä

na to, či sa na výchove podieľa rovnakým dielom matka i otec. Ďalej môžeme spomenúť počet detí v rodine, vek rodičov, ich vzdelanie, zamestnanie a pracovné zaradenie, množstvo spoločne prežitého času, spôsob využívania voľného času, materiálne zabezpečenie a podobne.

Podstatou rodinnej výchovy podľa Bakošovej (2008) je vychovávať deti k hodnotám lásky, slušnosti, úcty, tolerancie, priateľstva, solidarity, dobra. Výchova v rodine má rozvíjať vzťah k sebe samému, vzťah k spoločnosti, k ľuďom, k rodine, vzťah k prírode.

Negatívnym javom pri rodinnej výchove môže byť vplyv nezámerného výchovného pôsobenia, a to najmä vplyv televízie, počítačov, filmov, DVD. Prejavy násila, ktoré nám ponúka televízia a film, ničia dobré snahy rodičov v rodinnej výchove. Rodičia by preto mali otvorene hovoriť o dôsledkoch, ktoré toto nezámerné pôsobenie prináša.

1.5 Funkcie rodiny

Vo vzťahu k svojim členom a k spoločnosti plní rodina určité úlohy. Tieto úlohy nazývame i základné funkcie rodiny, ktoré závisia od výrobných a spoločenských vzťahov a kultúrnej úrovne spoločnosti. Rodina a spoločnosť sa teda navzájom dopĺňajú. Každá zo základných funkcií rodiny a ich napĺňanie resp. nenapĺňanie má značný vplyv na duševné zdravie mladého človeka. Pričom platí, že len v rodine, kde sa jednotlivé funkcie plnia, sa jej členovia môžu harmonicky rozvíjať a mať pocit životnej stability a spokojnosti. Úlohy rodiny vyplývajúce z potrieb dieťaťa i dospelého jedinca reprezentujú nasledovné funkcie (Bakošová, 1994, s.26)

- **Biologicko reprodukčná funkcia** = historicky najstaršia, predstavuje uspokojovanie pohlavného pudu a biologickú reprodukciu obyvateľstva. Rodina a spoločnosť sa prostredníctvom tejto funkcie rozširuje o nových jedincov, ktorí sú budúcou produktívnou a tvorivou silou spoločnosti. Okrem iného zahŕňa sexuálny život manželov, plánovanie rodičovstva, umelé oplodnenie a prípravu na rolu rodičov.
- **Socializačná funkcia** = rodina je prvým miestom, kde sa dieťa spoločensky začleňuje. I prvým prostredím, ktoré učí dieťa začleňovať sa do spoločenských vzťahov. Utvára dieťaťu jeho obraz JA a charakterové i emocionálne základy osobnosti.
- **Výchovná funkcia** = vychádza zo spoločenských cieľov. Demokratická spoločnosť si kladie za cieľ vychovávať slobodného človeka, schopného niesť zodpovednosť za svoje činy, človeka humánneho, mravného, kultúrne i spoločensky vyspelého. Patrí

sem i osvojovanie reči, mravných a kultúrnych hodnôt, noriem, ktoré sú záväzné pre život v príslušnej spoločnosti.

- **Emocionálna funkcia** = uspokojovanie základných emocionálnych potrieb lásky, bezpečia, ochrany, spolupatričnosti a sebaúcty. Zabezpečuje sa ňou citlivý vzťah, citové zázemie a istota všetkých členov domácnosti.

Poslednou a nemenej dôležitou funkciou rodiny je ekonomická funkcia, ktorej sa budem viac venovať v nasledujúcej podkapitole.

1.5.1 Ekonomická funkcia rodiny

Ekonomickú funkciu rodiny môžeme v literatúre nájsť i pod pojmom materiálno-zabezpečovacia alebo sociálne-ekonomická funkcia. Podľa Bakošovej (1994) predstavuje materiálne a hmotné zabezpečovanie základných životných potrieb, jej cieľom je udržať životaschopnosť rodiny a ovplyvňuje ďalšie funkcie a spôsob života každého jej člena. Rodina je chápaná ako významný prvok v rozvoji ekonomického systému spoločnosti. Členovia rodiny sa zapojujú do výrobnjej a nevýrobnjej sféry v rámci výkonu určitého povolania, ale rodina ako celok sa stáva predovšetkým významným spotrebiteľom, na ktorom je závislý súčasný trh. Ekonomická úroveň rodiny závisí od priemerného príjmu všetkých členov. Rozhodujúca je najmä spotreba rodiny, ktorá je ovplyvnená tradíciami, organizáciou rodinného života, schopnosťami, nadaním jej zabezpečovateľov. Môže mať významnú úlohu pri výchove detí k práci, k pracovným návykom, k racionálnemu hospodáreniu.

Poruchy tejto funkcie sa prejavujú v hmotnom nedostatku a neschopnosti rodiny zabezpečiť základné životné potreby jej členov, čo je v súčasnosti dôsledkom nezamestnanosti, zvyšovania životných nákladov a iných negatívnych dôsledkov transformačných procesov. Mnoho rodín sa v dôsledku poruchy tejto funkcie môže ocitnúť na pokraji biedy, čo spôsobí tiež neschopnosť dostatočne plniť svoje úlohy bez pomoci spoločnosti. Porucha tejto funkcie sa môže prejavovať aj v psychickej pohode jednotlivých členov rodiny. Môže spôsobovať nervozitu a zvyšovanie napätia. Zlé psychické stavy sa môžu prenášať aj na mladých členov rodiny, ktorí tiež majú svoje špecifické finančné požiadavky, či už na štúdium, realizáciu svojich záujmov alebo na odievanie. Pokiaľ rodina nie je schopná zabezpečiť ich požiadavky, môže to viesť k narušeniu ich psychickej rovnováhy, k frustrácii, agresivite a výnimkou nie je ani získavanie si financií prostredníctvom drobných krádeží alebo aj závažnejších trestných činov (Bakošová, 1994).

1.6 Charakteristika rodiny v současnosti

Tvár súčasnej rodiny poznamenala rada dôležitých momentov a skutočností, ktoré prinášajú zmenu nielen v oblasti jej vzniku, fungovania, ale aj v oblasti jej zachovania a šírenia. V tejto kapitole sú spomenuté niektoré dôležité skutočnosti, ktoré majú významný vplyv na zmenu súčasnej rodiny.

Ako sme si spomenuli v predchádzajúcej kapitole, rodina by mala plniť niekoľko základných funkcií. V súčasnosti však množstvo z týchto funkcií prevzali iné sociálne inštitúcie a v plnej kompetencii rodín zostali iba niektoré. Rovnako oblasť, či otázka založenia rodiny, stráca svoju ritualizovanú podobu. Vytváranie manželských rodín nie je dnes samozrejmosťou ako to bolo prevažne v minulosti. Mladí ľudia majú viac voľnosti, legalizácia partnerského súžitia nie je nutnou podmienkou rodinného života. Preto sa zvyšuje podiel rodín založených na partnerskom súžití bez uzavretia manželstva (Kraus, 2001).

V poslednom období, či už z dôvodov objektívnych ako je napr. emancipačný proces, nárast ateizmu, alebo z dôvodov subjektívnych, keď hovoríme o manželských zväzkoch, dvojkariérových manželstvách dochádza k nárastu rozvodovosti. Civilný sobáš, ako aj civilný rozvod v dnešnom svete je už úplným bežným právnym prostriedkom riešenia vzájomných vzťahov dvoch jedincov. Manželstvo stráca svoju posvätnosť a výnimočnosť, zostáva len jednou z mnohých občianskych zmlúv (Bártlová a Matulay, 2009).

Problémom dnešnej rodiny je aj jej meniac sa štruktúra. Klesá počet detí v rodine, obmedzuje sa tiež viacgeneračné spolužitie. Väčšina mladých párov, manželov sa snaží osamostatniť. Narastá i počet osôb žijúcich v jednočlenných domácnostiach. Rozvoj zaznamenáva aj antikoncepcia a plánované rodičovstvo. Predlžovanie dĺžky života prináša zotrvanie rodiny aj po odchode detí (Kraus, 2001). Podľa Bártlovej a Matulaya (2009) počet detí v rodine závisí od sociálnej vrstvy, zdá sa že v súčasnosti sa najviac detí rodí v marginalizovaných sociálnych vrstvách (napríklad rómske rodiny). Paradoxom je, že mať deti sa dnes považuje za prepych, ktorý si môžu dovoliť najmä dobre finančne zabezpečené rodiny, čiže skôr stredné a vyššie vrstvy.

Premeny zaznamenávame aj v organizácii rodinného cyklu. Rodičmi sa stávajú osoby vo vyššom veku, deti sa rodia až po určitej dobe manželstva či partnerského súžitia. Nakoľko sa zvyšujú nároky na čas rodičov strávený v pracovnom procese, skracuje sa čas strávený s deťmi a ostatnými členmi rodiny. Nerešpektovanie dočasných priorít času rodiny je

závažné najmä v rodinách s malými a predškolskými deťmi. S problematikou práce súvisí aj pribúdanie dvojkariérových manželstiev, a to v dôsledku rastu vzdelanosti a kvalifikovanosti, a teda i vyššej zamestnanosti žien (Kraus, 2001).

Na zmeny súčasných rodín pôsobia všetky spomenuté faktory a ešte spolu s nimi veľmi veľa iných, ako je demokratizácia a tiež dezintegrácia rodinného života, dôsledky urbanizácie a bytová problematika, otázky spôsobu života a podobne. Keď berieme do úvahy spomenuté faktory, môžeme si položiť otázku, či v budúcnosti bude rodina naďalej základnou bunkou spoločnosti. Nástupom postmodernej doby sa totiž podľa Bártlovej a Matulaya (2009) zjavujú predpovede o možnom konci rodiny, ktorý by mohol byť zapríčinený hodnotovou nezhodnosťou medzi rodičmi a deťmi, vyplývajúcou hlavne z väčšej hodnotovej závislosti detí na masmediách. Rovnako negatívne môže vplývať nestabilita párového života, ktorá sa končí vysokou rozvodovosťou a nezosobášenými manželstvami.

Podľa môjho názoru však rodina napriek všetkým, či už pozitívnym alebo negatívnym zmenám, nestratí svoj význam. Stále bude u väčšiny ľudí pociťovaná potreba bezpečného sveta rodiny. Pretože dominantna rodiny, ktorou je citový vzťah, nestratí svoju hodnotu. Stále budeme hľadať pocit bezpečia, ochrany, ktorý nám rodina poskytuje.

1.7 Postavenie a úloha rodiča

Ako sme si spomenuli v predchádzajúcej kapitole, rodičovstvo zo sebou prináša množstvo práv a povinností či zodpovedností. Do úlohy rodiča by sa rodičia mali vžiť, či aspoň na túto úlohu pripraviť vopred. Okrem základnej starostlivosti, lásky, materiálneho zabezpečenia a iných, dieťa vyžaduje správnu výchovu. Ako uvádza Rheinwaldová (1993) niektorí ľudia sa domnievajú, že deti sa majú nechať rásť bez vonkajších zásahov, a že jedinou rodičovskou povinnosťou je deti kŕmiť, šatiť a zaistiť im prístrešie. Sú prípady, kedy rodičia nemajú financie, vzdelanie, alebo vôľu robiť pre ne viac. Zvlášť keď sa rodičmi stali nedobrovoľne a prírastok im komplikuje najmä finančná situácia, alebo im dieťa prekáža v kariére. Či sa nám to páči, alebo nie, deti naozaj vyžadujú všetku našu pozornosť a rodičovskú starostlivosť. Napriek tomu, že nie každé dieťa má to šťastie vyrastať v rodine, rodičia sa pokladajú za najvýznamnejší prameň ľudskej biedy alebo šťastia. Každý z nás je nimi natrvalo poznamenaný. Rodičovstvo môžeme chápať ako povolanie, poslanie. Množstvo iných povolaní a príprava na ne sa vyučuje v školách, avšak na rodičovstvo a na prípravu je človek neraz odkázaný sám na seba. Každý jeden z nás si

berie príklad zo svojej vlastnej rodiny, rodičov, z podmienok kde vyrastal a ako bol vychovávaný.

S príchodom dieťa do rodiny sa mení celková situácia pre jej členov. V súčasnosti veľa mladých ľudí upriamuje svoju pozornosť na vzdelanie, kariéru a slobodný, ničím neviazaný život. Podľa Rheinwaldovej (1993) najmä mladí rodičia majú ťažkosti zaradiť dieťa do svojich nabitých pracovných rozvrhov a spoločenských záväzkov. Základná úloha a poslanie rodiča akoby sa vytrácali z dnešných manželstiev. Najmä časová zaneprázdnenosť rodičov spôsobuje, že ako úlohu rodiča vnímajú zabezpečiť dieťaťu materiálne podmienky, jedlo, šatstvo a miesto, kde môže bývať. Duchovný a morálny vývoj dieťaťa potláčajú do úzadia a dieťa si tak môže tzv. robiť čo chce.

1.8 Dieťa a jeho miesto v dnešnej rodine

Keď hovoríme o manželstve, či už ide o partnerské spolužitie alebo spoločensky uzavretý zväzok, vo väčšine prípadov spoločným prvkom a prirodzeným vyústením je založenie rodiny, a teda rozhodnutie mať dieťa. Dieťa je neraz naplnením manželstva a prijatím novej úlohy rodiča. Najzákladnejšia charakteristika dieťaťa hovorí: „*Dieťa je jedinec nachádzajúci sa v určitom vekovom rozmedzí, ktoré lapidárne označíme ako detský vek.*“ (Helus, 2004, s.99). V Dohovore o právach dieťaťa sa dieťaťom rozumie ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov, teda do dosiahnutia plnoletosti. Dieťaťom je teda človek, ktorý legislatívne nie je svojprávnny, nachádza sa pod zákonne definovanou starostlivosťou iných osôb (spravidla rodičov).

V súčasnej spoločnosti sa neraz vytvára množstvo rôznych pohľadov na dieťa, či rozhodnutie založiť si rodinu. Keby sme mali veriť médiám, videli by sme okolo detí iba problémy, či už so správaním, starostlivosťou a ich zabezpečením, problémy s ich zdravím a podobne. Deti sú však nádherný dar. Hlboko v srdci to vieme, no zabúdame. Túžba po deťoch môže byť u každého rôzna. Množstvo manželských párov má dnes problémy s plodnosťou a najmä tí vedia, aký dar sú deti. Rovnako ako rodičia zápasiaci s rôznymi chorobami alebo zraneniami svojich detí. Akonáhle pocítíme, že naše dieťa je v nebezpečenstve alebo nejakým spôsobom ohrozené, až potom si uvedomíme akú vysokú cenu má v našom živote.

Každé dieťa niečo pre svoj rozvoj a život potrebuje, prináša rodičom určité povinnosti, no v konečnom dôsledku dostaneme viac, ako dáme. Ako uvádza Helus (2004) vzťah

k dieťaťu je niečím, čo má svoje úskalia, vývoj, svoje šance i problémy, ktoré treba riešiť. Vzťah k dieťaťu je vo svojom vývoji významným aspektom objavovania človeka človekom a to s dalekosiahlymi dôsledkami. Výchova dieťaťa znamená hlavne rešpektovať jeho detskú osobnosť so všetkými jej zvláštnosťami a bezpodmienečne ho milovať. Výchova je záležitosťou srdca a vyžaduje množstvo lásky a trpezlivosti. I keď môže prinášať množstvo problémov, ťažkých situácií, na druhej strane si musíme uvedomiť, akú máme možnosť formovať nový život, vyslať do budúcnosti novú ľudskú bytosť. Každý rodič, ktorý má rád svoje dieťa, je pre neho ochotný urobiť to najlepšie a je ochotný učiť sa, má teda všetky predpoklady, aby sa stal vynikajúcim rodičom.

Pokiaľ hovoríme o postavení dieťaťa v dnešnej rodine, rodičia svoje dieťa môžu vnímať ako dar, ako naplnenie zmyslu života, no na druhej strane i ako starosť a stres. Bohužiaľ v súčasnosti vzhľadom na pôsobenie rôznych faktorov v spoločnosti a najmä zvýšenie hodnoty peňazí v očiach ľudí, aj dieťa získava nové postavenie. Neraz sa stretávame s názormi, že dieťa je značnou finančnou záťažou a luxusom. Pri rozhodovaní o založení rodiny tak vystupujú ekonomické faktory výrazne do popredia. Súčasné detstvo sa podľa Helusa (2004) výrazne heterogenizuje, čo znamená, že sa stáva viac a viac rozmanitým. Pôsobia tu vplyvy napomáhajúce opačnej tendencii ako je uniformita a unifikácia, napríklad v roznych formách obliekania, hodnotových orientáciách, spôsoboch zábavy, vzorov zvädzajúcich k napodobňovaniu a podobne.

Príčiny rozmanitosti detstva môžeme vymedziť nasledovne (Helus, 2004)

- tendencia k vyjadreniu individuálneho svojrázu (v liberálnej spoločnosti je k tomu čoraz viac podpory),
- čoraz viac detí, ktoré žili izolovane, alebo umierali, dnes vďaka pokrokom zdravotnej starostlivosti a inkluzívnym pedagogickým programom úspešne aspirujú na uznanie svojich práv žiť spoločne s druhými,
- obvyklá tradičná rodina je na ústupe a mnoho detí vyrastá v novo sa presadzujúcich formách a alternatívnych spoložitostiach, dávajúcich deťom iné životné skúsenosti ako tie, ktoré boli v minulosti považované za samozrejmé a nutné,
- podnetnosť prostredia = vyplýva z odlišnosti kultúr, z rozdielu vo vzdelanostnej úrovni rodičov a ich majetkových pomerov, vo výchovných štýloch, v kvalite škôl a využívaní mimoškolských aktivít, či odlišných hodnotových preferencií okolia.

Napriek všetkému by sme však nemali zabúdať viesť dieťa k pestovaniu si vlastnej identity, citlivo ho viesť k prebudeniu všetkého, čo je v ňom dobré a rešpektovať pritom jeho jedinečnosť. Podľa Rheinwaldovej (1992) by sme mali pomáhať dieťaťu naučiť sa mať radosť samo seba, pretože iba tak bude schopné mať radosť iných ľudí. Mali by sme v dieťati budovať sebaúctu, pocit, že je schopné ovládať sa a zvládať situácie vo svojom okolí. A v neposlednom rade dieťa musí mať pocit, že sa na nás môže kedykoľvek spoľahnúť.

2 MLADÍ ĽUDIA A PLÁNOVANIE RODIČOVSTVA

Skôr ako sa budem venovať samotnej pripravenosti mladých ľudí na rolu rodičov, chcela by som vymedziť, koho považujem, zaraďujem do kategórie mladí. Pojem sa dá vnímať veľmi subjektívne, a taktiež z množstva hľadísk.

Z hľadiska vývinovej psychológie rozdeľujeme obdobie vývinu človeka do niekoľkých vývinových štádií. Ako uvádza Vágnerová (2000) medzi tri základné zaraďujeme obdobie detstva, obdobie dospelosti a obdobie staroby. Jednotlivé obdobia delíme ďalej na niekoľko ďalších, ktoré znázorňuje nasledujúca Tabuľka 1.

Tabuľka 1: Štádiá vývinu človeka

DETSTVO	DO SPELOŠŤ	STAROBA
Prenatálne obdobie	Obdobie mladej dospelosti	Obdobie rannej staroby
Novorodenecké obdobie	Obdobie strednej dospelosti	Pravá staroba
Kojenecký vek	Obdobie staršej dospelosti	
Batoľací vek		
Predškolský vek		
Nástup do školy		
Školský vek		
Obdobie dospievania - pubescencia		
Adolescencia		

Nakoľko témou mojej práce je problematika rodičovstva, založenia rodiny, bližšie budem pracovať iba s obdobím dospelosti, v ktorom dospievame do štádia, kedy uvažujeme nad našou budúcnosťou intenzívnejšie, snažíme sa nájsť cestu, ktorou sa budeme uberať a neraz si kladieme otázky o založení rodiny a prijatí role matky, otca.

Obdobie dospelosti môžeme podľa Vágnerovej (2000) vymedziť z dvoch hľadísk. Primárne je dospelosť určená biologicky, a teda je viazaná na vek, zrenie človeka. Psychologicko-sociálne vymedzenie je zložitejšie, nakoľko táto premena nebýva jednoznačne časovo lokalizovaná a u rôznych ľudí prebieha v rozličnej dobe. Za najvýznamnejšie znaky dospelosti však môžeme považovať samostatnosť, relatívnu slobodu vlastného rozhodovania a správania, spojenú so zodpovednosťou vo vzťahu k druhým ľuďom. Nesmieme zabudnúť ani na zodpovednosť za svoje rozhodnutia a činy. Väčšia sebaistota a sebadôvera je tiež významným znakom dospelosti, človek si uvedomuje vlastné sily a kompetencie, ktoré sú predpokladom sebestačnosti a ktoré sa

prejavia i väčšou osobnou vyrovnanosťou. Dospelosť sa prejavuje i v mnohých iných oblastiach, a to najmä zmenou vzťahov s rodičmi, ktoré sú viac symetrické a pokojnejšie. Osamostatnenie je predpokladom diferenciacie v oblasti sociálneho správania, prijatia nových rolí a vyjasnenie si vzťahu k hodnotám a normám spoločnosti. Celková premena osobnosti dospelého sa prejaví zmenou vzťahu k ľuďom. Nesmieme zabudnúť ani na sexuálnu zrelosť, kedy na určitom stupni vývoja osobnosti dospelého, je postoj k sexualite ovplyvnený potrebou mať dieťa, teda na význame naberá reprodukčná zložka. A posledným výrazným rysom dospelosti je ekonomická samostatnosť. Potvrdzujeme svoju sebestačnosť v rámci určitej profesijnej role, ktorá ovplyvňuje našu identitu tým, že nás zbavuje závislosti na pôvodnej orientačnej rodine a prispieva k uspokojeniu v oblasti potreby seberealizácie (Vágnerová, 2000).

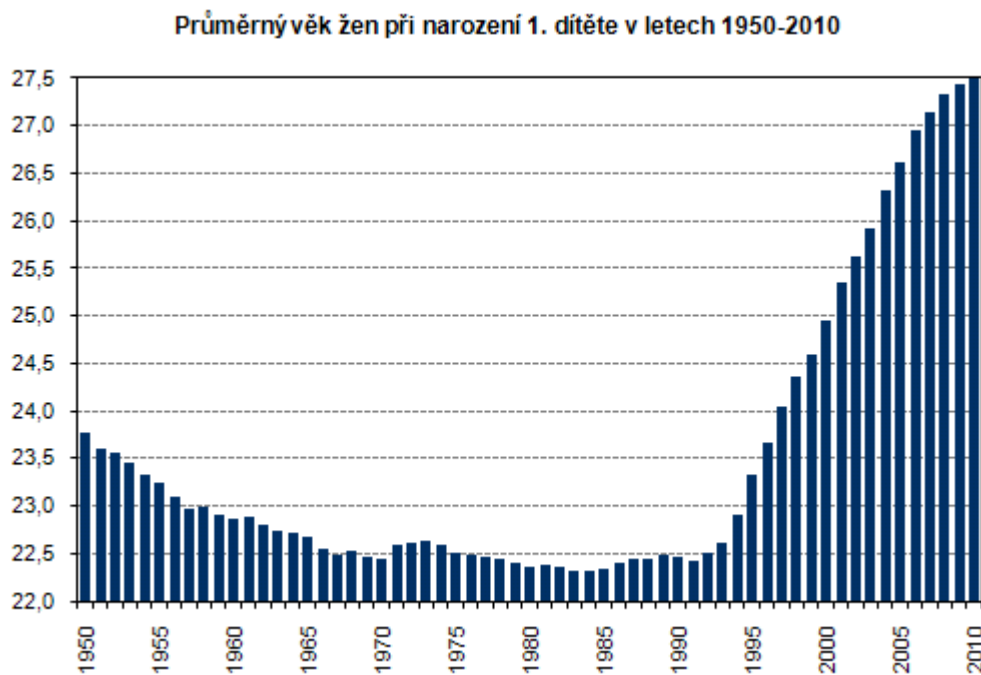
2.1 Charakteristika obdobia mladej dospelosti

Vágnerová (2000) vymedzuje obdobie mladej dospelosti od 20 do 35 rokov života. Dosiachnutie tohto obdobia určuje ochota prijať a tiež schopnosť zvládnuť určité úlohy. Najvýznamnejšími zmenami je niekoľko životných medzníkov a to prijatie profesijnej role, stabilného partnerstva (resp. manželstva) a role rodičovstva. Tieto role a s nimi spojené zážitky a skúsenosti, získa väčšina mladých ľudí do 30 rokov. V prvej fáze je všetko sústredené tieto role vôbec získať a postupne ide čím ďalej tým viac o to, nabrať na kvalite. Mladá dospelosť je tiež dobou nových nádejí, túžob, plánov a ich postupného naplňovania. Je i dobou mnohých sociálnych premien, prináša do života množstvo nových zážitkov a skúseností. Dospelosť v tomto veku je spájaná so samostatnosťou a nezávislosťou, s ekonomickou sebestačnosťou a s možnosťou slobodne hospodáriť so svojimi peniazmi, so slobodnou voľbou priateľov a partnerských vzťahov. Dilemy, problémy, ktoré môže priniesť prechod z detstva do dospelosti, spočívajú v rozpore medzi potrebami slobody a nezávislosti a s potrebami skúšať nové role.

Obdobie mladej dospelosti je tiež obdobím vytvárania identity mladého človeka, ktorá získala základ ešte v období dospievania. Jej obsah sa však časom obohacuje a stabilizuje. U mladého človeka sa výrazne prejaví vo vedomí novo nadobudnutej samostatnosti, pocite slobody a nezávislosti. Výrazne sa prejavuje i potreba zmien, ktorá vedie k naplneniu vlastnej identity. Napríklad zvládnutie profesijnej role funguje ako potvrdenie vlastných kompetencií i statusu dospelosti (Vágnerová, 2000).

Ďalšie vymedzenie pojmu mladí ľudia, môžeme charakterizovať na základe výsledkov výskumu štatistického úradu v Českej republike. Tieto údaje sa sústreďujú najmä na zistenie, v akom veku majú ženy najčastejšie svoje prvé dieťa a aký je teda približný vek pre založenie rodiny. Štatistický úrad Českej republiky uvádza priemerný vek žien pri narodení prvého dieťaťa nasledovne:

Obrázok 1: Priemerný vek žien pri narodení 1. dieťaťa

Údaje v grafe zobrazujú, že priemerný vek sa v jednotlivých časových obdobiach výrazne menil. Približne od roku 1995 sa vek matky pri narodení prvého dieťaťa začal výrazne zvyšovať. Zatiaľ, čo v tomto roku sa hranica pohybovala okolo roku 23, v roku 2010 sme sa dostali až k 27. roku života. Zvýšenie tejto hranice má určite svoje dôvody aj v dôslednejšom plánovaní rodičovstva a rastúcemu fenoménu bezdetnosti, ktorým sa budeme venovať v nasledujúcich kapitolách.

2.2 Plánovanie rodičovstva

V minulosti bolo postavenie mladých ľudí v spoločnosti iné ako je tomu dnes. Nie je to však vôbec prekvapujúce, nakoľko doba ide dopredu a s ňou prichádza aj množstvo iných zmien. Pre mladých sa otvára svet množstva nových a nových príležitostí, či už v oblasti osobného, pracovného života, alebo možností strávenia voľného času.

Ako uvádza Fialová (2000) z hľadiska vytvárania vzorcov rodinného správania a následne rodinného prostredia v 70. a 80. rokoch boli medzi inými dôležité posuny vekovej hranice začiatku sexuálneho života mládeže do nižšieho veku a tým skrátenie intervalu medzi dosiahnutím pohlavnej zrelosti a začiatku sexuálnej aktivity. Veľký vplyv mala hlavne sama premena vzťahu oboch pohlaví a uvoľnenie spoločenských noriem týkajúcich sa predmanželských sexuálnych stykov žien. Významnú rolu zohrala aj ľahšia dostupnosť spoľahlivejšej antikoncepcie, umožňujúcej dokonalé oddelenie sexuálneho života od reprodukcie. V minulosti sa väčšina detí rodila do úplnej rodiny, kde rodičia dbali na to, aby sa ich deti narodili ako manželské. Väčšina vtedajších rodičov bola mladého veku a rodilo sa viac detí. Význam sa viac kládol aj na náboženské hodnoty, viac rodín vyrastalo v duchu viery. Vzdelanie bolo dôležité, ale získavanie kvalifikácie a túžba po kariére, nikdy neboli výraznou prekážkou pre založenie rodiny.

V súčasnosti sme svedkami takmer od základov inej situácie. Začiatok dospelosti, alebo jeho prvé obdobie, ktoré predstavuje určitú prechodnú fázu ľudského života, je rovnaký. Mladí ľudia pripravujúci sa už so získaným vzdelaním a kvalifikáciou na životnú dráhu, na vstup do manželstva a na založenie rodiny. Jedná sa o obdobie, kedy sa rozhliadame, vytvárame si predstavy o živote, hľadáme vzory a formulujeme si životné ciele. V neposlednom rade hľadáme sami seba a vzťahy k ľuďom v rodine i mimo nej. Vytvárame si predstavy o našej životnej dráhe, prechádzame z obdobia často idealistických plánov mladosti k realistickému rozhodovaniu dospelého človeka v daných podmienkach (Fialová, 2000).

Začiatok dospelosti prináša tiež dôležité rozhodnutie, či a kedy si založiť vlastnú rodinu a rozhodnúť sa pre rolu rodiča. Nové príležitosti a ich množstvo, ponúka mladým možnosť zaoberať sa touto otázkou neskôr, prípadne ju posúvať čo najďalej do úzadia. Životné plány sa dnes skôr viažu k otázkam rozširovania vzdelania, budovania profesijnej kariéry, začatie samostatného podnikania, získavanie skúseností v zahraničí, cestovanie a spoznávanie nových kultúr i jazyka a venovanie sa svojím záľubám a koníčkom.

Napriek všetkým možnostiam, ktoré sa mladým ľuďom ponúkajú, neraz je dôležitým medzníkom i začiatok plánovania role rodiča, plánovanie založenia rodiny. Štandardné očakávanie, že mladí ľudia uzavrujú manželstvo a budú mať deti funguje ako určitá sociálna norma. Na druhej strane v súčasnosti rastie tolerancia spoločnosti k tendencii odkladať manželstvo a rodičovstvo do vyššieho veku. Vágnerová (2000) tvrdí, že potreba založiť si rodinu je ovplyvnená vlastnou skúsenosťou z detstva. Model vlastných rodičov môže

pôsobit' ako pozitívny vzor, ale i ako negatívny. Napriek tomu plánovanie rodičovstva je tiež výsledkom snahy uspokojovať svoje potreby, a tie Prudký (2009) vymedzuje nasledovne:

- Dieťa prináša oživenie, poskytuje nové zážitky a skúsenosti, môže rodičov obohacovať, avšak na druhej strane obmedzuje v rôznych oblastiach a rodičia sa už nemôžu celkom slobodne rozhodovať.
- Dieťa naplňuje potrebu citovej väzby, je vd'áčnym objektom citového vzťahu.
- Schopnosť mať potomstvo potvrdzuje normalitu dospelého človeka na biologickej a psychosociálnej úrovni, teda môže naplňovať potrebu seberealizácie.
- Dieťa sa môže stať zmyslom existencie svojich rodičov. Obohacuje ich život až v takej miere, že po odchode z domova majú rodičia pocit prázdnoty a ťažšie hľadajú nové ciele.
- Dieťa je pokračovaním života svojich rodičov a teda prináša potrebu otvorenej budúcnosti. V deťoch je zakódovaná existencia rodu a jeho typických znakov.

2.2.1 Fenomén bezdetnosti, odkladanie materstva

Trend racionálneho plánovania rodičovstva nadobúda na svojom význame najmä v posledných rokoch. V súčasnosti prevláda najmä názor mať menej detí a mať ich neskôr. Nízka plodnosť a fenomén predlžovania obdobia bezdetnosti medzi mladými ľuďmi sa tiež stali široko diskutovanými témami, ako v odborných kruhoch, tak i vo verejných médiách. V minulosti boli sobáš a založenie rodiny často prvými samostatnými krokmi do ozajstného života. Dnes sa z časového hľadiska dostali do úzadia, pretože mladí ľudia majú v dobe, než túto situáciu a zmenu príjmu, širšie možnosti seberealizácie. Nová situácia tak vedie aj k inej koncepcii predstáv a plánov životnej dráhy. Podľa Haškovej (2009) zmeny v reprodukčnom, rodinnom a partnerskom správaní v spoločnosti charakterizujú tiež určité sociodemografické trendy. Môžeme sem zaradiť odklon od „zlatého veku manželstva“ k ére nezosobášeného spolužitia. Teda rastie počet párov žijúcich v nezosobášenom zväzku. Nastal tiež posun od éry modernity, kde kráľom rodiny a stredobodom života párov bolo dieťa, k rodinám a partnerstvám, kde kráľom je pár sám. K fenoménu bezdetnosti prispeli aj rozširujúce sa možnosti antikoncepcie, ktoré umožňujú voľbu, či deti mať alebo nie. Významne k zmene hodnôt prispieva aj čoraz sa zvyšujúca možnosť bez väčších problémov odísť do zahraničia. Veľa mladých ľudí uprednostňuje túto skúsenosť predtým, ako si založia rodinu.

Keď hovoríme o problematike odkladania rodiny, stretávame sa so súčasným trendom odkladania materstva. Hašková (2009) uvádza, že zvyšovanie počtu materstva starších žien tu bolo i v minulosti, no dnes sú dôvody pre toto rozhodnutie úplne iné, ako pred niekoľkými rokmi. A to najmä rastúca vzdelanosť a zamestnanosť žien, rast rozmanitosti foriem rodinného života a väčšia kontrola pôrodnosti. Rodičovstvo prináša niekoľko obetí, ktoré budúci rodičia musia akceptovať a vyrovnáť sa s nimi. A i tie prinášajú dôvod k odkladaniu rodičovstva. Medzi tie najčastejšie Kimplová (2008) zaraďuje spomalenie kariéry matky, finančné znevýhodnenie, obmedzenie osobnej slobody, dopad na manželský vzťah.

Posledným ale nemenej dôležitým dôvodom je strach. Rodičovstvo je nezvratné rozhodnutie, ktoré nejde vrátiť späť. Veľa žien ale i mužov sa obáva, že nebudú dobrými rodičmi, niektoré páry nechcú priniesť dieťa na svet, kde hrozia nukleárne konflikty a vážne globálne problémy (Kimplová, 2008).

Všetky tieto dôvody majú vplyv na plánovanie rodičovstva, ovplyvňujú rozhodnutie založiť si rodinu a zhostiť sa tak významnej úlohy rodiča. Musíme si sami odpovedať na otázku, či sú naozaj dôležité, či by sme im mali naozaj prikladať tak veľký význam a zabúdať pritom na to, že dieťa prináša do rodiny i množstvo pozitív, šťastie, radosť, lásku a pocit, že je tu niekto, kto vás potrebuje.

3 FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE ROZHODNUTIE ZALOŽIŤ SI RODINU

Pre mnohých z nás je dôležitou známkou dospelosti vytváranie vlastnej rodiny. Či si pod tým predstavujeme v prvom rade svadbu alebo vlastné potomstvo, či spoločnú domácnosť s partnerom, nie je až také dôležité. Rozhodnutie založiť si rodinu a začať tak kompletne nový spôsob života je vo väčšine prípadov sprevádzané zvažovaním, premýšľaním a hľadáním pre a proti. Faktorov, ktoré ovplyvňujú rozhodnutie mať dieťa, je určite obrovské množstvo. Závisia od osobnosti človeka, jeho podmienok života, detstva a minulosti, od jeho postojov, názorov, tradícií v ktorých vyrastal a celkových hodnôt a spôsobu života. Podľa Sirovátka (2006) môžeme medzi faktory ovplyvňujúce reprodukčné rozhodnutie, teda rozhodnutie mať deti, zaradiť nasledovné:

- Prospech z detí. Partneri zvažujú skutočnosť, či sa môžu spoliehať na podporu detí a starostlivosť (v starobe, v rodinnom podnikaní apod.), prípadne, ak psychický prospech z detí v porovnaní s inými ziskami je nižší.
- Náklady na deti. Rozhodovanie je spojené s úvahami o nákladoch na deti, ktoré výrazne ovplyvňujú rodinný rozpočet. Rovnako náklady na bývanie, na príležitosti dieťaťa, na potrebu ženy zostať v domácnosti a opustiť zamestnanie.
- Širšie ekonomické faktory. Nové ekonomické role žien ich vedú k ochote prispôbiť rodinné aspirácie profesijným cieľom. Príjem a možnosti kariéry sa zhoršujú, rastú neistoty o budúcnosti, vyššie nároky na vzdelanie predlžujú dobu prípravy a prechod zo školy do zamestnania je obtiažny.
- Faktory individuálneho životného štýlu. Menia sa hodnoty vo vzťahu k deťom, rastu ťažkosti pri formovaní harmonického partnerstva, menia sa preferencie foriem partnerstva a rastie neistota partnerských vzťahov.
- Sociálne normy. Nerovnomerné rozdelenie domácich prác, genderová nerovnosť v príjmoch a v kariére sa znižuje, systémy politiky sú založené na modeli muža živila a stávajú sa nezlúčiteľné s novou ekonomickou rolou ženy. Spoločenské postoje k rodinám a novým ekonomickým roliam žien sú nepriaznivé.

Okrem vyššie spomenutých faktorov pôsobiacich na plánovanie rodičovstva, môžeme nájsť i iné rozdelenia od autorov zaoberajúcich sa touto problematikou. V nasledujúcich kapitolách som sa preto rozhodla vybrať, zhrnúť z môjho pohľadu najzákladnejšie dôvody, ktoré významne ovplyvňujú rozhodnutie mať dieťa.

3.1 Túžba po dieťati

Prijatie rozhodnutia či mať alebo nemať dieťa, nie je zvyčajne otázkou zopár hodín, ale predchádza mu dlhodobejšie zvažovanie rôznych faktorov, ktoré majú vplyv na toto rozhodnutie. Okrem iných a viac racionálnejších, som sa rozhodla medzi faktory pre rozhodnutie založiť si rodinu zaradiť aj túžbu po dieťati. Zvyčajne je táto túžba spájaná so ženami a s ich „tikaním biologických hodín“. Výnimkou však nie sú ani muži, ktorí tiež môžu chcieť naplniť svoju životnú rolu, rolu otca. Aj keď v súčasnosti veľa mladých manželských párov zvažuje viaceré racionálnejšie dôvody pre založenie rodiny, túžba mať dieťa môže niekedy prerásť aj tie najväčšie pochybnosti o tom, či výchovu dieťaťa zvládneme, či mu dokážeme dať všetko, čo potrebuje.

3.2 Zamestnanie, rodina a dieťa

Napätie medzi zamestnaním a rodinou je v súčasnej dobe veľmi frekventovanou témou rozhovorov, nielen vo vnútri jednotlivých rodín, ale aj na politickej scéne a v podnikateľských kruhoch. V spoločnosti sa hovorí najmä o potrebe harmonizovať vzťah medzi oboma sférami a o spôsoboch, ako tak efektívne urobiť. Ako uvádza Mareš (2006) problematika zamestnania a rodiny sa stáva frekventovaným predmetom rozsiahleho výskumného bádania v sociálnych vedách. Napríklad v sociológii hľadáme najmä zdroj rastu napätia medzi sférou rodiny a sférou zamestnania. Rovnako hľadáme zdroj rastu záujmov zainteresovaných sociálnych aktérov, najmä rodín, zamestnávateľov a tvorcov sociálneho štátu o harmonizáciu tohto vzťahu. Štrukturálne zmeny, ktorými prešli všetci spomínaní aktéri, sa premietli ako do podmienok života jednotlivých rodín, tak i do preferencií ich členov. Celý problém má pritom ekonomickú a sociálnu dimenziu, a preto i motivácia jednania sociálnych aktérov a najmä rodiny je vedená ekonomickými, sociálnymi a kultúrnymi zreteľmi.

Otázka zamestnania a rodiny v súčasnosti akoby nadobúdala na väčšom význame. Ľudia neraz v sebe bojujú s rozhodnutím venovať sa rodine alebo práci. Akoby sklbenie oboch vecí vždy prinášalo nenaplnenie v jednej z týchto sfér. Podľa Mareša (2006) disharmónia medzi rodinou a zamestnaním sa stáva prekážkou žiadúcej kvality života. V zamestnaní kladieme na seba čoraz väčšie nároky, prípadne ich od nás vyžadujú zamestnávatelia. Kladieme väčší dôraz na zmysel našej práce a dávame prednosť pracovným miestam, kde máme uspokojenú potrebu sebarealizácie a väčšiu kontrolu nad výkonom i jeho podmienkami, rovnako na pracovnú dobu. Pritom na druhej strane nestrácame vieru a

význam kvality rodinného života, života mimopracovného. Konflikty prichádzajú práve s potrebou rozdelenia nášho času medzi rodinu a pracovný život. Tie prinášajú aj úvahy a zvažovania, či je práve čas na založenie rodiny, alebo čas venovať sa kariére. Neraz sa stáva, že snaha byť čo najlepší v práci a potreba seberealizovať sa, núti mladých ľudí odkladať založenie rodiny na neurčito, v lepších prípadoch na niekoľko rokov neskôr.

3.2.1 Zamestnanosť žien

Mareš (2006) uvádza, že vstup žien na trh práce bol jednou z najvýznamnejších zmien a výrazným rysom európskeho trhu práce v posledných dekádach minulého storočia. V súčasnosti sa tento jav javí ako nezvratný a nemenný, rovnako ako veľmi pozvoľné vyrovnávanie sa ich pozícií s pozíciami mužov na tomto trhu. Príčinami je najmä rast záujmu o vzdelanie, zvyšovanie kvalifikácie a zvyšovanie počtu žien orientujúcich sa na pracovnú kariéru. Napriek tomu, pokiaľ ide o otázky založenia rodiny, sú to stále ženy, ktoré opúšťajú svoje zamestnanie. Avšak túžba po kariére prináša slabnúcu tendenciu žien k angažovanosti v rodine. Práve v prípade žien je potreba hľadať rovnováhu medzi časom stráveným v zamestnaní a časom venovaným rodine väčšia ako u mužov. Hlavne pokiaľ ide o matky vychovávajúce svoje dieťa samy, bez partnera. Túžba žien uplatniť sa na trhu práce, zúročiť svoje vzdelanie, vyrovnáť sa mužom a dosiahnuť profesionálny úspech je však naďalej významným dôvodom odkladania založenia rodiny.

Pri problematike zamestnanosti žien si môžeme vymedziť aj tri rozličné postoje:

- **Konzervatívny postoj** = vychádza zo zásady, že vydatá žena a zvlášť matka nemá pracovať. Pokiaľ hovoríme o vyhranene konzervatívnom postoji, žiadna žena nemá pracovať mimo svoju domácnosť. K role matky majú byť vedené dievčatá už od útleho detstva. Chlapci sú naopak vychovávaní k tomu, aby rodinu opustili, etablovali sa vo svete zamestnania a založili si vlastnú rodinu. Ženy nemajú byť mužom konkurenciou v súťaži o pracovné miesta a na mužoch je úloha živila rodiny.
- **Nekonzervatívny postoj** = samozrejmosťou je len práca bezdetných žien. Vychádza z predpokladu, že žena získala miesto na trhu práce predtým, ako sa vydala, a tak počas trvania manželstva pokračuje vo svojom zamestnaní. Pokiaľ však zostáva tehotná, zamestnanie opúšťa. Žena podľa tohto postoja dáva prednosť svojim deťom, rodine a starostlivosti o domácnosť pred kariérou.
- **Egalitárny postoj** = podstatou je, že žena kvôli starostlivosti o dieťa opúšťa na istý čas trh práce a výpadkom z profesie sa môže znížiť hodnota jej kvalifikácie. Zostáva

stratená v dynamicky sa rozvíjajúcom zamestnaní, môže ho definitívne stratiť. Ak by si aj žena udržala svoju kvalifikáciu, prípadne by si ju zvyšovala, dokázala by sa vrátiť na dobre platené miesto, avšak pre oneskorenie niekoľko rokov, ktoré venovala výchove detí, sa už nemôže vyrovnáť mužom a ich schopnostiam. (Možný, 2002)

3.2.2 Nezamestnanosť

Nezamestnanosť, a teda neschopnosť ľudí nájsť si zamestnanie, nájsť si miesto na trhu práce a uplatniť tak svoje vzdelanie a skúsenosti, je v súčasnosti veľmi rozšíreným javom v spoločnosti. Mladí ľudia končiaci stredné i vysoké školy, majú čoraz viac problémov uplatniť sa a nájsť si prácu na základe svojich preferencií, záujmov, vzdelania a túžob. Nezamestnanosť podľa Farkovej (2009) prináša úzkosť, stav nervozity, depresie, pocity smútku a sociálnej izolácie. Zo psychologických dôsledkov ide o pokles sebadôvery, zníženie pocitu vlastnej hodnoty, dôvery k ľuďom, či obviňovanie vlastnej rodiny. Problém nezamestnanosti sa prejavuje hlavne v ekonomických problémoch, finančné a materiálne zabezpečenie je otázkou prežitia. Zamestnanie a s ním spojené finančné ohodnotenie je určite dôležitým prvkom pri rozhodovaní mať dieťa. Strach, že nedokážeme dieťaťu dať všetko, čo potrebuje pre svoj rozvoj, šťastie a vzdelanie, posúva založenie rodiny na čas, kedy sa zlepšia pracovné podmienky a s nimi aj finančné a materiálne podmienky rodiny.

3.3 Vzdelanie, zvyšovanie kvalifikácie, kariéra

Vzdelanie zaradujeme medzi dôležité faktory, ktoré súvisia s reprodukčnými preferenciami, plánmi a správaním. Dôležitú úlohu zohráva hlavne u žien. Výskum, ktorý uvádza Hašková (2009) hovorí, že ženy, ktoré dosiahli aspoň vzdelanie s maturitou, zostávajú stále viac bezdetné aj po dosiahnutí tridsiateho roku života. So zvyšujúcim sa vekom pribúda medzi bezdetnými podiel tých, ktoré rodičovstvo do budúcnosti už vôbec neplánujú. Tieto skutočnosti veľmi úzko súvisia s plánovaním profesijného rastu, zvyšovaním kvalifikácie a pracovnej kariéry a to najmä u žien, ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej kapitole. S problematikou vzdelania súvisí aj skutočnosť, že s dosiahnutím vyššieho vzdelania je spojený aj relatívne neskorší vstup na trh práce, a tak i neskoršie dosiahnutá ekonomická nezávislosť. Rovnako s oneskorením prichádza aj vstup do manželstva a zakladanie vlastnej domácnosti, čo prirodzene prináša odklad rodičovstva.

3.4 Plnenie snov, voľný čas

V súčasnosti, možno viac ako v minulosti, veľa mladých ľudí kladie dôraz na voľnočasové aktivity, na plnenie svojich cieľov a snov, cestovanie a spoznávanie nových krajín, zlepšovanie cudzích jazykov, venovanie sa množstvu záľub a podobne. Plnenie týchto vecí a túžba si ich užívať bez záväzkov stúpa tak, ako stúpajú možnosti tieto aktivity realizovať. Užívanie si slobodného života, či už ako jednotlivec, alebo ako dvaja bezdetní partneri, prináša opäť odkladanie role rodiča. S otváraním možností sa menia hodnotové orientácie mladých ľudí a tým vzrastajú konkurenčné príležitosti pre rodičovstvo.

3.5 Materiálne a finančné zabezpečenie

Materiálne a finančné zabezpečenie, teda ekonomická zabezpečenosť a stabilita, peniaze a kvalitné materiálne podmienky, či dobrý príjem sú dôležitým faktorom pre rozhodnutie založiť si rodinu. Rozhodla som sa im v tejto kapitole venovať nakoniec, aby som im dala čo najväčší priestor, nakoľko si dovoľím tento faktor považovať za takmer najdôležitejší a najviac zvažovaný. Doba a jej podmienky nútia ľudí viac sústrediť svoje myšlienky na peniaze a materiálne hodnoty ako na potreby lásky, citov a šťastia. Výrok, „peniaze hýbu svetom“, naberá čoraz viac na pravde. Záleží len od nás ako sa k nemu postavíme a aké miesto majú peniaze v našom hodnotovom rebríčku. Mareš (2006) vníma zmeny v sfére rodinného života, ako napríklad oslabovanie partnerských zväzkov, či vnútornej kohézie rodín, ako dôvody k znižovaniu celkového potenciálu rodín, vnútornej solidarity a vzájomnej pomoci. Tvrdí, že sa oslabuje ochranná funkcia rodiny a to najmä z dôvodu chýbajúcich financií, ale i časových zdrojov pre výkon tejto funkcie.

Materiálne a finančné zabezpečenie okrem iného závisí aj od niekoľkých faktorov, medzi ktoré Sirovátka (2006) zaraďuje rast nerovností v pracovných príjmoch, vysokú a stabilnú mieru nezamestnanosti nezávislú na ekonomickom cykle, zlyhávanie ochrannej funkcie rodiny a nakoniec i obmedzenie štedrosti a dostupnosti kompenzácií zo strany sociálneho štátu. Všetky tieto faktory ovplyvňujú najmä materiálne ohrozené skupiny populácie, ako sú napríklad tí, ktorým sa nedarí umiestniť na trhu práce. Taktiež sa zhoršuje relatívna príjmová pozícia, narastá počet ľudí ohrozených chudobou.

Keď však hovoríme o finančnom a materiálnom zabezpečení z pohľadu mladých párov, rozhodujúcich sa začať nový spoločný život a založiť si rodinu, môžeme naznačiť jednotlivé prvky, ktoré sem zaraďujeme. Základným prvkom, ktorý nám prináša finančné

istoty a zabezpečenie je stály príjem, zvyčajne vo forme mzdy zo zamestnania. Ideálne je mať istotu svojej práce a pracovnú stabilitu. Väčšina mladých ľudí už po skončení štúdia, sa snaží nájsť si svoje uplatnenie na trhu práce. Kritérium dobrého ohodnotenia je jedným zo základných prvkov, ktoré ovplyvňujú výber zamestnania. Zabezpečenie po finančnej stránke môžu priniesť aj dosiahnuté úspory a finančné investície, ktoré sme mali šancu nadobudnúť počas slobodného života. Významnú úlohu má aj podpora zo strany štátu, ktorá predstavuje financie v podobe prídavkov a príspevkov na dieťa, materskej a nemocenského poistenia. V neposlednom rade, pokiaľ s nimi môžeme rátať, je to určitá, či už jednorázová alebo dlhodobejšia podpora zo strany rodičov.

Keď hovoríme o materiálnom zabezpečení, do jeho úzkeho okruhu zaraďujeme hlavne vyriešenie problematiky bývania. Rodičovstvo je úzko spojené so snahou o založenie vlastnej domácnosti. Zatiaľ, čo v minulosti podľa Haškovej (2009) bolo rodičovstvo často jednou z ciest ako sa dostať k založeniu vlastnej domácnosti mimo rodičovský dom, v súčasnosti podmieňujú mladí ľudia založenie rodiny práve samostatným bývaním. Preferencia zakladania bývania v rodičovskom dome je veľmi nízka. Môžeme teda povedať, že situácia na trhu s nehnuteľnosťami a bytová politika vstupujú do rodičovských plánov mladých ľudí. Môžeme sa stať i svedkami toho, že budúce bytové podmienky ako časové, tak i finančné, povedú pravdepodobne mladých ľudí k prehodnoteniu životných plánov, a tak budú čoraz viac plánovať rozhodnutie, kedy vstúpiť do manželstva a založiť si rodinu.

Ostatné materiálne hodnoty a prvky, ktoré človek môže vlastniť a ich dôležitosť, závisí od každého individuálne. Môžeme sem zaradiť vlastné auto, prípadne iné investície v nehnuteľnostiach, materiálne vybavenie domácnosti a podobne. Dôvodom pre odloženie rodiny pre ekonomickú situáciu, môže byť aj skutočnosť, že chceme zarobené a našetrené peniaze využiť inak, vo svoj prospech. Venovať sa záujmom, investovať tieto peniaze do voľného času či dovoleníek. Všetky spomenuté dôvody majú veľmi dôležitú úlohu pri rozhodovaní o založení rodiny. Mnohé mladé páry sa nevyhnú kalkulácii nákladov a ziskov. Znižovanie plodnosti, odkladanie založenia rodiny je dôsledkom nedostatku niečoho, čo sami považujeme za dôležité. V neposlednom rade ide aj o vyššie náklady na dieťa a nižšie rodinné príjmy v prípade ich výchovy.

4 VÝZNAM EKONOMICKEJ SITUÁCIE PRI ZAKLADANÍ RODINY

Ako už bolo spomenuté v predchádzajúcich kapitolách, rozhodnutie mladých ľudí založiť si rodinu je ovplyvnené viacerými faktormi. Dovoľm si pripomenúť tie najdôležitejšie ako potreba sebarealizácie, rozširovanie a zmena hodnôt, väčšia a širšia ponuka pracovných, študijných a voľnočasových príležitostí. Čoraz viac sa však do povedomia mladých dostáva otázka, či sú dostatočne zabezpečení a či ich ekonomická situácia je na dobrej úrovni na to, aby dokázali dať svojmu dieťaťu všetko, čo potrebuje. Prečo je to tak? Prečo peniaze v dnešnej dobe získavajú čoraz vyššiu pozíciu v našich hodnotových rebríčkoch? Prečo je dieťa považované za finančnú záťaž?

V úvode tejto kapitoly by som rada spomenula výsledky výskumu Hamplovej (2000) o postojoch mladých ľudí k manželstvu a rodičovstvu, ktorá uvádza podmienky, ktoré mladí ľudia považovali za podstatné pre narodenie dieťaťa:

1. Ekonomické a materiálne zabezpečenie (ekonomická samostatnosť, zárobková činnosť, dostatočný finančný príjem, možnosť samostatného bývania, vybavenie domácnosti);
2. Splnenie formálnych podmienok (plnoletosť, ukončené vzdelanie);
3. Podpora druhých (rodičov a štátu);
4. Kvalitný partnerský vzťah (dostatočne dlhá známosť s partnerom, kvalita spoločného života overená spoločným bývaním a hospodárením pred svadbou).

Z uvedeného vyplýva, že vnímanie peňazí a materiálnych podmienok je veľmi výrazným prvkom, ktorý ovplyvňuje život mladých ľudí nielen všeobecne, ale aj pri otázkach manželstva a založenia rodiny. Šalamounová (2006) taktiež uvádza, že pocit limitovanosti ekonomickou situáciou tu bol už počas socializmu, kedy mladé rodiny bývali tiež v ťažkej finančnej situácii. Treba však poznamenať, že existoval štát, ktorý im garantoval pomoc vo výrazne väčšom rozsahu, ako je tomu dnes. Tiež bola bežná rodinná výpomoc od starších generácií. V súčasnosti sú mladí ľudia vedení viac k samostatnosti, a tak si oveľa viac uvedomujú závažnosť rozhodnutia založiť si rodinu. Na základe uvedeného som sa rozhodla venovať ekonomickej situácii mladých ľudí a otázke, aký význam má v ich živote v súčasnosti a aké sú dôvody, pre ktoré je tak dôležité byť ekonomicky zabezpečený pri plánovaní rodiny.

Väčší dôraz súčasných mladých ľudí na svoju ekonomickú a bytovú situáciu môže byť výsledkom niekoľkých faktorov, ktoré posúvajú vnímanie finančného a materiálneho zabezpečenia vyššie v hodnotových rebríčkoch dôležitosti. Medzi tieto faktory môžeme zaradiť ekonomickú slabosť a neistotu, spojenú so zvýšením finančných a materiálnych nárokov, ktoré mladí ľudia majú v súčasnosti. Či už ide o zvyšovanie nákladov na vzdelanie, alebo iba na uspokojenie základných potrieb, potrieb seberealizácie, užívanie si voľného času či plnenie snov. Zvyšovanie nárokov núti mladých ľudí viac sa sústrediť na peniaze a ich investovanie, čo ovplyvňuje aj ich plány do budúcnosti, rovnako v otázke založenia rodiny.

Rastúca neistota na trhu práce je ďalším dôvodom, prečo mladí ľudia prikladajú svojej ekonomickej situácii a zabezpečeniu tak veľký význam. Ako uvádza Sirovátka (2006) v súčasnosti ekonomicke tlaky vyplývajúce z globalizácie prinášajú vysokú a stabilnú mieru nezamestnanosti a rast nerovností v pracovných príjmoch. Neistota na trhu práce vyvoláva obavy z budúcnosti, stáva sa javom aj pre ľudí, ktorých vzdelanie a kvalifikácie boli v minulosti dostatočné pre výkon ich povolania. Výška príjmu z budúceho zamestnania ovplyvňuje mladých ľudí už pri výbere školy a vzdelania. Zameranosť na výšku príjmu je v súčasnosti takmer najdôležitejší faktor pri voľbe zamestnania. Len málo ľudí dnes robí to, čo ich baví, nezávisle na výške ohodnotenia.

Podľa môjho názoru však najvýznamnejším faktorom, ktorý núti mladých ľudí prikladať význam ekonomickej situácii pri zakladaní rodiny, je zvyšovanie finančných nákladov na rodičovstvo, zvyšovanie nákladov na výchovu dieťaťa.

4.1 Zvyšovanie finančných nákladov na starostlivosť o dieťa

Vnímanie vlastnej ekonomickej situácie ako dôležitej najmä pri riešení otázky zakladania rodiny, môže byť dôsledkom zvyšovania finančných nákladov na rodičovstvo. Mladí ľudia si uvedomujú finančnú náročnosť, ktorú si vyžaduje uspokojovanie ich potrieb, a o to viac si začínajú uvedomovať aj finančnú náročnosť zabezpečenia vlastnej rodiny a starostlivosti o dieťa. Preto rozhodnutiu založiť si rodinu, predchádza zvažovanie výnosov a nákladov, ktoré im dieťa potenciálne prinesie. Hašková (2009) vymedzuje náklady na dieťa do dvoch základných kategórií, a to priame náklady a náklady stratených príležitostí. Medzi priame náklady zaradíme skutočné peňažné výdaje na dieťa po odpočítaní všetkých zvýhodnení v rámci daňového systému a systému sociálneho zabezpečenia. Náklady stratených príležitostí reflektujú skutočnosť, že výchova detí spotrebováva čas, ktorý by členovia

domácnosti mohli zúžitkovať inak. Napríklad dvojkariérové manželstvá majú menej detí než ostatné partnerstvá. Náklady príležitostí sú v týchto manželstvách vysoké, pretože jeden z rodičov (väčšinou matka) prichádza v prípade starostlivosti o malé dieťa o mzdu, ktorú by mala, keby nebola s dieťaťom doma, a tiež stráca čas, ktorý by mohla venovať rozvíjaniu svojej kariéry a z nej vyplývajúcej budúcej mzdy.

Nákladmi a ziskami, ktoré vyplývajú z plodenia a starostlivosti o deti sa zaoberá aj Sirovátka (2006). Zameriava sa na model racionálnej voľby, ktorý má podľa neho korene v ekonomickej teórii. Kalkuluje teda hlavne s ekonomickými kritériami nákladov a ziskov, avšak niekedy berie do úvahy aj sociálny kontext a neekonomické kritériá prospechu, ako napríklad kvalitu života. Práve kalkulácia nákladov a ziskov sa podľa neho opiera o tento model racionálnej voľby, čo vysvetľuje tradičné reprodukčné správanie a správanie členov domácnosti na trhu práce. Rozhodnutie mladých párov nemať deti, prípadne mať iba jedno, je na základe tohto modelu interpretované ako dôsledok vyšších nákladov na dieťa a nižších rodinných príjmov v prípade ich výchovy. Tiež hovoríme o dôsledku zmeny preferencií pre plodenie a starostlivosť o deti v porovnaní s inými možnosťami, respektíve inými životnými plánmi.

Kladenie dôrazu na problematiku nákladov spojených so starostlivosťou o dieťaťá môže byť dôsledkom i toho, že rodiny nemôžu dosť dobre predpovedať budúce náklady na dieťa. Najmä, keď berieme ohľad na rastúce riziko rozpadu rodiny a ženy sú pritom konfrontované s extrémne vysokou pravdepodobnosťou chudoby, v prípade, že sa rodina s deťmi rozpadne. Taktiež vopred nemôžeme vedieť, aké budú individuálne prínosy získané z vkladu do výchovy detí. Nesmieme zabudnúť ani na určité zmeny a posuny v životných štýloch, hodnotových preferenciách, v emancipácii a zrovnoprávnení žien vo všetkých oblastiach života.

5 EKONOMICKÁ POMOC ŠTÁTU PRE RODINU

Ako uvádza Singly (1999) už od konca 19. storočia zasahuje štát mnohými spôsobmi do modernej rodiny. Veda a zákonodarstvo sa spájajú, aby vytvorili čo najlepšie podmienky k ochrane detí a sú rodičom nápomocní pri starostlivosti a výchove. Pôsobenie a pomoc štátu by malo priniesť upevnenie väzby medzi matkou a dieťaťom, zníženie počtu odložených detí a odstránenie iných negatívnych dôsledkov. Štát napomáha znižovať závislosť rodín na podpore príbuzných a známych, žien na mužoch a deťoch, na svojich rodičoch. V súčasnosti môžeme povedať, že štát reguluje súkromnú sféru množstvom opatrení:

- Právna úroveň = zákon o antikoncepcii, o prerušení tehotenstva, o rozvode a o rodičovských právach a povinnostiach.
- Ekonomická úroveň = systém sociálneho zabezpečenia, dôchodky, podpora sporenia, určité dávky a daňové sústavy.
- Inštitucionálna úroveň = vychádza v ústrety sociálnym požiadavkám rodín na včasné zaradenie dieťaťa do školskej dochádzky v materskej škole, čím umožňuje lepšiu emancipáciu matiek. (Singly, 1999)

Keď však hovoríme o ekonomickej pomoci rodinám, ktorú štát poskytuje pre zachovanie rodiny ako najstaršej a základnej jednotky spoločnosti, musíme sa zamerať na sociálnu politiku štátu. Jej podstata podľa Krebsa (2010) spočíva v tom, že sa primárne orientuje na človeka, na kultiváciu a rozvoj jeho životných podmienok, dispozícií, na rozvoj jeho osobnosti a kvality života. Je viazaná na svoje spoločenské okolie, je špecifická pre každú zem a obdobie. V našom prípade sa však zameriame na časť sociálnej politiky, ktorou je politika rodinná. Konkrétna rodinná politika môže v rôznych štátoch sledovať rôzne ciele, ktoré sa okrem rodiny ako celku vzťahujú aj na jednotlivé skupiny rodín, ktoré majú určité potreby, alebo trpia zvláštnym zaťažením. Ciele rodinnej politiky sa zameriavajú na posilnenie spoločenskej vážnosti rodín a manželstva, ochranu slobodného a všestranného rozvoja a zlepšovanie životných podmienok pre optimálny rozvoj detí. Ako však uvádza Krebs (2010), hlavným cieľom rodinnej politiky je zmierňovanie narastajúcich nákladov rodín, a to hlavne pokiaľ ide o opatrovanie mladej generácie. Medzi najdôležitejšie opatrenia rodinnej politiky zaradíme priame i nepriame dávky finančnej pomoci, služby a pomoc naturálnu. Systém priamej finančnej pomoci Krebs (2010) charakterizuje nasledovne:

- Skupina dávok posilňujúcich príjmy rodín s deťmi po celú dobu ich starostlivosti. Napríklad prídavky na deti a výchovné k dôchodkom.
- Špecifické dávky poskytované za určitých stanovených podmienok, ako napríklad podpora pri narodení dieťaťa, materský, rodičovský príspevok, zaopatrovací príspevok, dávky pestúnskej starostlivosti a dávka pohrebného.
- Ak rodina so svojimi príjmami klesla pod určitú hranicu, ako pomoc jej štát poskytuje príspevok na výživu dieťaťa.
- Účelové dávky = štipendiá a štátny príspevok k novomanželským pôžičkám.

Sústavu nepriamej finančnej pomoci rodinám s deťmi tvoria rôzne dotácie zo štátneho rozpočtu, ktoré nie sú rodinám poskytované priamo, ale sprostredkované, prostredníctvom dotácií verejného sektora, ako napríklad dotácie na pobyt a stravovanie detí v jasliach, materských školách a v domovoch mládeže, príspevok štátu na školské stravovanie, na stravovanie v menzách, ubytovanie na vysokoškolských internátoch, bezplatné poskytovanie školských učebníc, zľavy v doprave pre žiakov a študentov a podobne.

5.1 Prídavky na dieťa

Najrozšírenejšou a najdôležitejšou štátnou finančnou dávkou rodinám je poskytovanie prídavkov na deti. Podľa Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR je prídavok na dieťa základná dlhodobá dávka, poskytovaná rodinám s deťmi, ktorá im pomáha kryť náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatrených detí. Nárok na prídavok na dieťa má nezaopatrené dieťa, ktoré žije v rodine, kde rozhodný príjem je nižší ako 2,4 násobok čiastky životného minima rodiny. Pre nárok na dávku sa neberie do úvahy celkový majetok rodiny, ale posudzuje sa príjem za predchádzajúci kalendárny rok.

5.2 Pôrodné

Pôrodné je dávka poskytovaná v závislosti na výške príjmu, ktorou sa rodine s nízkymi príjmami prispieva na náklady spojené s narodením prvého dieťaťa. Nárok pôrodného je teda viazaný na stanovenú hranicu príjmu v rodine. Pôrodné náleží žene, ktorá porodila svoje prvé dieťa. Iba v prípade jej smrti, má nárok na dávku otec dieťaťa, prípadne osoba, ktorá prevzala dieťa mladšie ako jeden rok do trvalej starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov. Pôrodné je vyplácané jednorázovo a rodina ho môže dostať iba raz (Durdisová, 2005).

5.3 Peňažná pomoc v materstve

Pod pojmom peňažná pomoc v materstve rozumieme dávku, ktorá nahrádza príjem a poskytuje sa žene, ktorá porodila dieťa, po dobu 28 týždňov materskej dovolenky. Môže sa poskytovať aj otcovi dieťaťa, alebo manželovi ženy, ktorá dieťa porodila, a ktorý prevzal starostlivosť o dieťa z dôvodu, že matka sa o dieťa nemôže alebo nesmie postarať pre závažné dlhodobé ochorenie, pre ktoré bola uznaná práce neschopná a nemá nárok na výplatu tohto príspevku. Poskytovanie materského príspevku náleží z nemocenského poistenia.

5.4 Nemocenské poistenie

Nemocenské poistenie Kahoun (2009) vymedzuje ako súčasť sociálneho zabezpečenia, súčasť systému sociálneho poistenia. Je určené pre ekonomicky činné osoby a zahrňuje povinné nemocenské poistenie zamestnancov a dobrovoľné nemocenské poistenie osôb samostatne zárobkovo činných a zahraničných zamestnancov. Účelom je zabezpečenie poistenca dávkami, ktoré nahrádzajú príjem pri sociálnych udalostiach stanovených zákonom. Medzi ne zaraďujeme dočasné pracovné neschopnosti pre chorobu, úraz alebo pri nariadenej karanténe, ošetrovanie člena domácnosti alebo starostlivosť o neho, tehotenstvo alebo materstvo. Toto poistenie je založené na poistnom systéme, teda na povinnom odvádzaní časti príjmu poistených osôb a táto čiastka bude vyplácaná v budúcnosti, v prípade vyššie spomenutých udalostí. Dávky, ktoré sú poskytované z nemocenského poistenia sú nemocenské, ošetrovné, peňažitá pomoc v materstve, vyrovnávací príspevok v tehotenstve a materstve.

5.5 Rodičovský príspevok

Pokiaľ sa rodičia starajú celý kalendárny mesiac osobne, celodenne a riadne o dieťa, ktoré je najmladšie v rodine, a to až do štyroch rokov veku, majú podľa Ministerstva práce a sociálnych vecí ČR nárok na rodičovský príspevok. V prípade poskytovania tohto príspevku si rodičia môžu určiť dobu čerpania a s ňou si súčasne zvolia aj príslušnú výšku príspevku. V tomto prípade hovoríme o rýchlejšom čerpaní, teda po peňažnej pomoci v materstve do 24 mesiaca roku dieťaťa. Klasické čerpanie predstavuje rodičovský príspevok po peňažnom príspevku v materstve do 36 mesiaca roku dieťaťa. Alebo napokon pomalšie čerpanie, ktoré je do 48 mesiaca roku dieťaťa. So zvyšujúcou sa dĺžkou poberania rodičovského príspevku sa znižuje jeho pravidelná mesačná dávka. Dôležitou

skutočnosťou je, že príjmy rodiča nie sú v prípade rodičovských príspevkov sledované. Rodič môže pri nároku na výplatu zlepšovať sociálnu situáciu rodiny zárobkovou činnosťou, ale musí v tejto dobe zaistiť starostlivosť o dieťa plnoletou osobou.

II. PRAKTICKÁ ČASŤ

6 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMU

V rámci výskumnej časti mojej diplomovej práce som sa rozhodla zamerať na materiálne a finančné zabezpečenie, ktoré sa v súčasnosti môže javiť ako dôležité kritérium v otázke založenia rodiny.

Výskumný problém, ktorým sa vo svojej práci zaoberám, predstavuje *materiálne a finančné zabezpečenie vo vzťahu k mladým ľuďom a ich rozhodnutiu o založení rodiny*. Pojmom materiálne a finančné zabezpečenie rozumiem ekonomickú situáciu mladých ľudí, ich vnímanie ekonomickej sebestačnosti a samostatnosti, hodnotu peňazí a materiálnych pôžitkov v ich živote. Zvolený problém predstavuje vplyv súčasnej ekonomickej situácie mladých ľudí na zvažovanie, premýšľanie a rozhodovanie o plánovaní rodičovstva a založení vlastnej rodiny.

Pre preskúmanie uvedenej problematiky som zvolila zmiešaný druh výskumu, ktorý sa skladá najskôr z kvalitatívnej a potom z kvantitatívnej časti.

6.1 Cieľ výskumu

Cieľom výskumu je preskúmať a popísať, akým spôsobom vstupujú súčasné materiálne a finančné podmienky mladých ľudí do ich rozhodovania o založení rodiny.

Ako čiastkové ciele som si stanovila:

- Zistiť, aký je súčasný postoj mladých ľudí k otázke založenia rodiny.
- Zistiť, aké prvky materiálneho a finančného zabezpečenia ovplyvňujú mladých ľudí pri rozhodnutí založiť si rodinu.
- Zistiť, akým spôsobom jednotlivé prvky materiálneho a finančného zabezpečenia ovplyvňujú mladých ľudí pri rozhodnutí založiť si rodinu.

6.2 Poňatie výskumu

S ohľadom na podstatu skúmanej problematiky a možnosti získať nové a komplexné informácie, som sa rozhodla pre výskum zmiešaný.

Prvú časť výskumu tvorí výskum kvalitatívny. Švaříček a Šedřová (2007) ho vymedzujú ako proces skúmania javov v autentickom prostredí, s cieľom získať komplexný obraz založený na hlbokých dátach a špecifickom vzťahu medzi bádateľom a účastníkom výskumu. Pomocou celej rady postupov a metód sa snažíme ukázať a reprezentovať to, ako

Ľudia chápu, prežívajú a vytvárajú sociálnu realitu. Kvalitatívny prístup som zvolila z dôvodu, že v literatúre a v odborných výskumoch sa síce dozvedáme o ekonomickej situácii ako o významnom kritérii pri rozhodovaní o založení rodiny, avšak čo konkrétne si máme predstaviť pod týmto pojmom, ktoré prvky ekonomickej situácie sem zaraďujeme, ktoré chcú mladí ľudia dosiahnuť skôr, ako si založia rodinu, to už literatúra podrobnejšie nevymedzuje. Predpokladala som, že práca, zabezpečenie bývania a podobné podmienky môžu mať výrazný vplyv na toto rozhodnutie, chcela som si však svoje predpoklady overiť prostredníctvom rozhovorov s respondentmi, o ktorých som vopred vedela, že odkladajú založenie rodiny pre svoju súčasnú ekonomickú situáciu.

Druhá časť výskumu spočívala vo výskume kvantitatívnom, ktorý bol zvolený pre overenie a preskúmanie informácií získaných kvalitatívnym výskumom. Rozhodla som sa prostredníctvom neho získať názory na problematiku aj od väčšieho počtu respondentov.

6.3 Výskumné otázky

Na základe zvoleného zmiešaného výskumu, som si výskumné otázky stanovila samostatne pre kvalitatívnu i kvantitatívnu časť. Pre kvalitatívnu časť výskumu som čerpala informácie z literatúry, pri kvantitatívnej časti som vychádzala z výsledkov získaných prostredníctvom štrukturovaného rozhovoru.

Z vyššie uvedených cieľov som si definovala nasledujúce výskumné otázky, ktorých zodpovedanie mi pomôže dosiahnuť cieľov práce:

Kvalitatívna časť:

Aký je postoj mladých ľudí k problematike založenia rodiny v súčasnosti?

Aké dôvody nútia mladých ľudí odkladať založenie rodiny a akým spôsobom ich ovplyvňujú?

Akým spôsobom zasahuje ekonomická situácia mladých ľudí do ich rozhodovania o založení rodiny?

Kvantitatívna časť:

Aký je názor mladých ľudí k problematike založenia rodiny v súčasnosti?

Aké sú hlavné dôvody, ktoré mladí ľudia zvažujú pri rozhodovaní o založení rodiny?

Aké sú hlavné ekonomické dôvody, ktoré mladí ľudia zvažujú pri rozhodovaní o založení rodiny?

S akými formami pomoci, z hľadiska materiálneho a finančného zabezpečenia, rátajú mladí ľudia pri zakladaní rodiny?

Ktoré prvky materiálneho a finančného zabezpečenia chcú mladí ľudia dosiahnuť a zabezpečiť skôr, ako si založia rodinu?

Aké sú plány mladých ľudí v problematike založenia rodiny v budúcnosti?

6.4 Hypotézy

V rámci kvantitatívnej časti výskumu boli zvolené nasledujúce hypotézy.

H1: Medzi názormi respondentov na dôležitosť založenia rodiny a ich pohlavím existuje vzťah.

H2: Medzi názormi respondentov na založenie rodiny v budúcnosti a ich súčasným rodinným stavom existuje vzťah.

H3: Medzi názormi respondentov na najvhodnejšie obdobie pre založenie rodiny a pohlavím existuje vzťah.

H4: Medzi názormi respondentov na finančnú náročnosť starostlivosti o dieťa a ich dosiahnutým vzdelaním existuje vzťah.

H5: Medzi výrokom respondentov ohľadne plánov do blízkej budúcnosti a ich sociálnym statusom existuje vzťah.

7 KVALITATIVNÝ VÝSKUM

7.1 Charakteristika výskumného súboru

Výber výskumnej vzorky v rámci kvalitatívnej časti môjho výskumu som realizovala prostredníctvom zámerného výberu na základe vopred stanovených kritérií. Prvým mojim kritériom bol vek respondentov od 20 do 35 rokov, ktorý Vágnerová (2000) vymedzuje ako obdobie mladej dospelosti a zároveň reprodukčný vek. Ďalšie kritériá som si zvolila na základe môjho subjektívneho zváženía, kedy som vyhľadávala respondentov vo vzťahu, plánujúcich s partnerom spoločnú budúcnosť, otvorených k otázke založenia rodiny, avšak v súčasnosti prinútených k odkladaniu založenia rodiny v dôsledku ekonomickej situácie. Predpokladala som, že práve zvolené kritériá mi pomôžu preskúmať problém do hĺbky, naplniť ciele práce a stanoviť si základné kategórie, ktoré nasledovne spracovávam kvantitatívnym výskumom.

Výskumnú vzorku napokon tvorili 2 ženy a 1 muž.

Prvá respondentka R1 má 24 rokov. V súčasnosti je s partnerom 3 roky a plánujú spoločnú budúcnosť. Pracuje ako administratívna pracovníčka v malej firme. Externe študuje sociálnu prácu.

Druhá respondentka R2 má 24 rokov. S priateľom sú 4 roky, z toho 2 roky zasnúbení a na budúci rok plánujú svadbu. Momentálne žijú v spoločnej domácnosti, zatiaľ v podnájme. Pracuje v sklade s oblečením na pozícii skladník a popri tomto zamestnaní má podnikanie v oblasti financií.

Tretí respondent R3 má 28 rokov, vo vzťahu je 6 rokov, s priateľkou žijú v spoločnej domácnosti, podnájme, hľadajú si svoje bývanie. V súčasnosti pracuje vo firme, ktorá však končí svoju činnosť, preto sa vracia do kolobehu hľadania si zamestnania.

7.2 Metóda zberu dát

Ako metódu zberu dát som si zvolila pološtrukturovaný rozhovor, ktorý vychádza z vopred pripravenej schémy tém a otázok. Výhodou je, že môžem zamieňať poradie otázok, spýtať sa na doplňujúce otázky, ktoré považujem za zmysluplné a tiež si nechať upresniť a vysvetliť odpoveď dotazovaného. Táto technika je vhodná pre skúmanie javov z oblasti subjektívneho života skúmaných jedincov (Miovský, 2006).

Otázky do môjho rozhovoru som si rozdelila na 5 základných okruhov a k nim som stanovila nasledujúce otázky:

Význam rodiny a plánovanie rodičovstva

Čo pre vás predstavuje rodina?

Myslíte si, že rodina má stále miesto v súčasnej spoločnosti?

Rozprávate sa s partnerom o plánoch do budúcnosti a založení rodiny?

Dôvody ovplyvňujúce zakladanie rodiny

Ktoré dôvody vás vedú odkladať založenie rodiny?

Sú nejaké dôvody, pre ktoré by si ste sa rozhodli nezaložiť si vlastnú rodinu?

Čo považujete za dôležité pri rozhodovaní sa o založení rodiny?

Ekonomická situácia a financie

Riešite s partnerom aj svoju súčasnú ekonomickú situáciu a financie?

Keby sme hovorili o ekonomických dôvodoch, ktoré by vás s partnerom ovplyvňovali pri rozhodovaní o založení rodiny?

Akým spôsobom by ste sa snažili tieto podmienky zmeniť, zlepšiť, aby nemali vplyv na vaše rozhodnutie mať dieťa?

Je vaše súčasné materiálne a finančné zabezpečenie dôvodom, prečo ste si doposiaľ nezaložili rodinu?

Predstavovala by pre vás starostlivosť o dieťaťa v súčasnosti veľkú finančnú záťaž?

Myslíte si, že v súčasnosti mladí ľudia odkladajú založenie rodiny z finančných dôvodov?

Rodina a štát ako formy pomoci

Akým spôsobom vás ovplyvňuje rodina, v ktorej vyrastáte, vaši rodičia pri riešení otázky o založení rodiny?

Mohli by ste sa obrátiť na svojich rodičov so žiadosťou o finančnú výpomoc pri zakladaní rodiny?

Ako vás ovplyvňuje možnosť sociálnej pomoci zo strany štátu, pri riešení otázky zakladania rodiny? Spoliehali by ste sa na materskú, prídavky na deti a podobne?

Plány do budúcnosti

Aké sú vaše súčasné plány do budúcnosti, čo by ste chceli ešte stihnúť, dosiahnuť, a hlavne zabezpečiť si predtým ako budete mať prvé dieťa?

7.3 Postup vyhodnocovania kvalitatívnych dát

Pri realizácii všetkých rozhovorov som si jednotlivé výpovede respondentov zaznamenávala pomocou audio záznamu, na diktafón. Takto zachytené skutočnosti som spracovala do písomnej textovej podoby. Opakovaným počúvaním záznamov, som previedla kontrolu mojej transkripcie. Následne ako ďalšiu metódu som využila otvorené kódovanie, ktoré je podľa Švaříčka a Šed'ovej (2007) vďaka svojej jednoduchosti a účinnosti používané a použiteľné vo veľmi širokej škále kvalitatívnych výskumov. Podstatou otvoreného kódovania je rozdelenie textu na jednotky, ktorým sú pridelené mená alebo kódy, čím získame nové fragmenty textu. Jednotkami môžu byť slová, slovné spojenia, vety, odstavce. Tieto kódy určitým spôsobom vystihujú typ vyjadrenia, konania, správania, vnímania a tým sa odlišujú od ostatných. Na základe kódov vytvárame kategórie, zoskupujeme kódy podľa ich podobnosti a vnútorných súvislostí. A na základe kategórií a ich vzťahov konštruujeme teóriu, ktorá interpretuje pôvodné získané informácie.

Prostredníctvom metódy otvoreného kódovania som si z rozhovorov na záver stanovila nasledujúce kategórie, s ktorými som ďalej pracovala a následne ich interpretovala.

Ja a rodina

Čo ma núti odkladať

Peniaze hýbu svetom

Pomoc

Dnes som tu, zajtra zase tam

7.4 Výsledky vyhodnocovania kvalitatívnych dát

V tejto kapitole sa venujem spracovaniu kategórií a interpretácii výsledkov, ktoré dopĺňam niekoľkými citáciami svojich respondentov.

Ja a rodina

Kódy: rodina je základ, život bez rodiny si nedokážem predstaviť, chcem si založiť rodinu, nikto nechce byť sám, v rodine vidím zmysel života, mať rodinu je dôležité, rodina mi je všetkým, rodina je významná.

Rodinu považujem za veľmi významnú v živote človeka. Či už hovoríme o rodine, z ktorej pochádzame, alebo o rodine, ktorú by sme chceli raz mať, jej dôležitosť a význam je neopomenuteľný. Nakoľko sa vo svojej práci venujem problematike rodiny a najmä otázke založenia rodiny, od svojich respondentov som sa snažila zistiť, čo pre nich predstavuje rodina a či by si v budúcnosti chceli založiť svoju vlastnú. Predpokladala som, že moji respondenti budú mať na rodinu rovnaký, alebo aspoň podobný názor ako ja a to sa mi aj potvrdilo: R1: *„Podľa mňa je rodina úplný základ toho, čo každý z nás máme. Ja si svoj život bez rodiny nedokážem predstaviť.“* R2: *„Ja si myslím, že mať rodinu vždy bolo, je, aj bude dôležité. Ja si určite chcem rodinu založiť. Tak nejak v tom vidím zmysel svojho života.“* R3: *„Raz by som určite chcel mať svoju rodinu. Podľa mňa každý, alebo aspoň väčšina ľudí nakoniec príde na to, že rodina je to najdôležitejšie v živote. Človek nie je sám, má sa na koho obrátiť, vždy má niekoho o koho sa môže oprieť. Ja myslím, že rodina je a vždy bude významná.“*

Čo ma núti odkladať

Kódy: viac spoznať partnera, ekonomické zabezpečenie, spoločné bývanie, naštrenie peňazí, strach zo záväzkov a obmedzení, nepripravenosť, viac sa venovať práci, užívať si slobodný život, svadba

V súčasnosti sa čoraz častejšie stretávame s tým, že mladí ľudia odkladajú rozhodnutie založiť si rodinu do rôznych etáp svojho života, zvyčajne keď niečo dosiahnú, získajú a majú pocit, že sú na založenie rodiny pripravení. Nakoľko moji respondenti patria práve k mladým párom, ktoré čakajú so založením rodiny, rozhodla som sa ich spýtať, aké sú základné dôvody, ktoré ich k tomu vedú. Očakávala som najmä finančné a materiálne dôvody, avšak dostali sme sa aj k mnohým iným, ktoré v súčasnosti zvažujú. Prvá respondentka dôvody odkladania vlastnej rodiny videla hlavne vo svojom priateľovi, ktorého citovala nasledovne: *„Chcel by ma viac spoznať čo najlepšie predtým, ako urobí nejaké vážnejšie rozhodnutie, chce sa ekonomicky zabezpečiť, určite chce spoločné bývanie a najmä našetriť peniaze.“* Na otázku či uvedené dôvody zdieľa so svojim partnerom uvádza: *„U mňa osobne sa ešte prejavuje strach zo záväzkov a obmedzení, ktoré pre mňa*

deti predstavujú...nerada by som žila v neformálnom zväzku....a nechcem mať dieťa skôr, ako budem mať pocit, že mu dokážem dať všetko, čo potrebuje.“

Pri ďalších mojich respondentoch som sa stretala s podobnými názormi a dôvodmi, kedy najvýznamjšie miesto hrala nepripravenosť na dieťa, snaha venovať sa viac práci, získať väčšiu istotu v oblasti financií a zabezpečenie svojho vlastného bývania.

Peniaze hýbu svetom

Kódy: finančné úspory, bývanie, výška platu, veľké výdavky, hypotéka.

I keď peniaze by nemali predstavovať najdôležitejší prvok v hodnotových rebríčkoch mladých ľudí, povedzme si úprimne, že neraz hrajú dôležitú úlohu takmer vo všetkých našich rozhodnutiach. Ani pri otázke zakladania rodiny sa nevyhneme rozhovorom o peniazoch, o tom ako ich získať, našetriť, ako sa zabezpečiť, aby sme svojej rodine mohli dať všetko, čo potrebuje. Nakoľko som si respondentov vyberala na základe vopred stanovených kritérií, hneď od začiatku som vedela o tom, že odkladajú založenie rodiny v dôsledku ich súčasnej ekonomickej situácie. Predpokladala som, že výrazným prvkom v tejto oblasti bude práve príjem zo zamestnania, čo mi pri otázke o ekonomických dôvodoch, potvrdila moja prvá respondentka nasledovne: „...ovplyvňuje ma výška platu, s ktorou najmä ja nie som v súčasnosti spokojná.“ V čase realizácie rozhovoru sa moja druhá respondentka nachádzala v období, kedy si s priateľom hľadajú nové bývanie, chcú vymeniť podnájom za niečo väčšie a hlavne vlastné. Preto som cítila, že touto problematikou bola výrazne ovplyvnená: „Nás momentálne najviac ovplyvňuje to bývanie, to je to najväčšie, čo nás momentálne trápi. V podstate keby sme už bývali vo svojom, tak by som možno do toho mať dieťa aj šla.“ Rovnako však v tejto časti videla dôležitosť vo výške príjmu, nakoľko jej priateľ pracuje ako živnostník, a teda podľa jej vlastných slov musia viac kalkulovať na čo peniaze minú. „Žijeme s partnerom v spoločnej domácnosti a zatiaľ iba v podnájme, ale už sa nevyhneme ani bežným veciam ako za čo nakúpiť, z čoho zaplatiť elektrinu, plyn, ako vyriešiť našu situáciu do budúcnosti, či ísť do hypotéky, alebo nie.“ Pri treťom respondentovi sa možno na základe vyššieho veku i mužského pohlavia, a tiež tým, že v súčasnosti bude opäť hľadať prácu, prejavila viac odpoveď zameraná pracovne a na zvažovaní o stretnutí s finančným poradcom. Rovnako však uviedol podobné dôvody: „...výrazné sú problémy s príjmom, pokiaľ v príjme nemám istotu, nezaložil by som si rodinu. A určite treba šetriť, aby sme mohli v budúcnosti nejakو fungovať.“

Pomoc

Kódy: chcem si s partnerom všetko zabezpečiť sama, poprosila by som rodičov, naši by ma nenechali padnúť na dno, štát nehrá veľkú rolu, nespoľiehala by som sa na štát, štát nepomáha mladým.

Nie raz sa v našom živote ocitneme v situácii, kedy by sme mohli potrebovať pomoc či podporu. Mladí ľudia pri zakladaní rodiny môžu tiež potrebovať určité zázemie, pomoc, finančnú či materiálnu podporu. Nakoľko žijeme v sociálnom štáte, existuje niekoľko foriem pomoci pre mladé rodiny, od rôznych prídavkov, príspevkov až po daňové úľavy ai. Nesmieme zabúdať ani na rodičov, ktorí sú neraz prvými, ktorých požiadame o pomoc. Nakoľko založenie rodiny môže predstavovať značnú finančnú záťaž, rozhodla som sa mojich respondentov spýtať, na koho by sa v prípade potreby obrátili, spoliehali. Prvá respondentka cíti výraznú podporu najmä zo strany rodičov. Na otázku či by sa v prípade potreby mohla na nich obrátiť, odpovedá nasledovne : *„Ja si myslím, že určite áno, u oboch rodičov, myslím tým partnerových aj mojich...ak by sa nám nedarilo a potrebovali by sme nejakú podporu, najskôr by som poprosila rodičov.“* Ja sama by som v ťažkej situácii hľadá oporu u rodičov. Uvedomujem si však, že nie každý má to šťastie vyrastať v rodine, kde rodičia dokážu finančne či inak materiálne pomôcť. Dokazuje to aj výpoveď mojej druhej respondentky, ktorá vyrastala v rodine s ďalšími tromi súrodencami. Rodičia nemali dostatok peňazí na ich starostivosť. *„Môžem povedať, že mi toho dosť chýbalo, aj keď som nemala zlé detstvo. Ale žili sme chudobne to je pravda a doteraz moji mladší súrodenci toho veľa nemajú.“* Na základe spomenutých skutočností som nepovažovala za vhodné spýtať sa moju otázku.

Môžeme sa však stretnúť aj so skutočnosťou, že niekedy rodičia môžu finančne vypomôcť, ale mladý človek túto formu pomoci považuje za zlyhanie, niečo čomu by sa najradšej vyhol. Je to spôsobené tým, že si uvedomujeme koľko rodičia už museli investovať do našej starostlivosti a neradi by sme im spôsobovali finančné ujmy aj po založení rodiny a odchode z domu. Potvrďuje to i tvrdenie môjho respondenta R3: *„Keby sme na tom zle viem, že naši by ma nenechali padnúť na dno, ale čo ti poviem, hrdý chlap ako ja nikdy nepôjde za rodičmi pýtať si peniaze, možno keby som sa mal naozaj zle.“*

A ako je to s pomocou zo strany štátu? Bohužiaľ v tejto veci sa mi odpovede zhodovali, nikto by štátu neveril. R1: *„Ja osobne by som sa na to moc nespoľiehala...je to dosť nízka čiastka, treba mať určite niečo našetrené. Aj to je jeden z dôvodov prečo sa ženy rýchlo*

ponáhľajú po materskej do práce. Ja by som na nej tiež nechcela zostať dlho.“ Podobne reagovala aj respondentka R2: „Určite to nehrá veľkú rolu, štát mi nikdy nedá tolko, aby som si užívala materskú. Plánujem sa určite čo najskôr vrátiť do práce.“ Ukončila by som to časťou odpovede R3: „Štát nepomáha mladým už vôbec!“

Dnes som tu, zajtra zase tam

Kódy: skončenie školy, lepšia práca, bývanie, dovolenky, auto, užitie si života.

Moja posledná kategória vychádza z plánov do budúcnosti, súvisí s otázkou, čo by si moji respondenti chceli zabezpečiť predtým, ako budú mať rodinu. R1: „V prvom rade úspešne skončiť školu, čo je dúfam otázka jedného roka. Následne po skončení školy nájsť si lepšie platené miesto a zabezpečiť spoločné bývanie s partnerom.“ R2: „V prvom rade by som chcela svadbu, nejakú dovolenečku, jednu, dve, tri...a ešte nové auto a nejaké úspechy v podnikaní. Prvé dieťa plánujem tak v 26tke skôr asi nie.“ R3: „...idem zase do kolobehu hľadania práce...chceme vyriešiť byt, mať niečo svoje, auto chcem nové a hlavne si užiť, užiť, užiť, teraz mi vyhovuje tá voľnosť byť bez záväzkov.“ V ich odpovediach získavam opäť určitý pohľad na to, ako materiálne a finančne podmienky ovplyvňujú život mladých ľudí, uvažujúcich o spoločnej budúcnosti a založení rodiny.

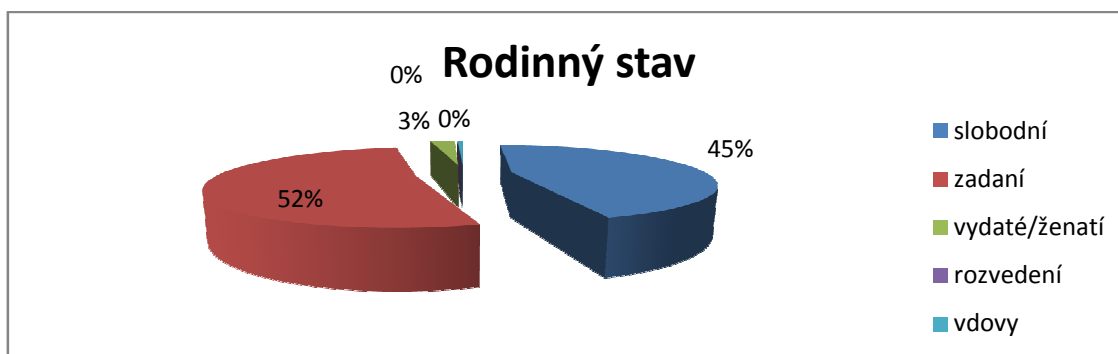
8 KVANTITATÍVNY VÝSKUM

8.1 Charakteristika výskumného súboru

Vzhľadom ku skúmanej problematike boli ako výskumný súbor prostredníctvom dostupného výberu a techniky snehovej gule, zvolení mladí ľudia, resp. mladí dospelí, ktorí sú podľa štatistických a odborných údajov uvedených v druhej kapitole teoretickej časti, považovaní v ideálnom veku pre plánovanie a založenie rodiny.

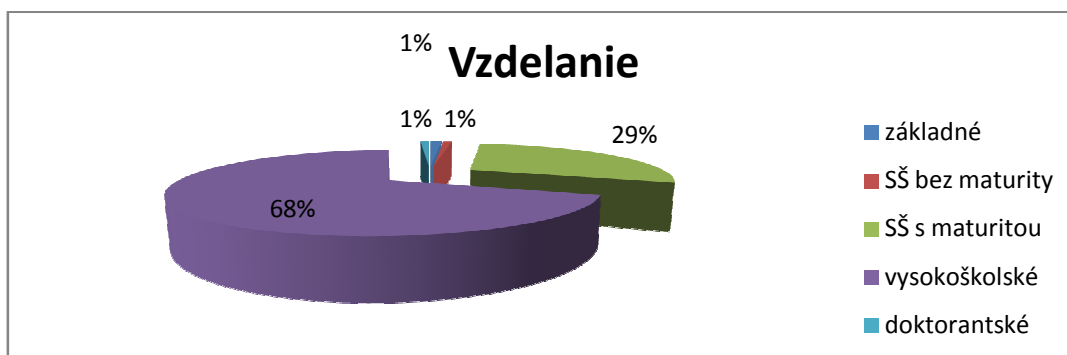
Výskum bol realizovaný v mesiaci marec 2012 a zúčastnilo sa ho 350 respondentov, 122 mužov a 228 žien, vo veku od 20 do 32 rokov.

Nasledujúce grafy znázorňujú zloženie respondentov podľa rodinného stavu, dosiahnutého vzdelania a sociálneho statusu.

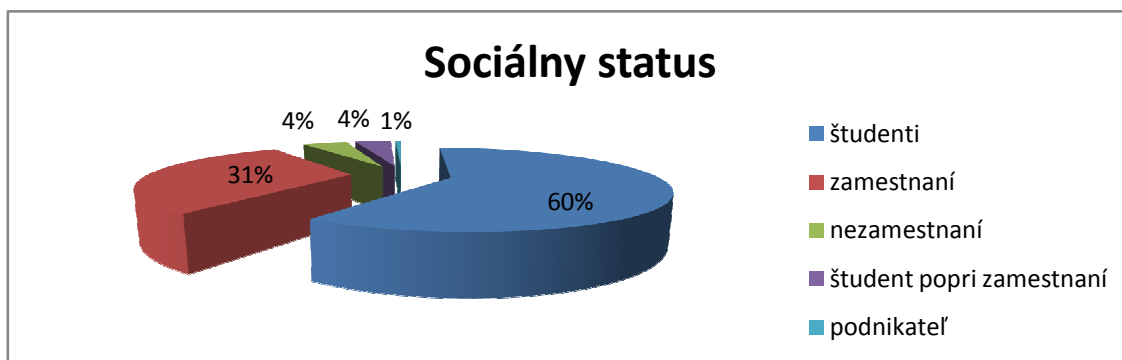
Graf 1: Rodinný stav respondentov

Z uvedeného grafu vyplýva, že 181 (52%) respondentov bolo v čase dotazníkového šetrenia vo vzťahu, nakoľko za svoj rodinný stav označili možnosť zadaní. Slobodní respondenti predstavovali 45% výskumnej vzorky, čo zodpovedá počtu 158. V manželstve bolo 9 (3%) respondentov. Výskumu sa nezúčastnili rozvedení a 2 respondentky označili možnosť vdova.

Graf 2: Dosiahnuté vzdelanie respondentov

Najväčšie zastúpenie medzi respondentmi malo vysokoškolské vzdelanie, ktoré malo 240 respondentov (68%). Ďalším významným zastúpením boli respondenti s ukončenou strednou školou s maturitou s počtom 100, čo predstavuje 29%. Iba po 1% predstavovalo vzdelanie základné, stredoškolské bez maturity a doktorantské.

Graf 3: Sociálny status respondentov

V uvedenom grafe vidíme, že až 209 (60%) respondentov ako svoj sociálny status uviedli študent. Druhé najväčšie zastúpenie predstavovali zamestnaní a to 110 (31%), 16 (4%) zúčastnených zvolilo možnosť nezamestnaní, 13 (4%) študenti popri zamestnaní a výskumu sa zúčastnili dvaja podnikatelia.

8.2 Metóda zberu dát

Ako metódu zberu dát pri kvantitatívnej časti môjho výskumu som si zvolila metódu dotazovania, konkrétne písomné dotazovanie. Pre získanie potrebných informácií som zostavila dotazník vlastnej konštrukcie.

Dotazník je rozdelený na niekoľko častí. V prvom rade predkladám respondentovi základné informácie o mne, ako realizátorovi výskumu a taktiež ich oboznamujem, čo je účelom, zmyslom môjho dotazníka. Po úvodnom oboznámení predkladám respondentovi 13 otázok, z toho 2 uzatvorené, 2 poloopené, 2 otvorené a 7 otázok, kde mohli respondenti vyjadriť svoj názor na škále. Otázky sa týkali priamo problematiky materiálneho a finančného zabezpečenia ako rozhodujúceho kritéria pri plánovaní rodiny. V záverečnej časti dotazníka zisťujem základné faktografické a sociálne údaje o respondentoch.

8.3 Postup vyhodnocovania kvantitatívnych dát

Získané kvantitatívne dáta z dotazníkového šetrenia boli prepísané do dátovej tabuľky v programe Microsoft Excel. Tabuľka obsahovala všetky faktografické dáta o respondentoch (pohlavie, vek, rodinný stav, vzdelanie a sociálny status) a jednotlivé odpovede dotazníka prepísané do číselnej podoby. Na základe získaných údajov som vytvorila jednotlivé grafy, ktoré som spracovala do výsledkov výskumu a následne som tabuľku importovala do programu Statistica Cz 10.

Pre overenie hypotéz bol použitý program Statistica Cz 10 a v rámci neho korelačná analýza. Korelačná analýza sa používa na posudzovanie tesnosti vzťahu medzi premennými, pričom tesnosť tohto vzťahu je možné vyjadriť pomocou koeficientu korelácie r (Chráska, 2007). Prvým krokom analyzovania bolo vygenerovanie korelačnej matice a preverenie takto objavených, viac či menej očakávaných významných vzťahov. Použila som hladinu významnosti 0,05.

8.4 Výsledky vyhodnocovania kvantitatívnych dát

V nasledujúcej kapitole sa venujem analýze výsledkov získaných prostredníctvom kvantitatívneho výskumu – dotazníkového šetrenia. Na základe cieľov výskumu sa venujem jednotlivým výskumným otázkam, ku ktorým rozoberám príslušné otázky z dotazníku. Údaje sú zaznamenávané v grafoch, ku ktorým je pridaný krátky komentár.

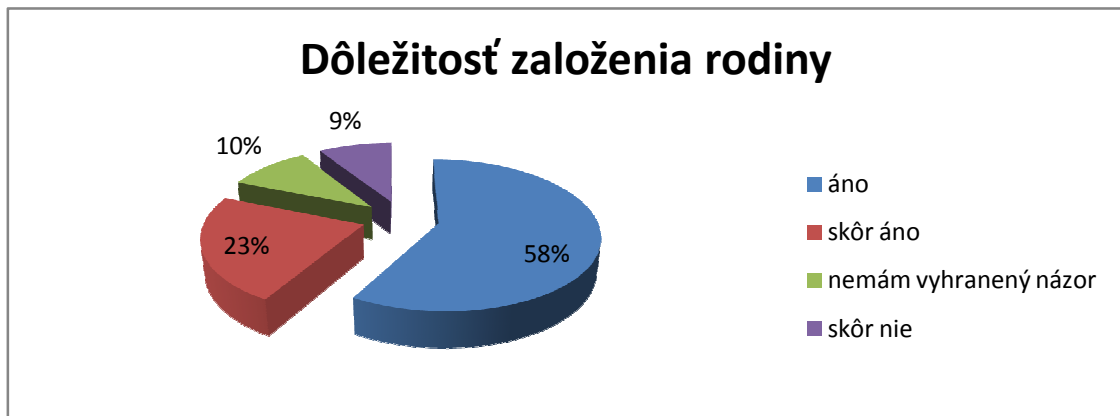
Prvým čiastkovým cieľom mojej práce bolo zistiť, aký je súčasný postoj mladých ľudí k otázke založenia rodiny. Chcela som vedieť, či považujú rodinu za dôležitú, či má rodina stále svoje miesto v spoločnosti, či si aj oni sami plánujú v budúcnosti založiť rodinu.

VÝSKUMNÁ OTÁZKA 1: Aký je názor mladých ľudí k problematike založenia rodiny v súčasnosti?

Na uvedenú výskumnú otázku boli stanovené otázky v dotazníku č.1 a č.2.

Výskumná otázka 1.1: Považujete založenie rodiny v súčasnosti za dôležité?

Graf 4: Dôležitosť založenia rodiny

Rodina je veľmi dôležitá v živote človeka a z uvedeného grafu vyplýva, že až 204 (58%) respondentov považuje založenie rodiny v súčasnosti za dôležité. Ďalších 80 (23%) využilo z ponúkaných možností odpoveď *skôr áno*. Nevyhranený názor na túto otázku zaujalo 35 (10%) respondentov. Zvyšných 31 (9%) skôr nepovažuje založenie rodiny za dôležité. Odpoveď *nie* si ne zvolil ani jeden respondent.

K uvedenému cieľu a výskumnej otázke bola stanovená hypotéza H1.

H1: Medzi názormi respondentov na dôležitosť založenia rodiny a ich pohlavím existuje vzťah.

Tabuľka 2: Korelace 1

Promenná	Korelace 1: Pohlavie vs. dôležitosť založenia rodiny Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,0500$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)			
	Průměry	Sm.odch.	Pohlavie	Dôležitosť založenia rodiny
Pohlavie	1,651429	0,477200	1,000000	-0,032695
Dôležitosť založenia rodiny	1,694286	0,972824	-0,032695	1,000000

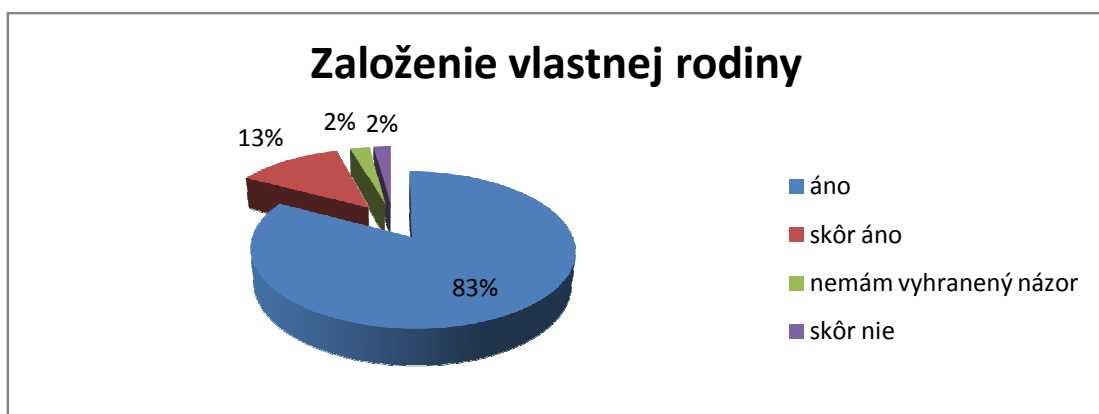
Tabuľka 3: Korelace 1 – Hodnoty p a r

Promenná	Korelace 1: Hodnoty p a r Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)	
	Pohlavie	Dôležitosť založenia rodiny
Pohlavie	1,0000	-,0327
	$p=---$	$p=,542$
Dôležitosť založenia rodiny	-,0327	1,0000
	$p=,542$	$p=---$

Hypotézou H1 som predpokladala, že existuje vzťah medzi názormi respondentov na dôležitosť založenia rodiny a ich pohlavím. Pre overenie stanovenej hypotézy som použila test korelácie. Vypočítané korelácie však neboli významné, nakoľko hodnota $p = 0,542 > 0,05$. Môžeme tiež sledovať nízku hodnotu korelácie r , ktorá bola vypočítaná na $-0,032$. Na základe uvedených výsledkov zamietam stanovenú hypotézu H1.

Napriek tomu, že v spoločnosti môže prevládať názor, že problematikou dôležitosti založenia rodiny sa skôr zaoberajú ženy, výskumom sa podarilo zistiť, že muži majú podobný názor. Dalo by sa teda povedať, že založenie rodiny je v súčasnosti stále dôležité, nezávisle na pohlaví.

Výskumná otázka 1.2: Plánujete si v budúcnosti založiť vlastnú rodinu?

Graf 5: Založenie vlastnej rodiny

Založiť si v budúcnosti vlastnú rodinu, mať dieťa, plánuje až 290 (83%) respondentov. Odpoveď *skôr áno* zvolilo 45 (13%) z nich. Po 2% si rozdelili zvyšní respondenti, ktorí v súčasnosti *nemajú vyhranený názor*, prípadne by si rodinu skôr nechceli založiť. Odpoveď *nie* sa ani v tomto prípade nevyskytovala.

K uvedenému cieľu a výskumnej otázke bola stanovená hypotéza H2.

H2: Medzi názormi respondentov na založenie rodiny v budúcnosti a ich súčasným rodinným stavom existuje vzťah.

Tabuľka 4: Korelace 2

Proměnná	Korelace 2: Rodinný stav vs. založení rodiny v bud. Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)			
	Průměry	Sm.odch.	Rodinný stav	Založení rodiny v budoucnosti
Rodinný stav	1,591429	0,602227	1,000000	-0,149596
Založení rodiny v budoucnosti	1,234286	0,588302	-0,149596	1,000000

Tabulka 5: Korelace 2 – Hodnoty p a r

Proměnná	Korelace 2: Hodnoty p a r Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)	
	Rodinný stav	Založení rodiny v budoucnosti
Rodinný stav	1,0000	-,1496
	p= ---	p=,005
Založení rodiny v budoucnosti	-,1496	1,0000
	p=,005	p= ---

Tabulka 6: Kontingenční tabulka

Kontingenční tabulka Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)					
Stav	áno 1	skôr ano 2	nemám vyhraněný názor 3	skôr nie 4	Súčty
slobodní	123	24	5	6	158
zadaní	156	21	3	1	181
v manželstve	9	0	0	0	9
vdovy	2	0	0	0	2
Vš.skup.	290	45	8	7	350

Hypotézou H2 som predpokladala, že existuje vzťah medzi názormi respondentov na založenie rodiny v budúcnosti a ich súčasným rodinným stavom. Pre overenie stanovenej hypotézy som použila test korelácie. Vypočítané korelácie boli v tomto prípade významné, nakoľko hodnota $p = 0,005 < 0,05$. Avšak môžeme sledovať veľmi nízku hodnotu korelácie r , ktorá bola vypočítaná na $-0,149$. Na základe uvedených výsledkov prijímam hypotézu H2.

Môžem teda povedať, že medzi názormi respondentov na založenie rodiny v budúcnosti a ich súčasným rodinným stavom existuje vzťah. Určité rozdiely sa vyskytli iba medzi názormi slobodných a zadaných respondentov, kedy zadaní na otázku či plánujú mať v budúcnosti dieťa, odpovedali vo väčšej miere áno ako slobodní. V tomto prípade si

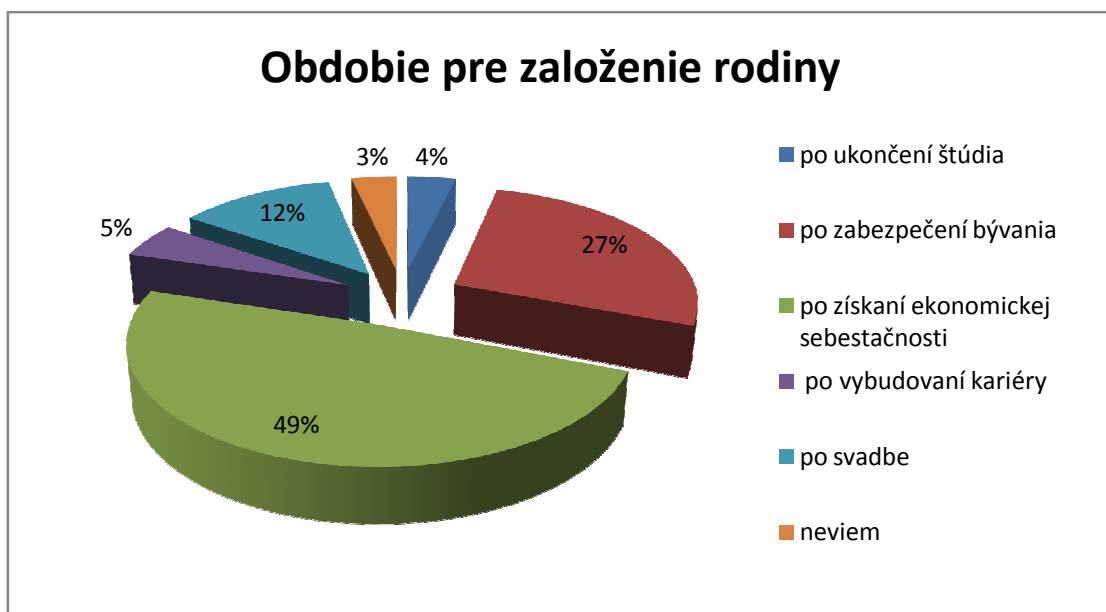
myslím, že ide o ovplyvnenie skutočnosťou, že zadaní už majú partnera, s ktorým si vedia predstaviť spoločnú budúcnosť a dieťa.

VÝSKUMNÁ OTÁZKA 2: Aké sú hlavné dôvody, ktoré mladí ľudia zvažujú pri rozhodovaní o založení rodiny?

Na uvedenú výskumnú otázku boli stanovené otázky v dotazníku č.3, č.4, č.5 a č.6.

Výskumná otázka 2.1: V ktorom období svojho života by ste sa rozhodli mať dieťa, alebo plánujete mať dieťa?

Pri uvedenej otázke mohli respondenti vyjadriť, ktoré obdobie, či významná situácia v ich živote je dôležitá a ovplyvňuje ich rozhodnutie založiť si rodinu. Napriek tomu, že sa uvedená výskumná otázka nepýta konkrétne na dôvody, predsa len zvolené obdobie či situácia môže ukázať, čo je pre mladých ľudí dôležité pri plánovaní vlastnej rodiny.

Graf 6: Obdobie pre založenie rodiny

Z uvedeného grafu vyplýva, že takmer polovica, 171 (49%) respondentov, by rada počkala na získanie ekonomickej sebestačnosti, 95 (27%) respondentov by si najskôr chceli zabezpečiť bývanie. Pre 42 (12%) respondentov je významným obdobím v živote svadba. Ďalších 5% a 4% si rozdelilo vybudovanie kariéry a ukončenie štúdia. Odpoveď *neviem* si vybralo iba 12 (3%) respondentov.

K uvedenej výskumnej otázke bola stanovená hypotéza H3.

H3: Medzi názormi respondentov na najvhodnejšie obdobie pre založenie rodiny a pohlavím existuje vzťah.

Tabuľka 7: Korelace 3

		Korelace 3: Pohlavie vs. obdobie pre založenie rodiny Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)			
Proměnná		Průměry	Sm.odch.	Pohlavie	Obdobie pre založenie rodiny
Pohlavie		1,651429	0,477200	1,000000	-0,002263
Obdobie pre založenie rodiny		3,045714	1,121895	-0,002263	1,000000

Tabuľka 8: Korelace 3 – Hodnoty p a r

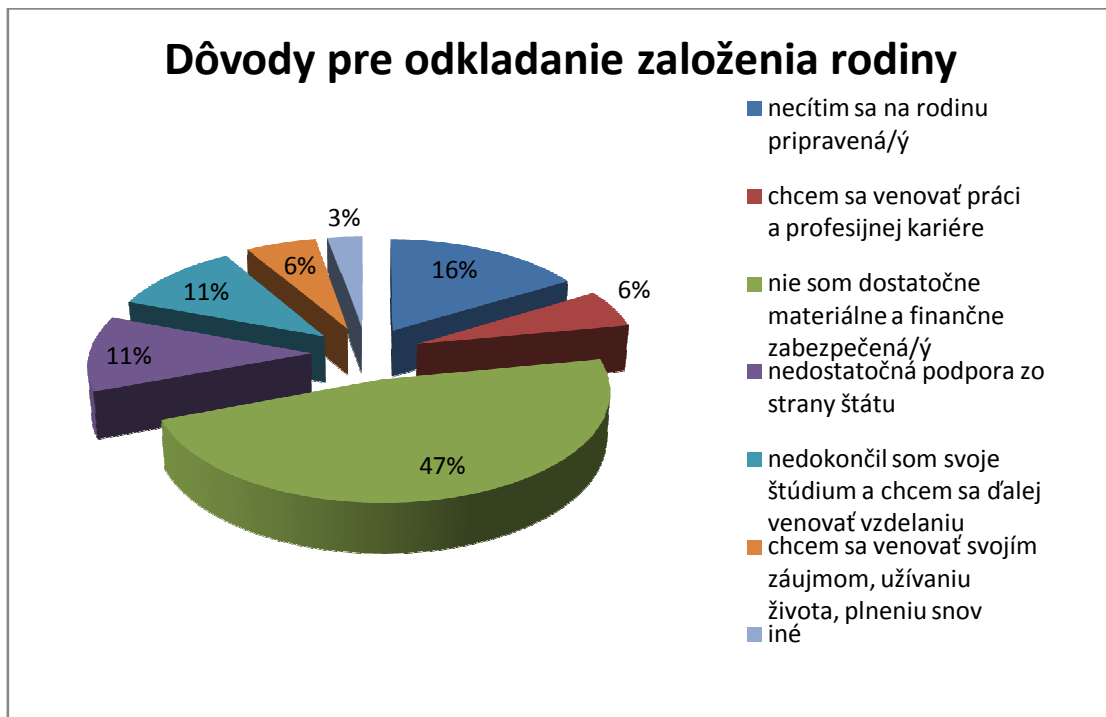
		Korelace 3: Hodnoty p a r Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)	
Proměnná		Pohlavie	Obdobie pre založenie rodiny
Pohlavie		1,0000	-,0023
		$p=---$	$p=,966$
Obdobie pre založenie rodiny		-,0023	1,0000
		$p=,966$	$p=---$

Hypotézou H3 som predpokladala, že existuje vzťah medzi názormi respondentov na najvhodnejšie obdobie pre založenie rodiny a pohlavím. Pre overenie stanovenej hypotézy som použila test korelácie. Vypočítané korelácie však neboli významné, nakoľko hodnota $p = 0,966 > 0,05$. Môžeme tiež sledovať nízku hodnotu korelácie r , ktorá bola vypočítaná na $-0,002$. Na základe uvedených výsledkov zamietam stanovenú hypotézu H3.

Pod najvhodnejšími obdobiami pre založenie rodiny rozumieme dobu, kedy by sa mladí ľudia rozhodli založiť si rodinu. Či čakajú na ukončenie štúdia, vybudovanie kariéry, zabezpečenie bývania, svadbu, či získanie ekonomickej sebestačnosti. Predpokladala som, že v závislosti od pohlavia sa budú jednotlivé odpovede respondentov líšiť, avšak ukázalo sa, že nie. Najväčšie zastúpenie si získal pocit ekonomickej sebestačnosti a hneď po ňom potreba zabezpečenia bývania, ktorú si muži i ženy vyberali najčastejšie.

Výskumná otázka 2.2: Ktoré dôvody nútia/ by nútli odkladať založenie rodiny?

V nasledujúcej výskumnej otázke si respondenti mohli vybrať z viacerých ponúkaných možností dve, ktorými vyjadrili, aké sú pre nich najhlavnejšie dôvody, pre ktoré odkladajú, alebo by odkladali založenie rodiny. Jednotlivé odpovede boli spracované do grafu, od najviac vybraných po tie najmenej.

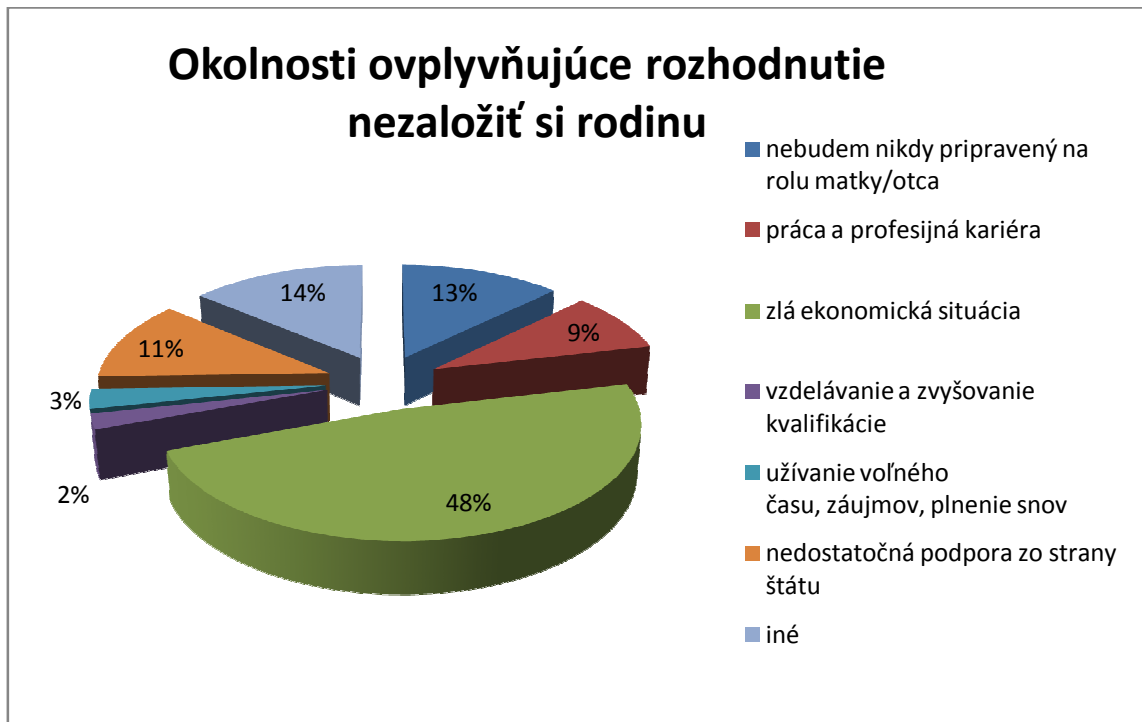

Graf 7: Dôvody pre odkladanie založenia rodiny

Z uvedeného grafu vyplýva, že najväčším dôvodom, pre ktorý mladí ľudia v súčasnosti odkladajú založenie rodiny, je ich pocit nedostatočného ekonomického zabezpečenia. Túto odpoveď si zvolilo 272 (47%) respondentov. Ďalším významným dôvodom je nepripravenosť na rodinu s počtom 94 (16%). Nedostatočná podpora zo strany štátu má 11%, teda 66 respondentov a rovnako aj nedokončené štúdium a túžba venovať sa ďalej vzdelaniu s 62 (11%). Iba 33 (6%) opýtaných si vybralo odpovede venovať sa profesijnej kariére, záujmom, užívaniu si života a plneniu snov. Zvyšných 16 (3%) respondentov zvolilo odpoveď iné, kde uvádzali zdravotné problémy, či už budúcej matky, alebo dieťaťa, alebo chýbanie vhodného partnera.

Výskumná otázka 2.3: Za akých okolností by ste sa rozhodli nezaložiť si vlastnú rodinu?

V tejto otázke si respondenti opäť mohli vybrať z viacerých ponúkaných možností dve, ktorými vyjadrili, aké sú pre nich najhlavnejšie okolnosti, pre ktoré by sa rozhodli nezaložiť si vlastnú rodinu. Jednotlivé odpovede boli spracované do grafu, od najviac vybraných po tie najmenej.

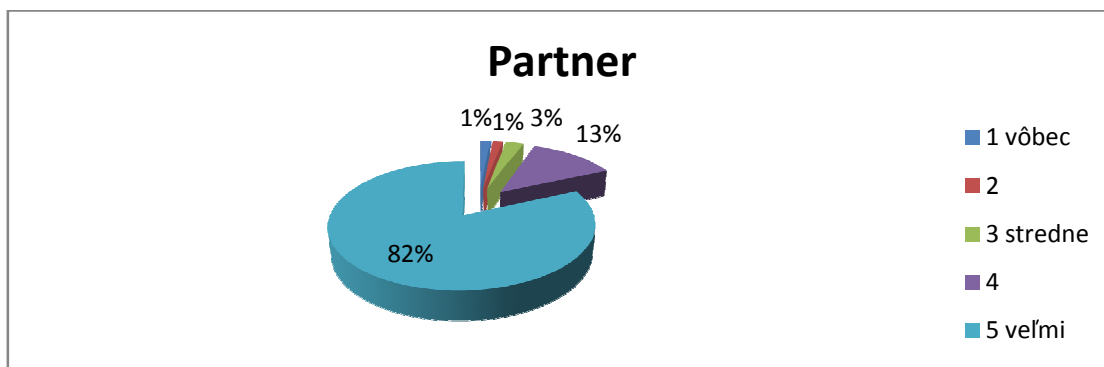
Graf č. 8: Okolnosti ovplyvňujúce rozhodnutie nezaložiť si rodinu

Až 215 (48%) odpovedí mladých ľudí sa viaže ku zlej ekonomickej situácii, čo uviedli ako dôvod, ktorý by ich ovplyvnil v rozhodnutí nezaložiť si rodinu. Výrazne sa prejavila odpoveď iné, ktorú zvolilo 62 (14%) respondentov, kde najčastejšie uvádzali opäť zdravotné dôvody, chýbajúceho partnera a tiež odpoveď, že jednoducho rodinu chcú a žiadne okolnosti by to nezmenili. 57 (13%) opýtaných zvolilo odpoveď nebudem nikdy pripravený na rolu rodiča. Nedostatočná podpora zo strany štátu si získala 52 (11%). Venovanie sa práci a profesijnej kariére by bolo dôvodom pre 39 (9%) respondentov. Najmenej boli zastúpené odpovede užívanie si voľného času, záujmov a plnenie snov – 3% a vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie – 2%.

Výskumná otázka 2.4: Aká je dôležitosť faktorov ovplyvňujúcich rozhodnutie založiť si rodinu?

V rámci tejto otázky boli stanovené viaceré faktory, ktoré by mohli mať vplyv na rozhodnutie mladých ľudí založiť si rodinu. Faktory respondenti hodnotili na škále, čím im priradzovali dôležitosť a hodnotu (1 vôbec - 3 stredne - 5 veľmi).

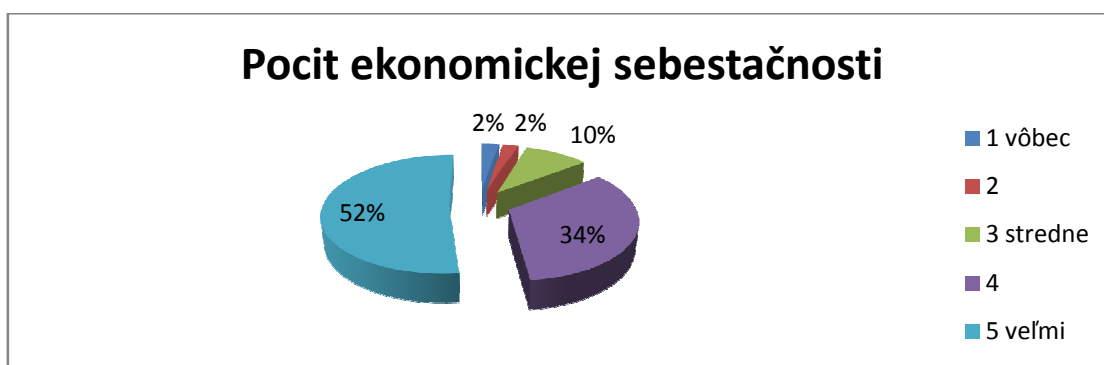
FAKTOR 1: Stály a dlhodobý partner

Graf 9: Partner

Pre rozhodnutie založiť si rodinu a stať sa rodičom je partner základom, čo výberom hodnoty 5, veľmi, potvrdilo až 286 (82%) respondentov. O niečo menšiu dôležitosť, teda hodnotu 4 na škále si zvolilo 45 (13%) opýtaných. Pre 9 (3%) je partner dôležitý stredne a po 1% majú odpovede hodnoty 2 a 1.

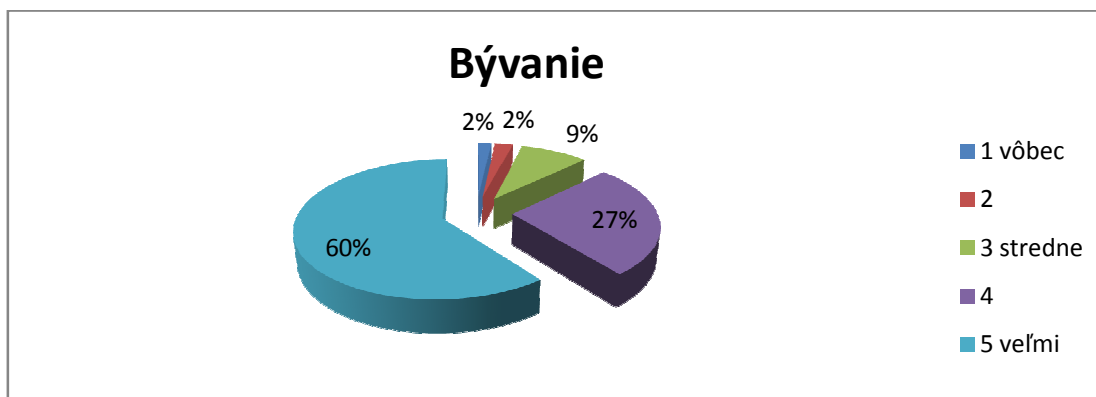
FAKTOR 2: Pociť ekonomickú sebestačnosť

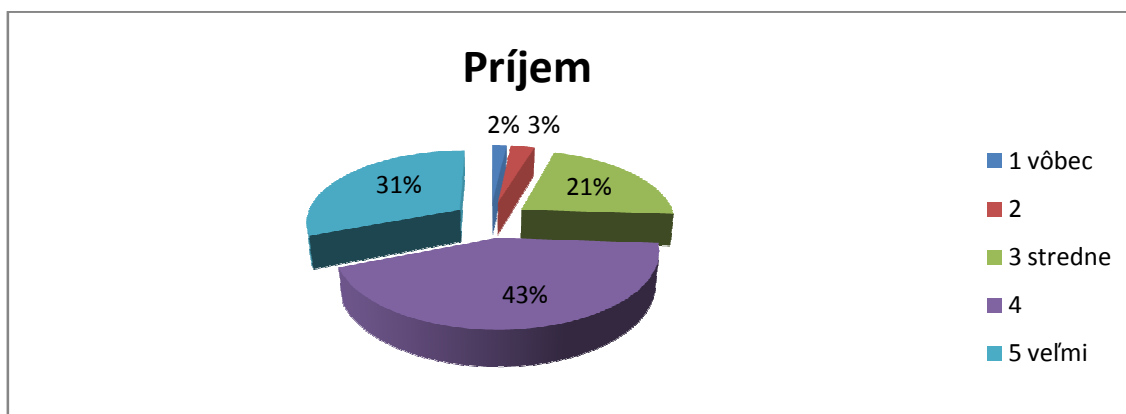
Graf 10: Ekonomická sebestačnosť

Pocit ekonomickej sebestačnosti je veľmi dôležitý pre 181 (52%) respondentov. Za skôr dôležitý na hodnote 4 ho označilo 118 (34%). Odpoveď na škále *stredne* uviedlo 34 (10%) respondentov. Iba po 2% majú posledné body škály, vyjadrujúce, že ekonomická sebestačnosť nie je vôbec dôležitá.

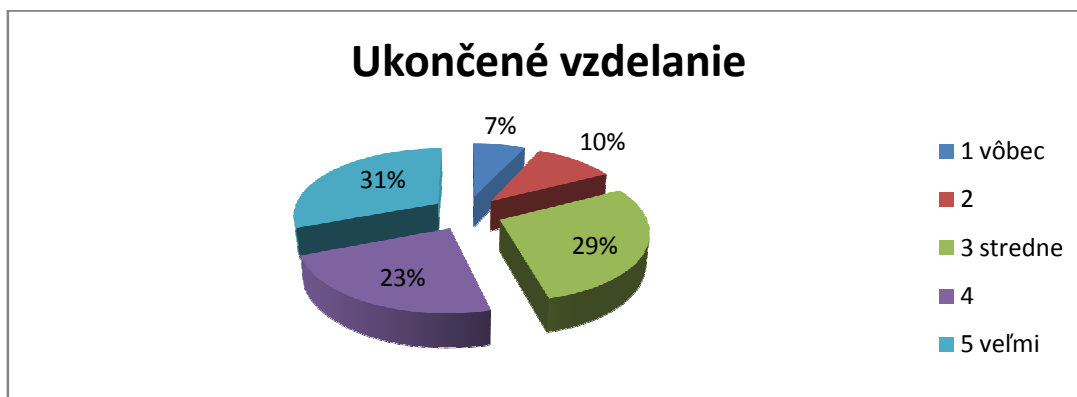

FAKTOR 3: Vyriešená otázka bývania*Graf 11: Bývanie*

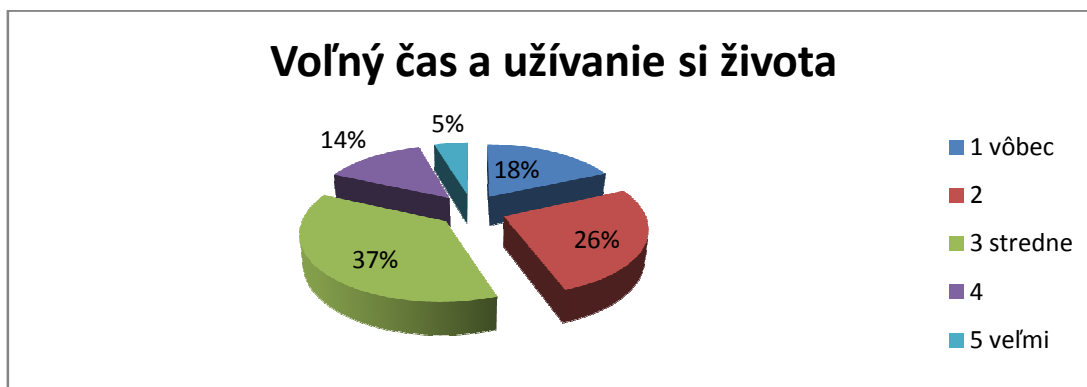
Dôležitým faktorom pri zakladaní rodiny je určite bývanie. Ako veľmi dôležité si ho zvolilo 212 (60%) respondentov. O niečo menej dôležité je pre 93 (27%). Stredný stupeň v rámci škály si zvolilo 31 (9%) respondentov. Len nízky počet a to 2% a 2% respondentov označilo, že bývanie je málo, alebo vôbec dôležité pri rozhodovaní sa o založení rodiny.

FAKTOR 4: Dobrý príjem zo zamestnania*Graf 12: Príjem*

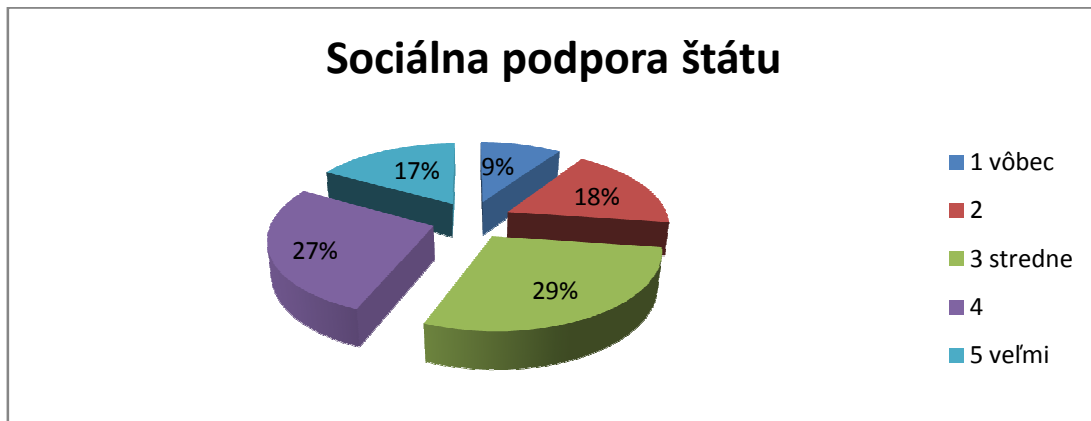
Výška príjmu je významným faktorom pri riešení otázky založenia rodiny. Avšak i napriek tomu si veľmi veľkú dôležitosť príjmu zo zamestnania zvolilo iba 108 (31%) respondentov. Pre 151 (43%) je príjem taktiež dôležitý, avšak nie tak veľmi. Odpoveď stredne si vybralo 75 (21%) respondentov. Malú dôležitosť prisudzujú 3% a odpoveď *vôbec* len 2% respondentov.

FAKTOR 5: Ukončené vzdelanie*Graf č. 13: Ukončené vzdelanie*

Mať ukončené vzdelanie predtým, ako si založíme rodinu, je veľmi dôležité pre 108 (31%) respondentov, o niečo menej pre 81 (23%). Výrazne sa prejavila odpoveď *stredne*, ktorú si zvolilo 100 (29%) respondentov. Odpoveď 2 si na škále zvolilo 37 (10%) a 24 (7%) respondentov, ktorý tým vyjadrili, že ukončené vzdelanie nie je vôbec dôležité.

FAKTOR 6: Voľný čas a užívanie si života*Graf 14: Voľný čas a užívanie si života*

Neraz sa stretávame so skutočnosťou, že mladí ľudia si túžia čo najdlhšie užívať slobodný život, plniť si svoje sny, cestovať a venovať sa svojim záľubám. Zistila som však, že dostatočne si užiť život a voľný čas pred založením rodiny je veľmi dôležité iba pre 16 (5%) respondentov. 48 (14%) z nich sa prikláňa k odpovedi dôležité, no nie až tak veľmi. Najväčšie zastúpenie má odpoveď *stredne*, ktorú si vybralo 130 (37%) respondentov. Väčšie percentá ako v predchádzajúcich prípadoch sa pohybujú i na priečkach skôr vôbec a vôbec, ktoré si zvolilo 92 (26%) a 64 (18%) opýtaných.

FAKTOR 7: Sociálna podpora štátu*Graf č. 15: Sociálna podpora štátu*

Štát je určite jedným z dôležitých faktorov, ktoré môžu mať vplyv na rozhodnutie mladých ľudí založiť si rodinu. Štát totiž poskytuje finančnú pomoc a podporu. Výskumom som však zistila, že sociálna pomoc, podpora zo strany štátu je veľmi dôležitá iba pre 59 (17%) respondentov. 95 (27%) z nich sa prikláňa ku kladnej odpovedi, ale neprikladajú tejto podpore veľmi dôležitý význam. Strednú odpoveď na škále vyznačilo 101 (29%) opýtaných. Veľké zastúpenie má aj odpoveď skôr vôbec, a teda hodnota škály 2, kde svoj názor vyjadrilo 62 (18%) respondentov. Podporu zo strany štátu za nedôležitú považuje 33 (9%) respondentov.

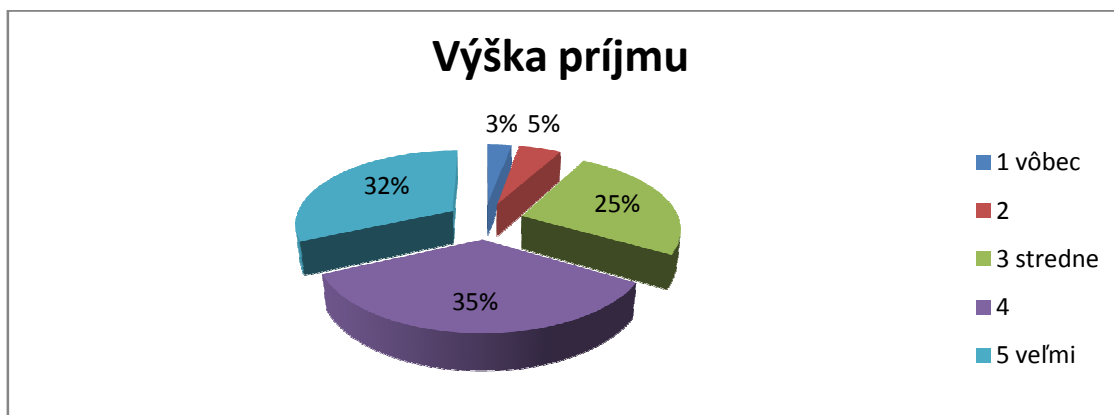
Druhým čiastkovým cieľom mojej diplomovej práce bolo zistiť, aké prvky materiálneho a finančného zabezpečenia ovplyvňujú mladých ľudí pri rozhodnutí založiť si rodinu.

VÝSKUMNÁ OTÁZKA 3: Aké sú hlavné ekonomické dôvody, ktoré mladí ľudia zvažujú pri rozhodovaní o založení rodiny?

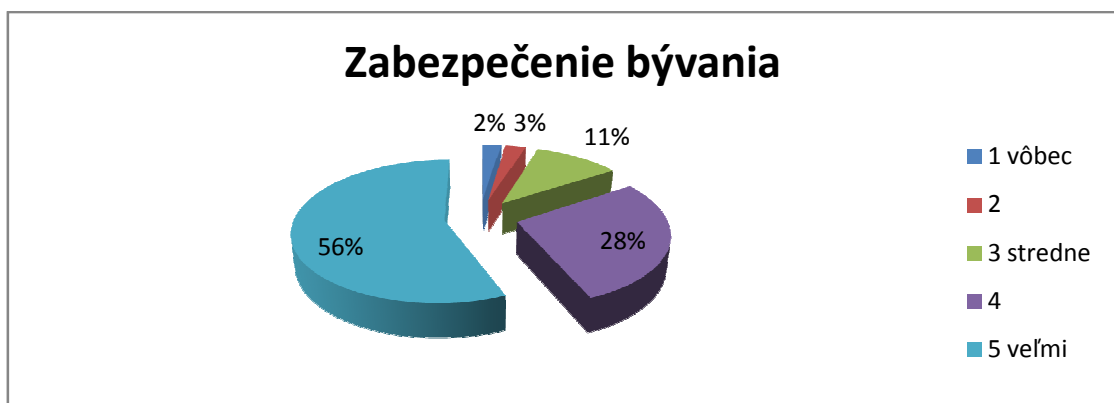
Na uvedenú výskumnú otázku boli stanovené otázky v dotazníku č.7, č.8, č.9 a č.10.

Výskumná otázka 3.1: Aké sú podľa vás hlavné ekonomické dôvody, ktoré by vás ovplyvnili pri rozhodovaní mať dieťa?

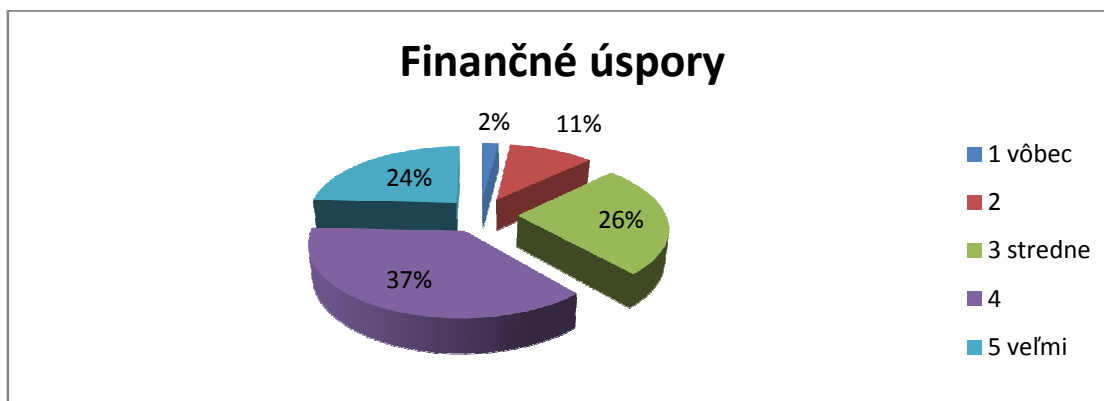
V otázke č.7 mali respondenti určiť, ako by ich uvedené ekonomické dôvody ovplyvňovali pri rozhodovaní mať dieťa. Silu ovplyvnenia vyjadrovali podobne ako v predchádzajúcom prípade na škále (1 vôbec - 3 stredne - 5 veľmi).

DŮVOD 1: Výška příjmu*Graf 16: Výška príjmu*

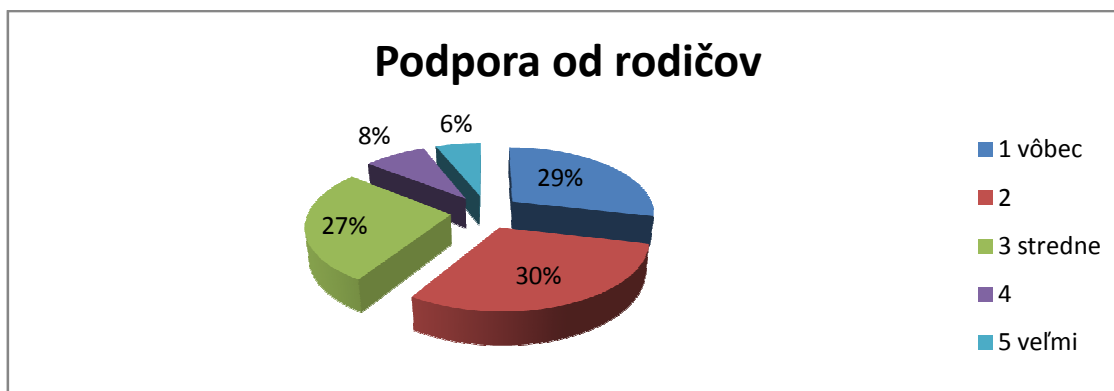
Výška príjmu pri rozhodovaní o založení rodiny by veľmi ovplyvnila 111 (32%) respondentov. Väčšiu mieru ovplyvnenia a odpoveď na škále v hodnote 4 priznalo tiež 122 (35%) respondentov. Stredne si zvolilo 89 (25%). Že výška príjmu takmer neovplyvňuje si myslí iba 18 (5%) respondentov. 10 (3%) opýtaných necíti žiadny vplyv výšky príjmu na ich rozhodnutie.

DŮVOD 2: Zabezpečenie bývania*Graf 17: Zabezpečenie bývania*

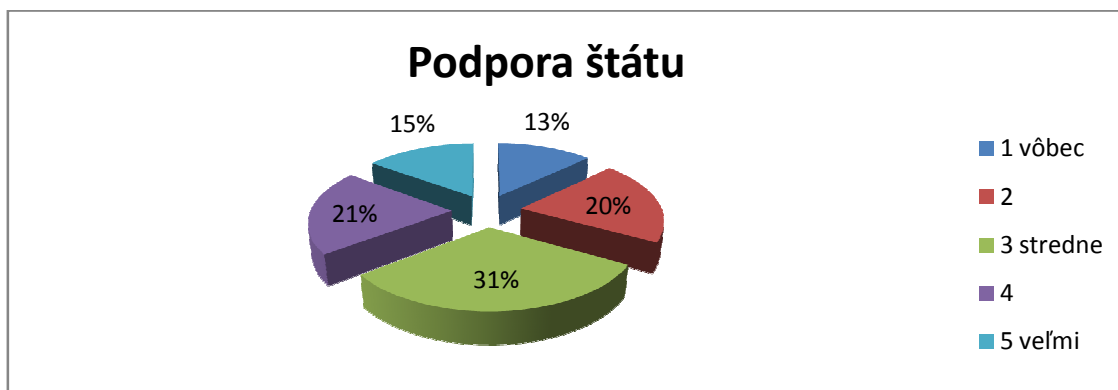
Najväčšie zastúpenie v rámci odpovede *veľmi* a výber hodnoty na škále číslo 5 sa prejavilo pri položke bývanie. Bývanie je veľmi dôležitým faktorom pri zakladaní rodiny pre 197 (56%) respondentov. O niečo menej vplyvu cíti 98 (28%). Odpoveď *stredne* si na škále zvolilo 38 (11%) opýtaných. Iba 9 (3%) respondentov si myslí, že bývanie ich ovplyvňuje menej a 8 (2%), že vôbec.

DŮVOD 3: Finančné úspory*Graf 18: Finančné úspory*

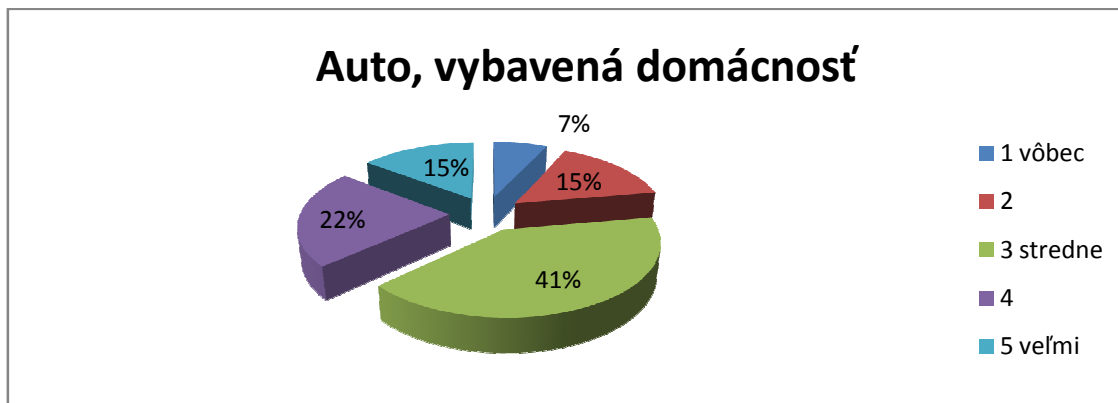
Aký vplyv má výška úspor na rozhodnutie založiť si rodinu, som zisťovala v tejto časti otázky. Veľký vplyv si zvolilo 85 (24%) respondentov. Takmer veľký 130 (37%). Že finančné úspory ovplyvňujú stredne, označilo 90 (26%) opýtaných. Pre 38 (11%) nie sú úspory až tak významné a označili odpoveď škály 2. Iba pre 7 (2%) respondentov nie sú úspory dôvodom, ktorý by ovplyvňoval ich rozhodnutie založiť si rodinu.

DŮVOD 4: Výška finančnej podpory od rodičov*Graf 19: Podpora od rodičov*

Spoliehanie sa na finančnú podporu zo strany rodičov vyjadrovali respondenti nasledovne. Odpoveď *veľmi* či *takmer veľmi* označilo iba 21 (6%) a 29 (8%) opýtaných. Väčšina respondentov, a to 94 (27%), považuje podporu od rodičov za stredne ovplyvňujúcu. Až 106 (30%) respondentov by sa dalo menej ovplyvniť touto pomocou a 100 (29%) opýtaných vôbec.

DŮVOD 5: Výška finanční podpory od státu*Graf 20: Podpora štátu*

Pomoc, podpora zo strany štátu by veľmi ovplyvnila rozhodnutie založiť si rodinu u 52 (15%) respondentov. Ovplyvnenie by pocítilo aj ďalších 72 (21%). Stredný vplyv vyjadrilo 110 (31%). Takmer vôbec by pomoc štátu neovplyvnila 71 (20%) a s pomocou štátu by vôbec nepočítalo 45 (13%) opýtaných.

DŮVOD 6: Auto, materiálne vybavenie domácnosti*Graf 21: Auto, vybavená domácnosť*

V súčasnosti sú pre niektorých ľudí dôležité materiálne podmienky. Vlastniť auto, či mať vybavenú domácnosť je takmer nevyhnutnosťou. Veľa mladých ľudí si najmä existenciu bez auta už nedokáže predstaviť. Avšak veľký vplyv auta a materiálneho vybavenia domácnosti na rozhodnutie založiť si rodinu vyjadrilo iba 51 (15%) respondentov. 78 (22%) si zvolilo odpoveď *takmer veľmi* a výrazné zastúpenie má odpoveď *stredne*, ktorá predstavuje 143 (41%). Takmer vôbec by auto a vybavená domácnosť neovplyvnila 54 (15%) a vôbec 24 (7%) opýtaných.

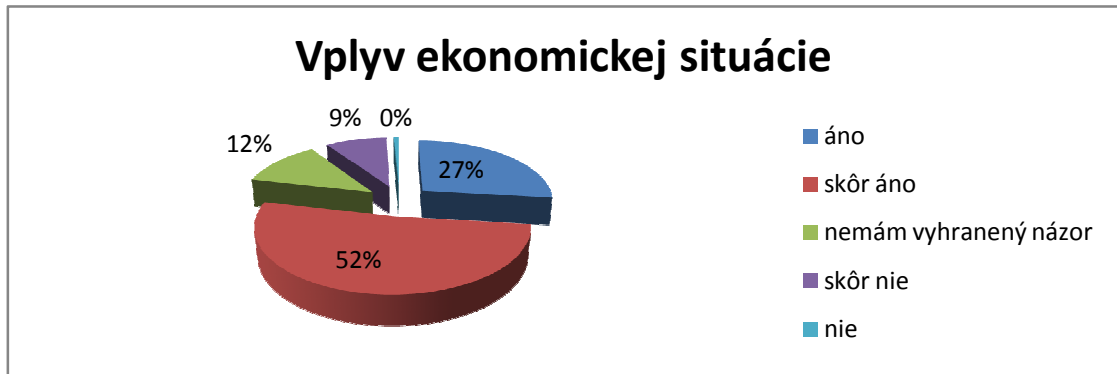
Nasledujúca výskumná otázka úzko súvisí s mojím tretím čiastkovým cieľom, zistiť, akým spôsobom jednotlivé prvky materiálneho a finančného zabezpečenia ovplyvňujú mladých ľudí pri rozhodnutí založiť si rodinu. Súčasťou boli i odpovede v predchádzajúcej otázke. Chcela som hlavne zistiť, čo všetko by boli mladí ľudia schopní urobiť preto, aby ich práve ekonomická situácia nebrzdila pri plánovaní rodičovstva, aby mali dostatočné materiálne a finančné podmienky pre založenie rodiny.

Výskumná otázka 3.2: Akým spôsobom by ste sa snažili zlepšiť vašu ekonomickú situáciu, aby vás neovplyvňovala pri rozhodnutí o založení rodiny?

Nasledujúca otázka bola jednou z dvoch otvorených otázok. Respondenti mali uviesť, akým spôsobom by sa snažili zlepšiť svoju ekonomickú situáciu, aby ich neovplyvňovala, prípadne nemala tak výrazný vplyv na ich rozhodnutie založiť si rodinu. Najvýznamnejšie zastúpenie spomedzi všetkých odpovedí mala práca, ktorú uviedlo až 82% respondentov. Mnohí z nich by sa snažili čo najviac pracovať, prípadne by zmenili prácu, kde by získali lepšie platené ohodnotenie. Nebránili by sa ani ďalšej práci popri práci na hlavný pracovný úväzok, prípadne príležitostným brigádam. Zvyšných 18% respondentov uvádzalo niekoľko rôznych spôsobov, ako by sa snažili zlepšiť svoju ekonomickú situáciu. Ak by si chceli zlepšiť ekonomické podmienky predtým, ako si založia rodinu, odišli by napríklad do zahraničia, začali by viac šetriť, snažili by sa zvýšiť si svoje vzdelanie. Našli sa však aj odpovede, kedy respondenti nepovažovali za významné zlepšovať si ekonomickú situáciu iba z dôvodu plánovania rodiny.

Výskumná otázka 3.3: Myslíte si, že dnešní mladí ľudia nemajú rodiny a odkladajú jej založenie kvôli ekonomickej situácii?

Nakoľko si sama myslím, že v súčasnej spoločnosti prevláda názor, že založenie rodiny predstavuje značnú finančnú záťaž, rozhodla som sa svojich respondentov spýtať, aký majú názor na danú problematiku. Respondenti vyjadrovali svoj názor či si myslia, že dnešní mladí ľudia nemajú rodiny a odkladajú jej založenie v dôsledku ekonomickej situácie.

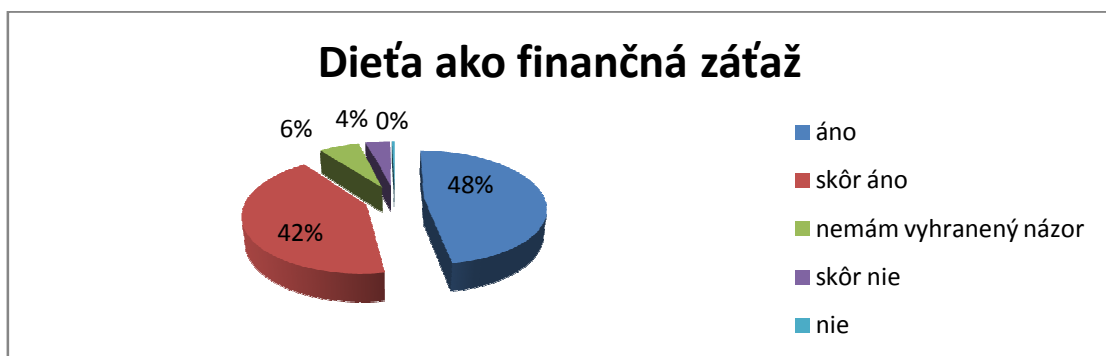

Graf 22: Vplyv ekonomickej situácie

Na základe výsledkov z uvedeného grafu môžeme konštatovať, že 94 (27%) respondentov si myslí, že mladí ľudia dnes odkladajú zakladanie rodiny v dôsledku ekonomickej situácie. Odpoveď *skôr áno* zvolilo 181 (52%). Vyhranený názor na problematiku nemá 42 (12%) opýtaných. *Skôr nie* si ako odpoveď zvolilo 31 (9%) a iba nižšie percento ako 1 odpovedalo *nie*.

Výskumná otázka 3.4: Myslíte si, že starostlivosť o dieťa v súčasnosti predstavuje veľkú finančnú záťaž?

Nie raz sme sa mohli v spoločnosti stretnúť s názorom, že starostlivosť o dieťa predstavuje v súčasnosti finančnú záťaž. V dotazníkovom šetrení som respondentom položila otázku, či s týmto názorom súhlasia.

Graf 23: Dieťa ako finančná záťaž

S výrokom, že v súčasnosti starostlivosť o dieťa predstavuje veľkú finančnú záťaž, súhlasilo až 166 (48%) respondentov, odpoveď *skôr áno* si zvolilo 148 (42%). 22 (6%) opýtaných nemalo v čase šetrenia vyhranený názor a 13 (4%) respondentov zvolili odpoveď *skôr nie*. Dieťa v súčasnosti nepovažuje za finančnú záťaž iba jeden respondent.

K uvedenej výskumnej otázke bola zvolená nasledujúca hypotéza H4.

H4: Medzi názormi respondentov na finančnú náročnosť starostlivosti o dieťa a ich dosiahnutým vzdelaním existuje vzťah.

Tabuľka 9: Korelace 4

Proměnná	Korelace 4: Dosiahnuté vzdelanie vs. finančná náročnosť Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)			
	Průměry	Sm.odch.	Vzdelanie	Finančná náročnosť
Vzdelanie	3,671429	0,569558	1,000000	-0,095616
Finančná náročnosť	1,671429	0,777945	-0,095616	1,000000

Tabuľka 10: Korelace 4 – Hodnoty p a r

Proměnná	Korelace 4: Hodnoty p a r Označ. korelace jsou významné na hlad. N=350 (Celé případy vynechány u ChD)	
	Vzdelanie	Finančná náročnosť
Vzdelanie	1,0000 p= ---	-,0956 p=,074
Finančná náročnosť	-,0956 p=,074	1,0000 p= ---

Hypotézou H4 som predpokladala, že existuje vzťah medzi názormi respondentov na finančnú náročnosť starostlivosti o dieťa a ich dosiahnutým vzdelaním. Pre overenie stanovenej hypotézy som použila test korelácie. Vypočítané korelácie však neboli významné, nakoľko hodnota $p = 0,074 > 0,05$. Môžeme tiež sledovať nízku hodnotu korelácie r, ktorá bola vypočítaná na -0,096. Na základe uvedených výsledkov zamietam stanovenú hypotézu H4.

Uvedenou hypotézou som predpokladala, že s vyšším vzdelaním je u respondentov vyššia úroveň finančnej gramotnosti, majú lepšie povedomie o financiách a o výške finančnej záťaže, ktorá je spojená so starostlivosťou o dieťa. Na základe toho viac racionálne zvažujú materiálne a finančné zabezpečenie pri rozhodovaní sa o založení rodiny. Na druhej strane som predpokladala, že ľudia s nižším vzdelaním, nezvažujú tak finančné podmienky pri rozhodovaní mať dieťa, nepovažujú dieťa za finančne náročné. Dôkazom sú nám napríklad mnohopočetné, no na druhej strane veľmi chudobné rodiny. Výskumom sa však nepotvrdili tieto tvrdenia, pretože som zistila, že neexistuje vzťah medzi názormi respondentov na finančnú náročnosť starostlivosti o dieťa a ich dosiahnutým vzdelaním.

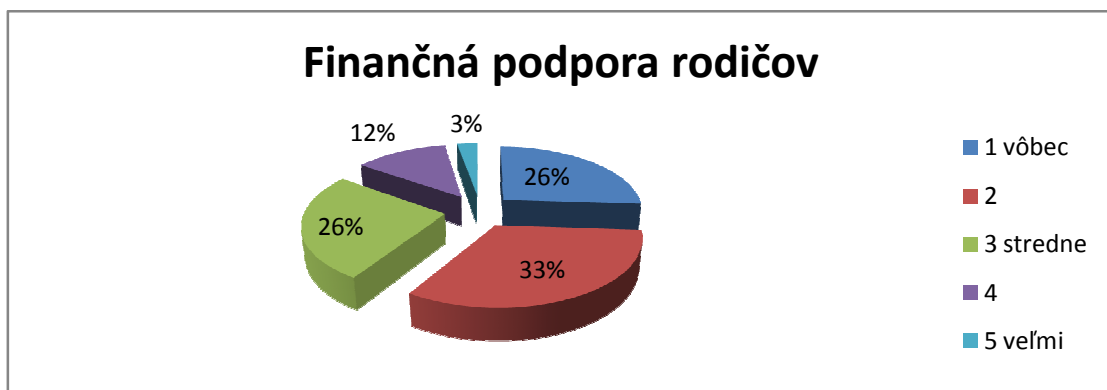
VÝSKUMNÁ OTÁZKA 4: S akými formami pomoci, z hľadiska materiálneho a finančného zabezpečenia, rátajú mladí ľudia pri zakladaní rodiny?

Na uvedenú výskumnú otázku bola stanovená otázka v dotazníku č.11.

Výskumná otázka 4.1: S ktorými formami pomoci rátate pri zakladaní rodiny?

V rámci tejto otázky som sa zamerala na niekoľko foriem pomoci (podpory), s ktorými by mohli mladí ľudia rátať, prípadne, na ktoré sa spoliehajú pri zakladaní rodiny.

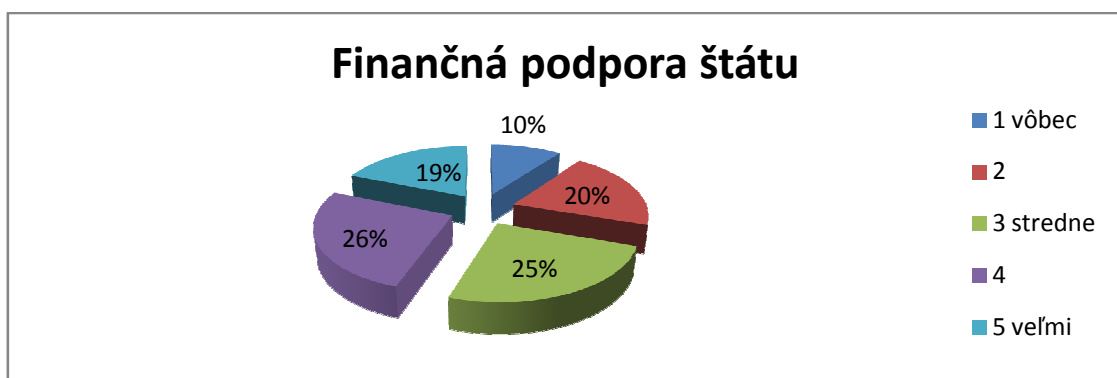
POMOC 1: Finančná podpora rodičov

Graf 24: Finančná podpora rodičov

Ako môžeme vidieť z uvedeného grafu, na finančnú podporu od rodičov by sa veľmi spoliehalo iba 9 (3%) respondentov. Nie tak veľmi, ale predsa áno, by si túto možnosť vybralo 44 (12%). Odpoveď *stredne* označilo 91 (26%) opýtaných. Až 115 (33%) by sa skôr nespoliehali na pomoc rodičov a 91 (26%) odpovedalo *vôbec*.

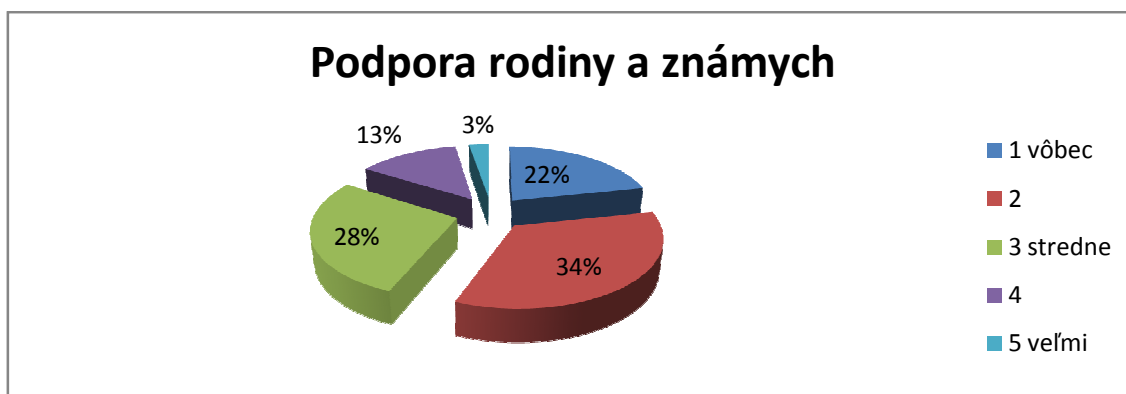
POMOC 2: Finančná podpora štátu

Graf 25: Finančná podpora štátu

Finačná podpora zo strany štátu predstavuje napríklad materskú, rodičovské príspevky a prídavky a iné. Na túto formu pomoci by sa veľmi spoliehali len 66 (19%) respondentov. O niečo menej, ale predsa 91 (26%). Strednú možnosť si zvolilo 87 (25%). Na štát by sa menej spoliehali 71 (20%) respondentov a pomoc od štátu by neočakávalo 35 (10%) opýtaných.

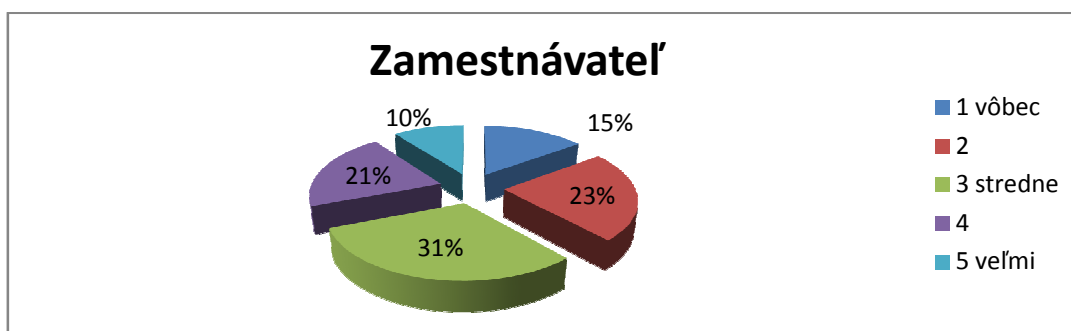
POMOC 3: Podpora rodiny a známych s materiálnym vybavením pre dieťa

Graf 26: Podpora rodiny a známych

V rámci podpory od rodiny a známych išlo najmä o materiálne vybavenie pre dieťa. Takúto formu pomoci by veľmi privítali len 9 (3%) respondenti. Skôr by sa na ňu spoliehali 47 (13%), stredne 98 (28%) a skôr vôbec 120 (34%) respondentov. Pomoc od rodiny a známych by nevyužilo 76 (22%) respondentov.

POMOC 4: Zamestnávateľ

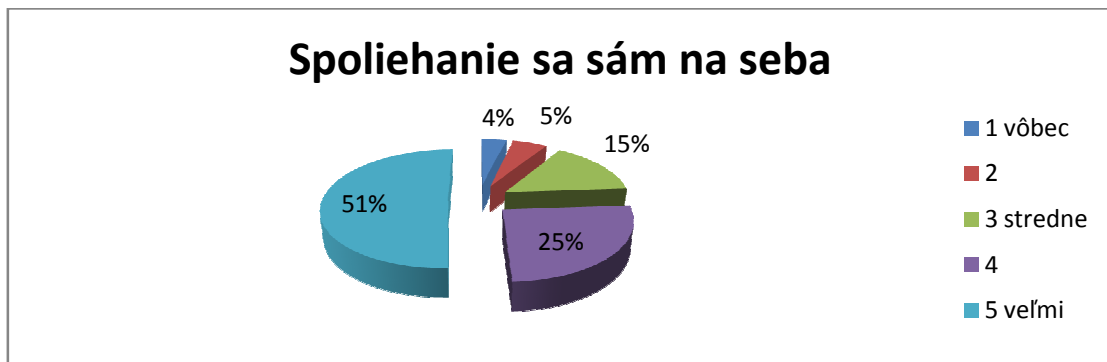

Graf 27: Zamestnávateľ

Určitú finančnú pomoc by pracujúci mladí ľudia mohli očakávať aj od zamestnávateľa. Veľmi by sa na túto formu podpory spoliehali 36 (10%) respondentov. Skôr áno si zvolilo

72 (21%). Najväčšie zastúpenie mala odpoveď *stredne*, ktorú si zvolilo 108 (31%) opýtaných. 82 (23%) by takúto pomoc skôr neočakávalo a 52 (15%) zvolilo odpoveď *vôbec*.

POMOC 5: Spoliehanie sa sám na seba

Graf 28: Spoliehanie sa sám na seba

Najväčšie zastúpenie na škále pri odpovedi *veľmi*, malo tvrdenie, že sa mladí ľudia spoliehajú len sami na seba. Túto odpoveď si zvolilo až 177 (51%) z nich. Odpoveď na škále o hodnote 4 si vybralo 89 (25%). Možnosť *stredne* si vybralo 53 (15%) a najnižšie hodnoty sa pohybujú pri odpovediach záporných a to skôr *vôbec* 18 (5%) a *vôbec* 13 (4%).

VÝSKUMNÁ OTÁZKA 5: Ktoré prvky materiálneho a finančného zabezpečenia chcú mladí ľudia dosiahnuť a zabezpečiť skôr, ako si založia rodinu?

Na uvedenú výskumnú otázku bola stanovená otázka v dotazníku č.12

Výskumná otázka 5.1 : Čo by ste z hľadiska materiálneho a finančného zabezpečenia chceli nadobudnúť skôr ako si založíte rodinu?

Otázka č.12 bola druhou otvorenou otázkou v rámci dotazníkového šetrenia a mala zistiť názor respondentov na to, čo by si z hľadiska materiálnych a finančných podmienok chceli zabezpečiť predtým, ako si založia vlastnú rodinu. Najväčšie zastúpenie spomedzi všetkých odpovedí malo zabezpečenie bývania. Veľa mladých ľudí v súčasnosti rieši otázku, kde priviesť svoju budúcu rodinu. Bývanie u rodičov je neraz posledným riešením a dnes tak rozšírené prenájmy, tiež nie sú ideálne. Následne sa objavovala túžba získať finančnú istotu, určitú ekonomickú sebestačnosť, mať dobrú prácu s kvalitným platom. Pre niektorých bolo dôležité vlastniť auto, či mať vybavenú domácnosť.

VÝSKUMNÁ OTÁZKA 6: Aké sú plány mladých ľudí v problematike založenia rodiny v budúcnosti?

Na uvedenú výskumnú otázku bola stanovená otázka v dotazníku č.13

Výskumná otázka 6.1: Ktorý výrok najlepšie charakterizuje vaše plány do blízkej budúcnosti?

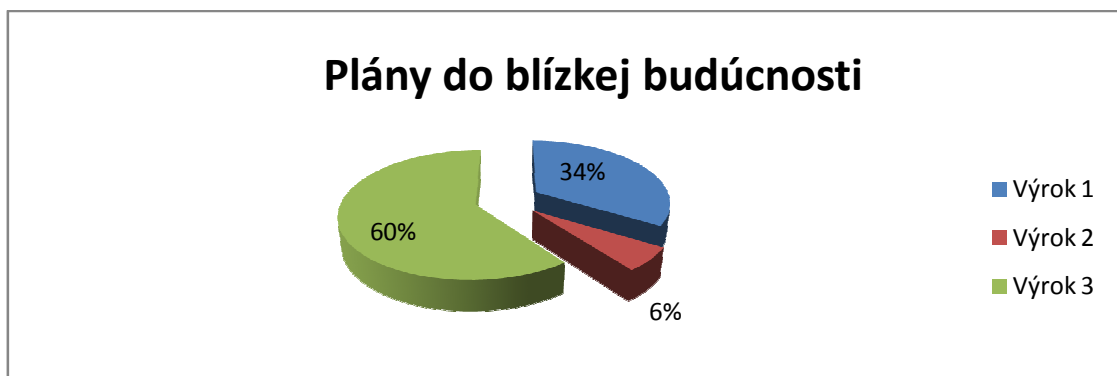
Posledná otázka v dotazníku predstavovala tri výroky, ktorými som sa snažila zistiť, aké sú plány respondentov do blízkej budúcnosti.

Pre prehľadnejšie priblíženie výsledkov uvádzam výroky, ktoré mali respondenti v ponuke v rámci dotazníkového šetrenia.

V1: Chcem veľa pracovať, venovať sa kariére a profesijným aktivitám, nadobudnúť majetok, získať finančné istoty a zlepšiť ekonomickú situáciu a potom premýšľať o založení rodiny.

V2: Chcem si založiť rodinu, mať dieťa a až neskôr budem budovať svoju kariéru a získavať finančné istoty a zlepšovať svoju ekonomickú situáciu.

V3: Verím, že aj keď si založím rodinu a budem mať dieťa, dokážem pracovať na svojej kariére, získať finančné istoty a zlepšovať svoju ekonomickú situáciu.

Graf 29: Plány do blízkej budúcnosti

Výrok 1 si ako odpoveď zvolilo 118 (34%) respondentov, ktorí by sa chceli najskôr venovať práci, kariére a profesijným aktivitám, nadobudnúť majetok, získať finančné istoty a zlepšiť ekonomickú situáciu a až potom premýšľať o založení rodiny. Založiť si rodinu pred spomenutými náležitosťami označilo ako odpoveď iba 21 (6%) respondentov. Najviac zastúpený je výrok 3, 211 (60%), respondenti veria, že si všetky základné potreby a podmienky dokážu zabezpečiť aj keď už budú mať rodinu a dieťa.

K uvedenej výskumnej otázke bola stanovená hypotéza H5.

H5: Medzi výrokom respondentov ohľadne plánov do blízkej budúcnosti a ich sociálnym statusom existuje vzťah.

Tabuľka 11: Korelace 5

Korelace 5: Sociálny status vs. plány do budúcnosti Označ. korelace jsou významné na hlad. $p < ,05000$ N=350 (Celé případy vynechány u ChD)				
Proměnná	Průměry	Sm.odch.	Sociálny status	Výroky o budúcnosti
Sociálny status	1,540000	0,795654	1,000000	0,018435
Výroky o budúcnosti	2,265714	0,933749	0,018435	1,000000

Tabuľka 12: Korelace 5 – Hodnoty p a r

Korelace 5: Hodnoty p a r Označ. korelace jsou významné na hlad. N=350 (Celé případy vynechány u ChD)		
Proměnná	Sociálny status	Výroky o budúcnosti
Sociálny status	1,0000	,0184
	$p=---$	$p=,731$
Výroky o budúcnosti	,0184	1,0000
	$p=,731$	$p=---$

Hypotézou H5 som predpokladala, že existuje vzťah medzi výrokom respondentov ohľadne plánov do blízkej budúcnosti a ich sociálnym statusom. Pre overenie stanovenej hypotézy som použila test korelácie. Vypočítané korelácie však neboli významné, nakoľko hodnota $p = 0,731 > 0,05$. Môžeme tiež sledovať nízku hodnotu korelácie r , ktorá bola vypočítaná na 0,018. Na základe uvedených výsledkov zamietam stanovenú hypotézu H5.

Zistila som, že neexistuje vzťah medzi výrokom respondentov ohľadne plánov do blízkej budúcnosti a ich sociálnym statusom. Odpovede respondentov na uvedenú otázku sa neodlišujú podľa toho, či je niekto študent, zamestnaný alebo nezamestnaný, či podnikateľ. Dovolím si tvrdiť, že odpoveď bola pre mňa neočakávaná, nakoľko som najväčšie počty percent predpokladala pri výroku 1. Možno je môj názor ovplyvnený mladými ľuďmi z môjho okolia, ktorí uprednostňujú kariéru a zisk ekonomickej sebestačnosti pred založením si vlastnej rodiny.

9 DISKUSIA VÝSKUMU

Cieľom výskumnej časti diplomovej práce bolo zistiť, akým spôsobom vstupujú súčasné materiálne a finančné podmienky mladých ľudí do ich rozhodovania o založení rodiny.

Stanovila som si zistiť súčasný postoj mladých ľudí k otázke založenia rodiny, aké prvky materiálneho a finančného zabezpečenia ovplyvňujú mladých ľudí pri rozhodnutí založiť si rodinu a akým spôsobom. Prostredníctvom získaných odpovedí som si zodpovedala na výskumné otázky.

Na základe získaných výsledkov môžem konštatovať, že mladí ľudia považujú založenie rodiny za dôležité a plánujú si založiť i vlastnú rodinu. Bohužiaľ sa v súčasnosti stretávame s fenoménom odkladania materstva a založenia rodiny na dobu, kedy si mladí ľudia zabezpečia všetko, čo podľa nich rodina a starostlivosť o dieťa potrebujú. Mojou prácou som chcela najmä poukázať na súčasný a veľmi výrazný faktor, ktorý ovplyvňuje rozhodnutie založenia rodiny, a to materiálne a finančné zabezpečenie, či inak povedané ekonomická situácia. Potvrdilo sa mi, že pocit ekonomickej sebestačnosti, zabezpečené bývanie, strach zo zlej ekonomickej situácie sú naozaj dôvodmi, prečo by sa mladí ľudia rozhodli počkať so založením rodiny, prípadne by sa rozhodli ju nemať vôbec. Ak by som mala poukázať na ekonomické dôvody, určite vyhráva bývanie, ktoré pre mnohých predstavuje začiatok základného materiálneho a finančného zabezpečenia, ktoré by si každý mladý človek mal zabezpečiť skôr ako svoju rodinu. Za spomenutie stojí určite aj dobrá práca so stabilným príjmom, výška finančných úspor a ochota ich investovať.

Pozitívne na mňa v mojom výskume zapôsobilo, že mladí ľudia sú ochotní obetovať sa a prijať rozličné spôsoby, ktoré by im pomohli zlepšiť ekonomickú situáciu. Ak by chceli získať dostatočné zabezpečenie pre založenie rodiny, rozhodli by sa pracovať, zmeniť prácu v prípade lepšieho ohodnotenia, nájsť si popri hlavnom pracovnom pomere prácu vedľajšiu. Dokázali by odísť do zahraničia, naučiť sa viac šetriť, prípadne by sa nebránili zvyšovaniu vzdelania a kvalifikácie, čo by im mohlo pomôcť získať lepšie uplatnenie na trhu práce. Uvedené skutočnosti predstavujú spôsoby, ako dokáže finančná stránka ovplyvniť konanie mladých ľudí pri plánovaní rodičovstva.

Každý z nás sa v živote môže ocitnúť v situácii, kedy bude potrebovať pomoc, či určitú podporu. Výnimkou nemusí byť ani zakladanie vlastnej rodiny, čo môže byť naozaj finančne náročné. Výskumom som zisťovala, či by sa mladí ľudia dokázali na niekoho obrátiť s prosbou o pomoc, prípadne či s nejakou finančnou pomocou rátajú. I keď

v určitých prípadoch by sme sa spoliehali na pomoc rodičov, na podporu štátu, či rodiny a známych, väčšina mladých ľudí sa spolieha iba sami na seba. To dokazuje väčší pocit zodpovednosti a samostatnosti, ku ktorým nás podľa môjho názoru viac núti súčasná spoločnosť a podmienky, v ktorých vyrastáme.

Na záver diskusie výskumu by som rada spomenula výrok, ktorý si respondenti mohli zvoliť ako odpoveď, ohľadom ich plánov do blízkej budúcnosti. Zostala som milo prekvapená, nakoľko si myslím, že skutočnosť je trochu odlišná. Predpokladala som, že veľa mladých ľudí chce v súčasnosti veľa pracovať, venovať sa kariére a profesijným aktivitám, nadobudnúť majetok, získať finančné istoty a zlepšiť ekonomickú situáciu a potom premýšľať o založení rodiny. O to väčšie bolo moje prekvapenie keď 60% opýtaných priznalo, že veria, že aj keď si založia rodinu a budú mať dieťa, dokážu pracovať na svojej kariére, získať finančné istoty a zlepšovať svoju ekonomickú situáciu. Mohla by som povedať, že napriek všetkému, čo sa dnes o deťoch hovorí, napriek častému vnímaniu dieťaťa ako veci luxusu a finančnej náročnosti, je pre mnohých dieťa naplnením života a dokázali by znížiť svoje nároky pre jeho dobro, starostlivosť a výchovu.

ZÁVER

V celej diplomovej práci som sa venovala problematike významu rodiny, plánovania rodičovstva, faktorom, ktoré ovplyvňujú rozhodnutie mladých ľudí založiť si rodinu a hlavne materiálnemu a finančnému zabezpečeniu, ktoré som pokladala za jedno z najrozhodujúcejších kritérií v otázke založenia rodiny v súčasnosti. Výskumná časť mojej diplomovej práce poskytuje pohľad na postoj respondentov a ich názory na založenie rodiny a na materiálne a finančné zabezpečenie ako rozhodujúce kritérium pri plánovaní rodičovstva. Ide predovšetkým o názory, ktoré vyjadrujú, z akých dôvodov mladí ľudia odkladajú rozhodnutie založiť si rodinu a aký význam a vplyv má ekonomická situácia na ich rozhodnutie. Chcela by som upozorniť na skutočnosť, že si plne uvedomujem nie najvhodnejší spôsob výberu výskumného súboru, výskumnej vzorky, a preto priznávam nízku reprezentatívnosť. Z toho dôvodu som sa nezameriavala na odporúčania pre prax, ale skôr odporúčania pre ďalšie výskumy. Avšak na základe spracovaného výskumu, jeho výsledkov a interpretácie môžem konštatovať, že cieľ sa mi podarilo naplniť.

Pozitívnym zistením bola pre mňa skutočnosť, že napriek mnohým problémom a ťažkostiam, ktoré môžu zdanlivo zasahovať do problematiky založenia rodiny a rodičovstva, mladí ľudia stále vidia založenie vlastnej rodiny ako dôležité a veľká väčšina z nich si napriek všetkému plánuje rodinu založiť.

I keď som sa vo svojej práci zameriavala na ekonomickú situáciu ako rozhodujúci faktor pri zakladaní rodiny, uvedomujem si, že existuje veľké množstvo iných dôvodov, ktoré mladí ľudia zvažujú, a ktoré ich rozhodnutie výrazne ovplyvňujú. Práve počas realizácie som dospela k názoru, že by bolo rovnako zaujímavé orientovať sa na jednotlivé dôvody všeobecne a dokázať, či je naozaj materiálne a finančné zabezpečenie tak výrazným a najdôležitejším prvkom, ktorý ovplyvňuje mladých ľudí v súčasnosti pri otázke zakladania rodiny.

Ak však budeme i naďalej žiť v spoločnosti, kde materiálne a finančné podmienky určujú celkové postavenie človeka, kde peniaze hrajú jednu z najdôležitejších rolí, kde mladí ľudia sú vystavení neistote zaradiť sa na trh práce, kde štát už negarantuje takmer nič, kde ľudia sa náhlija za bohatstvom a prežitkami, budeme čeliť mnohým problémom a odkladanie založenia rodiny, prípadne znižovanie počtu narodených detí sa stane ešte väčším fenoménom ako je prezentovaný v súčasnosti.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 1994. *Sociální pedagogika (vybrané problémy)*. Bratislava: UK. ISBN 80-223-0817-X.
- [2] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2005. *Sociální pedagogika*. Bratislava: SPN. ISBN 80-10-00485-5.
- [3] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2008. *Sociální pedagogika ako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: Public Promotion, s.r.o. ISBN 978-80-969944-0-3.
- [4] BÁRTLOVÁ, Sylva a Stanislav, MATULAY, 2009. *Sociologie zdraví, nemoci a rodiny/Sociológia zdravia, choroby a rodiny*. Martin: Osveta, spol. s.r.o. ISBN 978-80-8063-306-6.
- [5] ČESKO, 1963. Zákon č. 94 ze dne 13. prosince 1963 o rodině. In: *Informace ze Sbírký zákonů, Sbírký mezinárodních smluv České republiky* [online]. Částka 53, [cit. 2012 – 03 - 06]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1963/sb53-63.pdf>
- [6] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (ČSÚ), 2009. *Senioři v datech*. Praha: ČSÚ. ISBN 978 – 80 – 250 – 1991 – 7.
- [7] DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA, 1989. [online]. [cit. 2012 – 03 - 06]. Dostupné z: <http://www.gymparnr.edu.sk/obsah/predmety/subory/nos/dopd.pdf>
- [8] DURDISOVÁ, Jaroslava, et al. 2005. *Sociální politika v ekonomické praxi (vybrané problémy)*. Praha: Nakladatelství Oeconomica. ISBN 80-245-0850-8.
- [9] ĎURDIAK, Ľuboš, 2001. *Psychohygiena mladého človeka*. Nitra: ENIGMA. ISBN 80-85471-84-1.
- [10] FARKOVÁ, Marie, 2009. *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2480-5.
- [11] FIALOVÁ, Ludmila, et al., 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-87-7.
- [12] HAMAROVÁ, Jana a Ľubomír HOLKOVIČ, 1987. *Rodina, spoločnosť, výchova*. Bratislava: VEDA SAV. ISBN 71- 049-87
- [13] HAMPLOVÁ, Dana, 2000. *Postoje k manželství a rodičovství*. In: FIALOVÁ, Ludmila, 2000. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství. s.67-99. ISBN 80-85850-87-7.

- [14] HAŠKOVÁ, Hana, 2009. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: SLON. ISBN 978-80-7419-020-9.
- [15] HELUS, Zdeněk, 2004. *Dítě v osobnostním pojetí: Obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-888-0.
- [16] HUBINKOVÁ, Zuzana, et al. 2008. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-1593-3.
- [17] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [18] INTEGROVANÝ PORTÁL MPSV ČR, 2011. *Porodné* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. 2011-12-30 [cit. 2012 – 03 - 06]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>
- [19] KAHOUN, Vilém et al., 2009. *Sociální zabezpečení: Vybrané kapitoly*. Praha: TRITON. ISBN 978-80-7387-346-2.
- [20] KLČOVANSKÁ, Eva, 2004. *Hodnotová orientácia súčasnej mládeže a jej význam v pedagogickom procese* [online]. Bratislava: ÚSKI. [cit. 2012 – 03 - 12] Dostupné z: http://www.uski.sk/frm_2009/ran/2004/ran-2004-1-02.pdf
- [21] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, et al., 2001. *Prostředí, člověk, výchova*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- [22] KREBS, Vojtěch et al., 2010. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7357-585-4.
- [23] MAREŠ, Petr, 2006. *Zaměstnání, rodina a dítě v dynamice moderní společnosti*. In: SIROVÁTKA, Tomáš, et al., 2006 *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: ALBERT, s.19-54. ISBN 80-7326-104-9.
- [24] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ (MPSV ČR), 2012. *Státní sociální podpora* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. [cit. 2012 – 03 - 06]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>
- [25] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 80-247-1362-4.
- [26] MIZRAHI, Terry a Larry E. DAVIS, 2011. *Encyclopedia of Social Work: 20th Edition*. New York: Oxford University Press, Inc. ISBN 978-0-19-531036-8.

- [27] MOŽNÝ, Ivo, 2002. *Sociologie rodiny*. 2.vyd. Praha: SLON. ISBN 80-86429-05-9.
- [28] PRUDKÝ, Libor et al., 2009. *Studie o hodnotách*. Praha: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-266-0.
- [29] RABUŠIC, Ladislav, 2001. *Kde ty všechny děti jsou?: Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-01-6.
- [30] RHEINWALDOVÁ, Eva, 1993. *Rodičovství není pro každého*. Praha: MOTTO. ISBN 80-901338-4-3.
- [31] ROZINAJOVÁ, Helena, 1992. *Pedagogika rodinného života pre učiteľov*. Bratislava: SPN. ISBN 80-08-01768-6.
- [32] SINGLY, de Francois, 1999. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-249-1.
- [33] SIROVÁTKA, Tomáš, et al., 2006 *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: ALBERT. ISBN 80-7326-104-9.
- [34] ŠALAMOUNOVÁ, Petra, 2006. *Hodnota dítěte a natalitní plány v české společnosti*. In: KOCOURKOVÁ, Jiřina a Ladislav RABUŠIC, 2006. *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?*. Praha: PF UK, s. 56-65. ISBN 80-86561-93-3.
- [35] ŠRAJER, Jindřich a Libor MUSIL, et al., 2008. *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Brno: ALBERT. ISBN 978-80-7326-145-0.
- [36] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ et al., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [37] VÁGNEROVÁ, Marie, 2000. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-308-0.

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1: Priemerný vek žien pri narodení 1. dieťaťa.....	26
--	----

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1: Štádiá vývinu človeka.....	20
Tabuľka 2: Kolerace 1.....	53
Tabuľka 3: Kolerace 1- Hodnoty p a r.....	53
Tabuľka 4: Kolerace 2.....	55
Tabuľka 5: Kolerace 2 - Hodnoty p a r.....	55
Tabuľka 6: Kontingenčná tabuľka.....	55
Tabuľka 7: Korelace 3.....	57
Tabuľka 8: Kolerace 3 - Hodnoty p a r.....	57
Tabuľka 9: Korelace 4.....	69
Tabuľka 10: Kolerace 4 - Hodnoty p a r.....	69
Tabuľka 11: Korelace 5.....	74
Tabuľka 12: Kolerace 5 - Hodnoty p a r.....	74

ZOZNAM PRÍLOH

P I   Prepisy rozhovorov

P II   Dotazník

PRÍLOHA P I: PREPISY ROZHOVOROV

ROZHOVOR č. 1

Meno: Silvia

Dátum: 10.03. 2012

P: „Povedz mi niečo o sebe, koľko máš rokov, záujmy, čo ťa vystihuje.“

R1: „Mám 24 rokov, som slobodná, bezdetná, zadaná, pracujem ako administratívna pracovníčka/asistentka v malej firme v PN, externe študujem sociálnu prácu, mám málo voľného času, ale keď si ho nájdem, rada ho trávim s rodinou, priateľom, priateľmi, mám rada sledovanie filmov, čítanie odborných kníh, hudbu a cestovanie.“

P: „Čo pre teba predstavuje rodina?“

R1: „Podľa mňa je rodina úplný základ toho, čo každý z nás máme. Ja si svoj život bez rodiny nedokážem predstaviť. Či už ide o moju rodinu, z ktorej pochádzam, teda moji rodičia, sestra, starí rodičia, všetci títo ľudia sú pre mňa nesmierne dôležití.“ *„Myslíš si, že rodina má stále miesto v súčasnej spoločnosti?“* „Určite áno, napriek tomu, že dnes to tak možno nevyzerá, lebo veľa mladých ľudí odkladá založenie rodiny a viem že veľa z nich ani rodinu mať nechce. Ale ja si naďalej myslím, že mať rodinu je základ, nikto nechce byť sám, ja si v budúcnosti určite chcem založiť rodinu, chcem mať raz deti.“

P: „Ako dlho si vo vzťahu?“

R1: „V júni to budú tri roky.“

P: „Rozprávaš sa s partnerom o plánoch do budúcnosti a založení rodiny?“

R1: „V poslednej dobe sa o tom často rozprávame, partner by sa chcel usadiť okolo 30tky, teraz ma 27 rokov. Ja v tejto otázke úplne jasno nemám, no keby prišiel so žiadosťou o ruku, tak neodmietnem. Deti by sme chceli, ale pekne po poriadku, po svadbe, keď skončím školu a nájdeme si nejaké to svoje bývanie a myslím, že sa dohodneme na dvoch.“ *„Vieš aké dôvody vedú partnera odkladať usadenie sa?“* „Myslím si, že stále by ma chcel lepšie spoznať predtým, ako urobí nejaké vážnejšie rozhodnutie, chce sa ekonomicky zabezpečiť, určite spoločné bývanie a najmä našetriť peniaze, ktoré sú pre založenie a očakávanie prvého potomka podľa mňa potrebné.“ *„Sú aj pre teba uvedené dôvody dôležité, významné pri rozhodovaní o založení rodiny?“* „Áno, ale u mňa osobne sa ešte prejavuje strach zo záväzkov a obmedzení, ktoré pre mňa deti predstavujú, ale to určite aj pre partnera. Svadba pre mňa až takú hrozbu nepredstavuje, nakoľko v prípade rozpadu vzťahu je tu stále možnosť rozvodu. Nerada by som však žila v neformálnom

zväzku. A nechcem mať dieťa skôr, ako budem mať pocit, že mu dokážem dať všetko, čo potrebuje.“ **„Sú nejaké dôvody, pre ktoré by si sa rozhodla nemať deti?“** „Ja som momentálne v štádiu, že naozaj neviem či raz dokážem byť dobrou matkou a či dokážem zniesť to, že ma dieťa vo veľa veciach obmedzí. Viem, asi nerozmýšľam akoby normálna žena mala mať, ale momentálne naozaj mám z dieťaťa strach. Ale neviem či sú nejaké dôvody, pre ktoré by som do toho nešla. Možno práve pre ten voľný čas a pocit obmedzenia, ale myslím si, že by ma to prešlo vekom. No a nemala by som dieťa vtedy, ak by moja finančná situácia bola veľmi mizivá. Pokiaľ ledva vyžijem ja a moj partner, nebudem si zakladať rodinu, alebo nebudem mať viac ako 1 dieťa. Strašne ma vie nahnevať mnohopočetná, no veľmi chudobná rodina ako napríklad rómovia, ktorí sa spoliehajú na sociálne dávky.“

P: „Riešite s partnerom aj svoju súčasnú ekonomickú situáciu a financie?“

R1: „Obaja sme zamestnaní a snažíme sa ušetriť čo najviac peňazí do budúcnosti, nakoľko bude potrebné riešiť otázku hypotéky.“

P: „Keby sme hovorili o ekonomických dôvodoch, ktoré by ťa s partnerom ovplyvňovali pri rozhodovaní o založení rodiny?“

R1: „Určite spoločné bývanie, nakoľko v súčasnosti nezdieľame spoločnú domácnosť, a tak si výchovu detí neviem dobre predstaviť. Plus takisto ušetrené peniaze, výška platu, s ktorou najmä ja nie som v súčasnosti spokojná.“

P: „Akým spôsobom by si ste sa snažili tieto podmienky zlepšiť, aby nemali výrazný vplyv na vaše rozhodnutie mať dieťa?“

R1: „V prvom rade by som potrebovala zmeniť prácu, ktorá by pre mňa predstavovala určite lepšie finančné zabezpečenie a skončiť školu, ktorá ma oberá o značnú časť financií, ktoré by som mohla investovať inak. Takže vzdať sa všetkých vecí, ktoré pre mňa predstavujú veľké výdavky, resp. ich rýchlo ukončiť.“

P: „Je vaše súčasné materiálne a finančné zabezpečenie dôvodom prečo ste si doposiaľ nezaložili rodinu?“

R1: „Áno aj, v prvom rade sa zatiaľ necítim na usadenie sa, resp. ak by sa stalo, že otehotniem, tak by sme podľa mňa boli schopní sa o dieťa postarať, no pokiaľ to nie je zatiaľ potrebné, nemáme to v pláne v blízkej budúcnosti.“ **„Takže dieťa by v súčasnosti pre vás nepredstavovalo finančnú záťaž?“** „Myslím, že spoločnými silami by sme sa oň dokázali postarať, no pokiaľ by sme s dieťaťom počkali, tak by sme mu neskôr mohli poskytnúť určite lepšie podmienky, v porovnaní s tými, ktoré by malo teraz.“ **„Akú rolu**

teda podľa teba hrajú peniaze pri starostlivosti o deti?“ „Ja sa k tomu staviam zodpovedne, podľa mňa dost veľkú rolu, pretože ma vždy hnevali prípady rodín, ktoré sa nachádzali vo veľmi zlej finančnej situácii, no napriek tomu mali veľa detí, ktorým neboli schopné poskytnúť ani len základné vybavenie.“ „*Myslíš si, že v súčasnosti je taká doba, že ľudia rodiny odkladajú z finančných dôvodov?*“ „Myslím si, že mladí ľudia ich odkladajú hlavne zo strachu zo záväzkov, majú radi pocit voľnosti, celkovo sa dnešná doba vyznačuje striedaním partnerov a karierizmom, no pokiaľ sa dvaja ľudia rozhodnú zosobášiť a založiť si rodinu, tak financie hrajú asi najdôležitejšiu úlohu.“

P: „Akým spôsobom ťa ovplyvňuje rodina, v ktorej vyrastáš, tvoji rodičia pri riešení otázky o založení rodiny?“

R1: „Mojí rodičia si zakladali rodinu veľmi mladí, no napriek tomu mňa a partnera do tohto kroku netlačia, občas sa však stretávam s tým, že poukazujú na vek, ktorý sa im zdá na zakladanie rodiny vysoký.“ „*A po ekonomickej stránke?*“ „Hmm, nejak sa k tejto otázke nevyjadrujú, no podľa mňa zdieľajú podobný názor ako ja, že je potrebné sa najskôr finančne zabezpečiť.“ „*Myslíš, že ak by ste si zakladali rodinu a potrebujete finančnú výpomoc, mohli by ste sa na nich obrátiť?*“ „Ja si myslím, že určite áno, u oboch rodičov, myslím tým partnerových aj mojich. Pokiaľ to bude možné, chcela by som si s partnerom všetko zabezpečiť sama, ale ak by sa nám nedarilo a potrebovali by sme nejakú podporu, najskôr by som poprosila rodičov.“

P: „A ako vás ovplyvňuje možnosť sociálnej pomoci zo strany štátu pri riešení otázky zakladania rodiny po finančnej stránke? Spoliehali by ste sa na materskú, prídavky na deti a podobne? Hrá to nejakú rolu?“

R1: „Ja osobne by som sa na to moc nespoliehala, materská sa odvíja od platu ženy a rodičovský príspevok je daný štátom, je to dost nízka čiastka, tak treba mať určite niečo našetrené. Aj to je jeden z dôvodov, prečo sa ženy rýchlo ponáhľajú po materskej do práce. Ja by som na nej tiež nechcela zostať dlho.“

P: „Povedz mi ešte, aké sú vaše súčasné plány do budúcnosti, čo by si chcela ešte stihnúť, dosiahnuť a hlavne zabezpečiť si predtým ako budeš mať prvé dieťa.“

R1: „V prvom rade úspešne skončiť školu, čo je dúfam otázka jedného roka, následne po skončení školy nájsť lepšie platené miesto a zabezpečiť spoločné bývanie s partnerom.“ „*Sú pre teba dôležité ešte iné materiálne podmienky ako bývanie?*“ „Určite auto, zariadená domácnosť, aby nechýbali základné veci pre normálne fungovanie rodiny.“

P: „Uvedomila si si počas tohto rozhovoru niečo? Chcela by si zdôrazniť nejakú oblasť o ktorej sme sa bavili?“

R1: „Ja som celkom zvedavá, čo sa ti podarí výskumom zistiť, či majú mladí ľudia podobný názor ako ja. Chcela by som určite zdôrazniť, že ľudia by sa mali snažiť podľa svojich možností a schopností finančne sa zabezpečiť, uvedomovať si dôležitosť kroku založenia rodiny a mali by vedieť odhadnúť svoje finančné možnosti, to znamená, že pokiaľ na to naozaj nemám peniaze, nebudem si zakladať rodinu a potom sa báť, či mám vôbec z čoho zaplatiť základné potraviny, veci pre dieťa a podobne.“

P: „V súčasnosti je pravda že mnoho ľudí sa zaoberá otázkou peňazí a rieši či má dosť na to a na to. Prečo si myslíš, že dnes to tak je?“

R1: „Možno celkovým vývojom spoločnosti, kedysi ľudia viac držali spolu, existovala súdržnosť a pomoc od širokého okolia, nielen rodiny, ale aj susedia si pomáhali a podobne. No teraz sa každý musí spoliehať sám na seba plus ešte najbližšiu rodinu, no nikto nikomu už nič nedá len tak. Kedysi manželia dostávali nejaké príspevky tuším a nebol ani taký problém s bytmi, no teraz je situácia úplne iná.“

ROZHOVOR č. 2

Meno: Petra

Dátum: 12.03. 2012

P: „Povedz mi niečo o sebe, koľko máš rokov, záujmy, čo ťa vystihuje.“

R2: „No tak niečo o mne, mám 24 rokov, moje záujmy sú zumba, pracujem v C&A sklade na pozícii skladník a popri tom mám podnikanie v oblasti financií. No a čo ma vystihuje, tak to netuším, ale vlastne napadá mi jedna vlastnosť, som taká butľavá vrba pre ľudí, ktorí majú trápenie a vždy sa im snažím poradiť a väčšinou im to aj pomôže.“

P: „Čo pre teba predstavuje rodina?“

R2: „Veľa, veľmi veľa. Ja si myslím, že mať rodinu vždy bolo, je aj bude dôležité. Ja si určite chcem rodinu založiť. Tak nejak v tom vidím zmysel svojho života.“ *„Myslíš si, že rodina má stále miesto v súčasnej spoločnosti?“* „Tak ja myslím, že áno. Možno nie taká klasická, mama otec a deti. Možno bude menej manželstiev, menej detí, možno bude viac normálne vidieť rodiny homosexuálnych partnerov. Neviem, podľa mňa prídu zmeny v tomto, že sa to bude rôzne vyvíjať, ale vždy bude rodina dôležitá.“

P: „Ako dlho si vo vzťahu?“

R2: „4 a pol roka momentálne z toho 2 roky zasnúbená.“

P: „Rozprávaš sa s partnerom o plánoch do budúcnosti a založení rodiny?“

R2: „Áno určite a poslednú dobu stále častejšie. S partnerom žijeme v spoločnej domácnosti a zatiaľ iba v podnájme, ale už sa nevyhneme ani bežným veciam, ako za čo a koľko nakúpiť, z čoho zaplatiť elektrinu, plyn, ako vyriešiť našu situáciu do budúcnosti, či ísť do hypotéky, alebo nie. Naše plány sú však momentálne výber sály na svadbu, do ktorej pôjde určite veľa peňazí a potom konečne nejaká tá kúpa bytíku a nakoniec až tá rodinka. Určite chceme mať deti, aj keď ešte nie, ale partner i ja sme mali veľa súrodencov a páči sa nám predstava veľkej rodiny, uvidíme.“ **„Vravíš, že „ešte nie“, ktoré dôvody vás vedú odkladať založenie rodiny?“** „Ja osobne by som sa dieťaťu nebránila, aj keď sem tam ešte neviem, či som na to pripravená. Chcela by som sa venovať viac práci, čo si myslím, že mi prinesie aj väčšiu istotu v oblasti financií. Priateľ je živnostník, preto trošku bojujeme s neistotou, čo sa týka peňazí, ale aj toho kedy sa nám konečne podarí vymeniť byt, ktorý máme v podnájme, za väčší a hlavne náš.“ **„Sú nejaké dôvody, pre ktoré by si sa rozhodla nemať deti?“** „No keby sme nemali s priateľom kde bývať, tak by som určite nechcela mať deti, kam by som ich priniesla? Kde by sme žili? To určite nie.“

P: „Čo považuješ za dôležité pri rozhodovaní sa o založení rodiny?“

R2: „Určite to, aby sme mali kde bývať a mali dostatok financií.“ **„Prečo si myslíš, že práve toto je dôležité?“** „Pretože si naozaj neviem predstaviť to, že by som mala rodinu a nemala by som kde bývať, alebo by som ju nemala z čoho užiť.“

P: „Riešite s partnerom aj svoju súčasnú ekonomickú situáciu a financie?“

R2: „Tak to áno, určite sa bavíme o peniazoch skoro každý deň, lebo stále sú nejaké výdavky a vzhľadom na to, že priateľ pracuje len na živnosť tak musíme kalkulovať a momentálne sa snažíme našetriť na svadbu, a poviem ti už teraz neviem ako ju zaplatíme.“

P: „Keby sme hovorili o ekonomických dôvodoch, ktoré by ťa s partnerom ovplyvňovali pri rozhodovaní o založení rodiny?“

R2: „No nás momentálne ovplyvňuje najviac to bývanie, to je to najväčšie, čo nás momentálne trápi a aj ten príjem z určitej časti, v podstate keby sme už bývali vo svojom, tak by som možno do toho mať dieťa aj šla, ale aj tak najskôr by som chcela svadbu.“

P: „Akým spôsobom by si ste sa snažili tieto podmienky zlepšiť, aby nemali výrazný vplyv na vaše rozhodnutie mať dieťa?“

R2: „Keby som sa naďalej držala toho bývania, tak premýšľame s priateľom nad hypotékou. Trošku nás to ale mrzí, pretože si myslíme, že nás to veľmi peňažne vyšťaví a budeme tým nútení odkladať založenie rodiny ešte viac, čo ja by som zase na druhej strane nebola veľmi nadšená, pretože nechcem byť matkou vo vysokom veku. No a keby bolo veľmi zle, tak prácou.“

P: „Je vaše súčasné materiálne a finančné zabezpečenie dôvodom prečo ste si doposiaľ nezaložili rodinu?“

R2: „Presne tak, je to najväčší dôvod, lebo momentálne bývame v podnájme a chceli by sme sa presťahovať do väčšieho a svojho. Určite by som nechcela mať dieťa kým sme len v podnájme, do toho by som určite nešla. A čakáme tiež aj na nejaké tie úspory. Doteraz sme veľa nemali z čoho našetriť a tiež kým sme mladí, chceli sme si to čo najviac užiť.“

„Predstavovala by starostlivosť o dieťať a pre vás v súčasnosti veľkú finančnú záťaž?“

„No momentálne v súčasnosti určite áno.“ **„Akú rolu teda podľa teba hrajú peniaze pri starostlivosti o dieťať a?“**

„Neviem, peniaze možno nie sú úplne najdôležitejšie, ale určite ich treba na fungovanie rodiny, aby mohla fungovať tak ako má. Kde sú dnes neni potrebné peniaze.“ **„Myslíš si, že v súčasnosti je taká doba, že ľudia rodiny odkladajú z finančných dôvodov?“** „Tak neviem ako to je u iných párov, ale v našom prípade priznávam, že je to z väčšej časti pravda. Pretože viem, že keby sa nám dieťa prišťastilo, dokázali by sme sa oň nejako spoločnými silami postarať, takže to nie je, že by sme dieťa nemohli teraz mať, ale odkladáme, lebo chceme byť naň po všetkých stránkach pripravení. A dnes tie peniaze sú naozaj všade. Veď len základná výbava pre dieťa stojí neskutočne veľa, každý mesiac plienky, mlieko a podobne. Ja si myslím, že dnes sa veľa mladých snaží správať viac zodpovedne, a preto to každý viac menej odkladá.“

P: „Akým spôsobom ť a ovplyvňuje rodina, v ktorej vyrastáš, tvoji rodičia pri riešení otázky o založení rodiny?“

R2: „Úplne žiadnym. Naši mali dokopy 4 deti, ja som sa im narodila prvá, keď ešte ani poriadne nevedeli, čo je to mať rodinu a ako ju zabezpečiť. Môžem povedať, že mi toho dosť chýbalo, aj keď som nemala zlé detstvo. Ale žili sme chudobne, to je pravda a doteraz moji mladší súrodenci toho veľa nemajú. A možno práve tu môže byť ten vplyv, že by som nešla do svojej rodiny skôr, ako by som si nebola istá, že môjmu dieťať u môžem dať základné veci a i to, aby sa malo dobre, aby mu nič nechýbalo, aby sa necítilo ako outsider v triede. Ja som veľakrát závidela deťom okolo mňa, nechcem, aby podobné pocity malo raz aj moje dieťa len preto, že som bola nezodpovedná.“

P: „A ako vás ovplyvňuje možnosť sociálnej pomoci zo strany štátu pri riešení otázky zakladania rodiny po finančnej stránke? Spoliehali by ste sa na materskú, prídavky na deti a podobne? Hrá to nejakú rolu?“

R2: „Tak to neviem, nad tým som ešte nerozmýšľala tak podrobne, ale určite to nehrá veľmi veľkú rolu, štát mi nikdy nedá toľko, aby som si užívala materskú. Plánujem sa určite čo najskôr vrátiť do roboty, čo narobím, nie som Rómka.“

P: „Povedz mi ešte, aké sú vaše súčasné plány do budúcnosti, čo by si chcela ešte stihnúť, dosiahnuť a hlavne zabezpečiť si predtým ako budeš mať prvé dieťa.“

R2: „V prvom rade by som chcela svadbu, nejakú dovolenečku, jednu, dve, tri a ešte nové auto a nejaké úspechy v podnikaní a prvé dieťa plánujem až tak v 26tke skôr asi nie, jedine že by sa zadarilo.“

P: „Uvedomila si si počas tohto rozhovoru niečo? Chcela by si zdôrazniť nejakú oblasť o ktorej sme sa bavili?“

R2: „Ja by som k tejto tvojej téme chcela povedať len toľko, že možno preto sa dnes tak rieši ekonomická stránka pri zakladaní rodiny, lebo mladí vidia ako to funguje v ich okolí a vedia, že bez financií to jednoducho nefunguje, hlavne vidia aké je všetko drahé keď chcú mať rodinu a všade sa to na nás valí a hlavne z médií. A keď nie o financiách, tak o tom, ako by sme mali byť karieristi a podobne. Ved' kedysi bolo takmer nemysliteľné, že by žena mala dieťa v 35tke. Už by bola ohováraná a riešená všetkými babkami v okolí. Dnes všetky známe ženy chcú byť krásne, úspešné a bohaté a potom sa pýšiť tým, že sú tehotné. Zlá doba.“

ROZHOVOR č. 1

Meno: Peter

Dátum: 12.03. 2012

P: „Povedz mi niečo o sebe, koľko máš rokov, záujmy, čo ťa vystihuje.“

R3: „Volám sa Peter, už starnem ☺, tento rok budem mať 28 takže mi ťahá na 30tku, no a čo by som ti povedal, pracujem, aj nepracujem, konečne som si našiel miesto, ktoré ma baví a firma krachuje, takže zostanem asi opäť na voľnej nohe. Záujmov mám dosť, hrávam stále hokej, chodím do posilky, s kamarátmi na pivo, s priateľkou sem tam niekde vybehneme a inak som taký pohodľák, nestresujem sa vecami, ktorými nemusím, čo má prísť, to príde.“

P: „Čo pre teba predstavuje rodina?“

R3: „Myslíš moja, z ktorej pochádzam, či moja budúca vlastná rodina?“ **„Oboje.“** „Tak moja rodina je mi všetkým. Ja mám s rodičmi veľmi dobrý vzťah. Vždy som mal a aj teraz v podstate vychádzame. Čo sa týka možno mojej budúcej rodiny, tak bude pre mňa rovnako všetkým. Raz by som určite chcel mať svoju rodinu. Podľa mňa každý, alebo aspoň väčšina ľudí nakoniec príde na to, že rodina je to najdôležitejšie v živote. Človek nie je sám, má sa na koho obrátiť, vždy má niekoho o koho sa môže oprieť. Ja myslím, že rodina je a vždy bude významná.“

P: „Ako dlho si vo vzťahu?“

R3: „S priateľkou to ťaháme už 6 rokov, asi by som ju aj mal požiadať o ruku, ale čo budem ponáhľať.“

P: „Rozprávaš sa s partnerom o plánoch do budúcnosti a založení rodiny?“

R3: „Ja by som to ani nejak nesilil, ale priateľka má tendenciu stále túto problematiku riešiť, tak sa jej venujeme. Deti chceme to je jasné, asi dve budú ideál, aj keď možno budem rád, že v dnešnej dobe užívam jedno. A riešime stále bývanie, chceme sa zbaviť podnájmu a konečne ísť do svojho.“ **„Z akého dôvodu ste si ešte s priateľkou nezaložili rodinu?“** „No tak u nás je toho viac, aspoň z mojej strany. Ja sa na to v prvom rade ešte necítim, chcem si ešte užívať ten môj slobodný život, chcem niekde vypadnúť. Teraz ešte dieťa vidím ako veľké obmedzenie. Taktiež chceme najprv bývať vo svojom a mať nejaké tie úspory by tiež nebolo na škodu. No a viem, že priateľka chce predtým svadbu.“

P: „Čo považuješ za dôležité pri rozhodovaní sa o založení rodiny?“

R3: „Tak hlavne aby človek tú rodinu vôbec chcel, že? A potom klasika, kým nebudeme vo svojom, tak do toho mať dieťa ma nikto nedostane. Aj tá moja práca mi nepridáva na istote, takže pokiaľ príjem nebude dobrý tiež do toho nepôjdeme. A čo ti budem rozprávať, chcem si ešte užiť, ja viem, že mám kopa rokov, ale stále je na deti čas. Veď pozri na Gotta. A aby som ešte nezabudol, základ je dobrý partner, čo zase si myslím, že ja mám.“

P: „Riešite s partnerom aj svoju súčasnú ekonomickú situáciu a financie?“

R3: „Jasnačka, furt sa o tom bavíme, treba sporiť, aby sme mohli v budúcnosti nejako fungovať. Rozmýšlam v poslednej dobe nad nejakým finančným poradcom, možno mi to niečo dá, uvidíme.“

P: „Keby sme hovorili o ekonomických dôvodoch, ktoré by ťa s partnerom ovplyvňovali pri rozhodovaní o založení rodiny?“

R3: „Tak momentálne môj príjem, ako chlap by som nezniesol, aby žena živila moju rodinu viac ako ja sám. Nakoľko mám problémy s prácou, sú to problémy aj s príjmom a pokiaľ v príjme nemám istotu, nezaložil by som si rodinu. Budem meniť miesto, čaká ma určité hľadanie a pohovory, zas sa riadne nabehám, ale toto proste musí byť. Práca je základ.“

P: „Akým spôsobom by si ste sa snažili tieto podmienky zlepšiť, aby nemali výrazný vplyv na vaše rozhodnutie mať dieťa?“

R3: „No ako som povedal práca, práca, práca. Keď nebude poriadna ja sa nevyhýbam robote a nejakým tým príležitostným brigádam. Možno by som si ešte išiel aj nejak do vzdelanie doplniť, keby bolo treba.“

P: „Je vaše súčasné materiálne a finančné zabezpečenie dôvodom prečo ste si doposiaľ nezaložili rodinu?“

R3: „Jedným z dôvodov. Priateľka by už dieťa aj chcela, tiež bude mať 28 a cíti sa stará, ach vy ženy. Ale ja by som do toho tak nezodpovedne nikdy nešiel. Bez dobrej práce a bývania neexistuje.“ *„Takže by predstavovala starostlivosť o dieťa pre vás v súčasnosti veľkú finančnú záťaž?“* „Keby len veľkú. Tak keby sa nám to stalo, myslím, že by sme to zvládli, ale nechcem mať dieťa na úkor toho, že sa budem obmedzovať. Kým som si neni istý, že mu môžem dať všetko čo potrebuje, tak nebudem zakladať rodinu len preto, lebo sa ma každý pýta kedy.“ *„Akú rolu teda podľa teba hrajú peniaze pri starostlivosti o dieťa?“* „Najväčšiu, nemám k tomu čo viac povedať, aby sa moje dieťa malo dobre, potrebujem byť zabezpečený.“

P: „Akým spôsobom ťa ovplyvňuje rodina, v ktorej vyrastáš, tvoji rodičia pri riešení otázky o založení rodiny?“

R3: „Nijako, len že ma tlačia do ženenia a pýtajú si vnúčatá. To je asi všade, oni mali všetko ľahšie, naši mali novomanželskú pôžičku, starí rodičia im kúpili auto, byt dostali družstevný za pár korún, lebo obidvaja robili na družstve u nás na dedine. Bože môj, radosť sa ženiť a mať deti. Čo dnes mám ja, štát na mňa kašle, priateľka by z materskej nemala ani na plienky, všetko ide hore, ceny bytov ani nehovorím, kto nám dnes čo dá zadarmo. Nikto a nič, na hypotéke sa človek len zadlží hádam až kým neumrie.“ *„Nemohol by si rátať s pomocou rodičov, príbuzných?“* „No s pomocou, tak keby sme na tom zle viem, že naši by ma nenechali padnúť na dno, ale čo ti poviem, hrdý chlap ako ja

nikdy nepôjde za rodičmi si pýtať peniaze, možno keby som sa mal naozaj zle. Ale také veci ako kočík a podobná výbava to by sme mohli zdediť po priateľkinej sestre, ktorá už má svoje deti.“

P: „A ako vás ovplyvňuje možnosť sociálnej pomoci zo strany štátu pri riešení otázky zakladania rodiny po finančnej stránke? Spoliehali by ste sa na materskú, prídavky na deti a podobne? Hrá to nejakú rolu?“

R3: „Ty si myslíš, že mi štát niečo dá? Nie som cigáň a nemám milión detí a ani mať nebudem. Priateľka ak dostane materskú tak to takú, že bude rada ak mlieko a plienky z nej kúpime, príspevky rovnako, také almužny by si mohli aj nechať. Štát nepomáha mladým už vôbec!“

P: „Povedz mi ešte, aké sú vaše súčasné plány do budúcnosti, čo by si chcela ešte stihnúť, dosiahnuť a hlavne zabezpečiť si predtým ako budeš mať prvé dieťa.“

R3: „Tak nakoľko firma, kde robím mi krachuje, idem zas do kolobehu hľadania práce, nič iné mi nezostáva. Priateľka pracuje a má pekný plat, tak aspoň z jej strany je spokojnosť. No a chceme vyriešiť ten byt, mať niečo svoje, auto chcem nové a hlavne si užiť, užiť, užiť. Ešte budem otcom kopa rokov, tak teraz mi vyhovuje tá voľnosť byť bez záväzkov. Kludne do tej 35tky počkám.“

P: „Uvedomila si si počas tohto rozhovoru niečo? Chcela by si zdôrazniť nejakú oblasť o ktorej sme sa bavili?“

R3: „Ani nie, len som si tak uvedomil, aká je to dnes pravda, že veľa mladých čaká s tými deťmi a neženú sa do rodičovstva. Ja mám veľa kamarátov okolo seba, v mojom „pokročilom“ veku a nikto toto ešte nejak nerieši aj keď sú už s partnerkami veľa rokov.“
„Prečo dnes tí mladí podľa teba tak zvažujú financie a odkladajú rodiny?“ „Kto by v dnešnej dobe nezvažoval, tak priznám sa u mňa osobne je to veľmi veľa o tom, že nechcem sa ešte viazať rodinou a dieťaťom, ale ani by som nechcel mať skôr, ako som si neni istý tým, či na to mám a či mi to dieťa vyžije v spokojnosti a bude mať čo potrebuje. Možno naši rodičia tak nepremýšľali, ale ako som ti už povedal, toľko výhod čo mali oni ti dnes nikto už nikdy nedá. Všetci sa musíme spoliehať len sami na seba, však furt nás učia k samostatnosti a keď je človek konečne zodpovednejší, tak to nikto nechápe. Ja proste považujem za nezodpovedné, keď niekto má dieťa len tak, bez toho aby mal pracovnú istotu, dobrý a stály príjem a zabezpečené bývanie.“

PRÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Dovoľujem si obrátiť sa na Vás s týmto anonymným dotazníkom, ktorým by som rada prostredníctvom Vás získala informácie slúžiace k realizácii výskumu k mojej diplomovej práci. Predkladám Vám niekoľko otázok, pri ktorých vyberte prosím možnosť, ktorá Vás, alebo Vašu situáciu najlepšie vystihuje, prípadne zvolte odpoveď podľa vlastného uváženia.

Rada by som upozornila, že dotazník slúži len na vypracovanie výskumu a anonymita všetkých respondentov je zaručená.

Vopred ďakujem za Váš čas a prajem pekný deň!

Lucia Mjartanová

1. Považujete založenie rodiny v súčasnosti za dôležité?

áno skôr áno nemám vyhranený názor skôr nie nie

2. Plánujete si v budúcnosti založiť vlastnú rodinu?

áno skôr áno nemám vyhranený názor skôr nie nie

3. V ktorom období života by ste sa rozhodli mať dieťa, alebo plánujete mať dieťa?

po ukončení štúdia po vybudovaní kariéry
 po zabezpečení bývania po svadbe
 po získaní ekonomickej sebestačnosti neviem

4. Ktoré dôvody vás nútia/ by vás nútli odkladať založenie rodiny? (Uved'te max 2)

necítim sa na rodinu pripravená/ý
 chcem sa venovať práci a profesijnej kariére
 nie som dostatočne materiálne a finančne zabezpečená/ý na založenie rodiny
 nedostatočná podpora zo strany štátu (materská, rodičovské príspevky a prídavky...)
 nedokončil som svoje štúdium a chcem sa i naďalej venovať vzdelaniu
 chcem sa venovať svojim záujmom, užívaniu života, plneniu snov
 iné (uved'te):

5. Za akých okolností by ste sa rozhodli nezaložiť si vlastnú rodinu? (Uved'te max 2)

nebudem nikdy pripravený na rolu matky/otca
 práca a profesijná kariéra
 zlá ekonomická situácia
 vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie
 užívanie voľného času, záujmov, plnenie snov
 nedostatočná podpora zo strany štátu (materská, rodičovské príspevky a prídavky...)
 iné (uved'te):

6. Pri rozhodovaní o založení rodiny považujem za dôležité.

1 vôbec – 3 stredne – 5 veľmi	1	2	3	4	5
<i>Mať stáleho dlhodobého partnera</i>					
<i>Mať pocit ekonomickej sebestačnosti</i>					
<i>Mať vyriešenú otázku bývania</i>					
<i>Mať dobrý príjem zo zamestnania</i>					
<i>Mať ukončené vzdelanie</i>					
<i>Nestratiť možnosť mať voľný čas, užívať si život</i>					
<i>Mať dostatočnú sociálnu podporu zo strany štátu</i>					

7. Aké sú podľa vás hlavné ekonomické dôvody, ktoré by vás ovplyvnili pri rozhodovaní mať dieťa?

1 vôbec – 3 stredne – 5 veľmi	1	2	3	4	5
<i>Výška príjmu</i>					
<i>Zabezpečenie bývania</i>					
<i>Finančné úspory</i>					
<i>Výška finančnej podpory od rodičov</i>					
<i>Výška finančnej podpory od štátu</i>					
<i>Auto, materiálne vybavenie domácnosti</i>					

8. Akým spôsobom by ste sa snažili zlepšiť vašu ekonomickú situáciu, aby vás neovplyvňovala pri rozhodnutí založiť si rodinu?

.....
 .....

9. Myslíte si, že dnešní mladí ľudia nemajú rodiny a odkladajú jej založenie kvôli ekonomickej situácii?

áno skôr áno nemám vyhranený názor skôr nie nie

10. Myslíte si, že starostlivosť o dieťa v súčasnosti predstavuje veľkú finančnú záťaž?

áno skôr áno nemám vyhranený názor skôr nie nie

11. S ktorými formami pomoci rátate / by ste rátali pri zakladaní rodiny?

1 vôbec – 3 stredne – 5 veľmi	1	2	3	4	5
Finančná podpora rodičov					
Finančná podpora štátu (materská, rodičovské príspevky...)					
Podpora rodiny, známych s materiálnym vybavením pre dieťa					
Zamestnávateľ					
Spolieham sa len sám na seba					

12. Čo by ste z hľadiska materiálneho a finančného zabezpečenia chceli nadobudnúť skôr ako si založíte rodinu?

.....
.....

13. Výrok, ktorý najlepšie charakterizuje vaše plány do blízkej budúcnosti

Chcem veľa pracovať, venovať sa kariére a profesijným aktivitám, nadobudnúť majetok, získať finančné istoty a zlepšiť ekonomickú situáciu a potom premýšľať o založení rodiny.

Chcem si založiť rodinu, mať dieťa a až neskôr budem budovať svoju kariéru a získať finančné istoty a zlepšovať svoju ekonomickú situáciu.

Verím, že aj keď si založím rodinu a budem mať dieťa, dokážem pracovať na svojej kariére, získať finančné istoty a zlepšovať svoju ekonomickú situáciu.

Pohlavie: muž žena

Vek:

Rodinný stav: slobodná/slobodný zadaná/zadaný vydatá/ženatý
 rozvedená/rozvedený vdova/vdovec

Dosiahnuté vzdelanie: základné stredoškolské bez maturity
 stredoškolské s maturitou vysokoškolské
 doktorantské

Sociálny status: študent/ka zamestnaný nezamestnaný
 študent popri zamestnaní podnikateľ